

Τελική Έκθεση

***Προς τη Γενική Γραμματεία Βιομηχανίας του
Υπουργείου Ανάπτυξης***

Έργο

**Μέτρηση της Επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα:
Κατάρτιση Συστήματος Δεικτών και Προτάσεις
Ένταξής τους στο Εθνικό Σύστημα Μέτρησης της
Ανταγωνιστικότητας (ΕΣΜΑ)**

Αθήνα

Σεπτέμβριος 2004

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

<i>Η Ερευνητική Ομάδα</i>	4
<i>1. Εισαγωγή</i>	5
<i>2. Το Παγκόσμιο Παρατηρητήριο για την Επιχειρηματικότητα (GEM)</i>	6
2.1 Ορισμός της επιχειρηματικότητας κατά GEM	6
<i>3. Η μεθοδολογία της έρευνας</i>	8
<i>4. Οι Ιδιαιτερότητες της Επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα</i>	9
<i>5. Επιχειρηματικότητα και Ανταγωνιστικότητα</i>	10
<i>6. Προτεινόμενοι Δείκτες Επιχειρηματικότητας - Αναλυτική παρουσίαση</i>	17
6.1. Ποσοστό δημιουργίας νέων επιχειρήσεων (%)	18
Σημαντικότητα του δείκτη	18
Συγκριτική αξιολόγηση της θέσης της χώρας σε σχέση με τις ανταγωνίστριες χώρες και το μέσο όρο της E.E.	19
6.2. Καθαρή μεταβολή του αριθμού των επιχειρήσεων (%)	20
Σημαντικότητα του δείκτη	20
Συγκριτική αξιολόγηση της θέσης της χώρας σε σχέση με τις ανταγωνίστριες χώρες και το μέσο όρο της E.E.	21
6.3. Κινητικότητα των επιχειρήσεων (%)	22
Σημαντικότητα του δείκτη	22
Συγκριτική αξιολόγηση της θέσης της χώρας σε σχέση με τις ανταγωνίστριες χώρες και το μέσο όρο της E. E.	22
6.4. Δείκτης Συνολικής Επιχειρηματικής Δραστηριότητας	23
Σημαντικότητα του δείκτη	23
Συγκριτική αξιολόγηση της θέσης της χώρας σε σχέση με τις ανταγωνίστριες χώρες και το μέσο όρο των χωρών GEM.	24
6.5. Δείκτης Συνολικής Επιχειρηματικότητας Ανάγκης (%)	25
Σημαντικότητα του δείκτη	25
Συγκριτική αξιολόγηση της θέσης της χώρας σε σχέση με τις ανταγωνίστριες χώρες και το μέσο όρο των χωρών GEM.	25
6.6. Δείκτης Συνολικής Επιχειρηματικής Δραστηριότητας Ευκαιρίας (%)	27
Σημαντικότητα του δείκτη	27
Συγκριτική αξιολόγηση της θέσης της χώρας σε σχέση με τις ανταγωνίστριες χώρες και το μέσο όρο των χωρών GEM.	27
6.7. Δείκτης Επιχειρηματικής Δραστηριότητας Υψηλών Δυνατοτήτων (%)	28
Σημαντικότητα του δείκτη	28
Συγκριτική αξιολόγηση της θέσης της χώρας σε σχέση με τις ανταγωνίστριες χώρες και το μέσο όρο των χωρών GEM.	29
6.8. Δείκτης Συνολικής Επιχειρηματικότητας ανά φύλο (%)	30
Σημαντικότητα του δείκτη	30
Συγκριτική αξιολόγηση της θέσης της χώρας σε σχέση με τις ανταγωνίστριες χώρες και το μέσο όρο των χωρών GEM.	31

6.9. Δείκτης Συνολικής Επιχειρηματικής Δραστηριότητας σε συνδυασμό με την επέκταση της αγοράς (%)	33
Σημαντικότητα του δείκτη	33
Συγκριτική αξιολόγηση της θέσης της χώρας σε σχέση με τις ανταγωνίστριες χώρες και το μέσο όρο των χωρών GEM.	33
6.10. Δείκτης Επιχειρηματικής Δραστηριότητας σε συνδυασμό με την δημιουργία απασχόλησης (%)	34
Σημαντικότητα του δείκτη	34
Συγκριτική αξιολόγηση της θέσης της χώρας σε σχέση με τις ανταγωνίστριες χώρες και το μέσο όρο των χωρών GEM.	35
6.11. Δείκτες Επιχειρηματικής Δραστηριότητας κατά τομέα οικονομικής δραστηριότητας (%)	36
Σημαντικότητα του δείκτη	36
Συγκριτική αξιολόγηση της θέσης της χώρας σε σχέση με τις ανταγωνίστριες χώρες και το μέσο όρο των χωρών GEM.	36
6.12. Δείκτης Εταιρικής Επιχειρηματικής Δραστηριότητας (%)	37
Σημαντικότητα του δείκτη	37
Συγκριτική αξιολόγηση της θέσης της χώρας σε σχέση με τις ανταγωνίστριες χώρες και το μέσο όρο των χωρών GEM.	38
7. Το Επιχειρηματικό Περιβάλλον στην Ελλάδα σύμφωνα με τις γνώμες των ειδικών	39
7.1 Το επιχειρηματικό περιβάλλον στη χώρα μας	39
Πίνακας 7.1: Η Γνώμη των Ειδικών για το Επιχειρηματικό Περιβάλλον στην Ελλάδα (μέσος όρος στη κλίμακα Likert)	40
7.2 Η Ελλάδα σε σχέση με την υπόλοιπη Ευρώπη	45
7.3 Οι εγγενείς παράγοντες που χαρακτηρίζουν το ελληνικό περιβάλλον της επιχειρηματικότητας	50
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ I	54
ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟΙ ΜΕΤΑΒΛΗΤΕΣ ΚΑΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΜΕΤΡΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ	55
A. ΜΕΤΑΒΛΗΤΕΣ	55
B. ΔΕΙΚΤΕΣ	57
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II	60
ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΕΡΕΥΝΑΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΕΝΗΛΙΚΩΝ	60
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ III	75
ΕΙΔΙΚΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ ΕΙΔΙΚΩΝ	75
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ IV	80
ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	80

Η Ερευνητική Ομάδα

Η εθνική ερευνητική ομάδα που έχει δημιουργηθεί για τη διεξαγωγή της μελέτης είναι η ακόλουθη:

Υπεύθυνοι έργου: **Σταύρος Ιωαννίδης**, Αναπληρωτής Καθηγητής,
Πάντειο Πανεπιστήμιο

Τάκης Πολίτης, Επιστημονικός Διευθυντής IOBE

Ερευνητές: **Ηλίας Μαντζουνέας**, IOBE
Εμμανουήλ Κρανίδης, IOBE
Βασίλης Κοντοζαμάνης, IOBE
Ιωάννης Καλαϊτζάκης, IOBE
Άγγελος Τσακανίκας, IOBE

Βοηθός Ερευνών: **Ειρήνη Στάγγελ**, IOBE

Γραμματεία: **Λιάνα Μπακάλμπαση**, IOBE

1. Εισαγωγή

Όλοι οι διεθνείς οργανισμοί αναγνωρίζουν σήμερα ότι η επιχειρηματικότητα μιας χώρας αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους παράγοντες που καθορίζουν την οικονομική ανάπτυξη, την ανταγωνιστικότητα, την απασχόληση και την κοινωνική της ευημερία. Η ανάλυση όμως του επιπέδου της επιχειρηματικότητας είναι ένα αρκετά δύσκολο ζήτημα για δύο κυρίως λόγους: Καταρχάς υπάρχουν πολλά επιμέρους χαρακτηριστικά που συνθέτουν εννοιολογικά την επιχειρηματικότητα, με αποτέλεσμα η μελέτη του φαινομένου να πρέπει να βασιστεί στη συλλογή, στην επεξεργασία και στην ανάλυση ενός μεγάλου αριθμού όχι μόνο ποσοτικών, αλλά και ποιοτικών δεικτών. Επιπλέον υπάρχουν σημαντικότερες εθνικές διαφοροποιήσεις, κάτι που καθιστά δόκιμη και αξιόπιστη τη μελέτη της επιχειρηματικότητας μόνον εφόσον ο αναλυτής είναι σε θέση να συγκρίνει τις διαφορές των δεικτών ανάμεσα σε χώρες.

Στο πλαίσιο αυτό και σε συνδυασμό με τις ανάγκες του παρόντος έργου, η ερευνητική μας προσπάθεια εστιάζει σε δύο κατευθύνσεις. **Πρώτον**, επισημαίνουμε εκείνους τους δείκτες επιχειρηματικότητας οι οποίοι αφορούν στη συνεισφορά του επιπέδου της επιχειρηματικής δραστηριότητας στην ανταγωνιστικότητα μιας χώρας και οι οποίοι, ως εκ τούτου, θα μπορούσαν να ενταχθούν σε ένα Εθνικό Σύστημα Μέτρησης της Ανταγωνιστικότητας. **Δεύτερον**, επισημαίνουμε δείκτες οι οποίοι μετρώνται συστηματικά και σε ετήσια βάση σε ένα μεγάλο αριθμό χωρών και επομένως εξασφαλίζεται η συγκρισιμότητα των αντίστοιχων μεταβλητών τις οποίες αποτυπώνουν. Αυτοί οι δείκτες προέρχονται από τις ετήσιες έρευνες του Παγκόσμιου Παρατηρητηρίου για την Επιχειρηματικότητα (Global Entrepreneurship Monitor GEM), στο οποίο η Ελλάδα πήρε μέρος – μέσω του IOBE - για πρώτη φορά το 2003, ενώ συμμετέχει και το 2004. Στις δύο επόμενες ενότητες δίνονται ορισμένα επιπλέον στοιχεία για τη μεθοδολογία της έρευνας της επιχειρηματικότητας στο GEM.

2. Το Παγκόσμιο Παρατηρητήριο για την Επιχειρηματικότητα (GEM)

Το Global Entrepreneurship Monitor (GEM) αποτελεί το μοναδικό ερευνητικό πρόγραμμα παγκοσμίως, που μελετά την *επιχειρηματικότητα* σε διαχρονική βάση και συγκριτικά για συγκεκριμένες χώρες και περιοχές του πλανήτη. Ο κεντρικός στόχος του προγράμματος είναι να διερευνήσει τέσσερα κεντρικά ερωτήματα:

- Πώς μπορεί να μετρηθεί το επίπεδο επιχειρηματικότητας σε μια χώρα και, κυρίως, πώς μπορούν να εξηγηθούν οι διαφορές ανάμεσα στις χώρες;
- Υπάρχει σχέση ανάμεσα στις διαφορές στο επίπεδο της επιχειρηματικότητας κάθε χώρας και στους αντίστοιχους ρυθμούς ανάπτυξης;
- Ποια εθνικά χαρακτηριστικά εξηγούν τις διαφορές στην επιχειρηματικότητα;
- Τι μπορούν να κάνουν οι κυβερνήσεις για να ενισχύσουν το επίπεδο της επιχειρηματικότητας σε μια χώρα;

2.1 Ορισμός της επιχειρηματικότητας κατά GEM

Η ερευνητική ομάδα του GEM για να προσδιορίσει αναλυτικά την έννοια της επιχειρηματικότητας υιοθετεί έναν συγκεκριμένο ορισμό, ο οποίος κρίνεται σκόπιμο να χρησιμοποιηθεί και στο πλαίσιο του παρόντος έργου, μιας και αποτελεί μία διεθνώς αποδεκτή προσέγγιση του ζητήματος. Έτσι η επιχειρηματικότητα ορίζεται ως:

Κάθε προσπάθεια για δημιουργία νέας επιχείρησης ή νέας δραστηριότητας, όπως το ελεύθερο επάγγελμα, η δημιουργία ενός νέου επιχειρηματικού οργανισμού ή η επέκταση ήδη υπάρχουσας επιχείρησης, που γίνεται από έναν ιδιώτη, από ομάδες ιδιωτών ή από επιχειρήσεις που ήδη λειτουργούν

Σε επίπεδο μεθοδολογικής προσέγγισης, η έρευνα εστιάζει σε δύο συγκεκριμένους τύπους επιχειρηματικής δραστηριότητας. Ο πρώτος αφορά στη δημιουργία ή και χρηματοδότηση μιας νέας δραστηριότητας και αναφέρεται ως ο **βασικός** τύπος επιχειρηματικότητας. Ο δεύτερος τύπος είναι η **εταιρική επιχειρηματικότητα**, και εισάγεται για πρώτη φορά στο ερευνητικό πρόγραμμα GEM το 2003. Σε αντίθεση με τον πρώτο τύπο, η εταιρική επιχειρηματικότητα δεν αφορά επιχειρηματικές προσπάθειες που βρίσκονται στην εκκίνηση, αλλά την επιχειρηματική δραστηριότητα «καθιερωμένων» επιχειρήσεων, που ήδη λειτουργούν.

Σύμφωνα λοιπόν με τον *βασικό* τύπο επιχειρηματικότητας, ο αντίστοιχος «επιχειρηματίας» είναι ένα άτομο που ανήκει σε κάποια—ή και στις δύο— από τις εξής κατηγορίες:

- α. «Επίδοξος» (nascent) επιχειρηματίας, που ορίζεται ως το άτομο που κατά το τελευταίο έτος βρισκόταν στη διαδικασία έναρξης μιας νέας δραστηριότητας / επιχείρησης, και το οποίο δεν έχει πληρώσει μισθούς ή δεν έχει αποκομίσει κέρδη από αυτή τη δραστηριότητα κατά τους τελευταίους τρεις μήνες.
- β. Ένα άτομο που είναι είτε ιδιοκτήτης, είτε διευθυντής, ή χρηματοδότης μιας νέας επιχείρησης/δραστηριότητας, η οποία δεν έχει πληρώσει μισθούς ή δεν έχει αποκομίσει κέρδη για διάστημα μεγαλύτερο των 42 μηνών.

Οι αντίστοιχες επιχειρηματικές προσπάθειες που εμπίπτουν σε εγχειρήματα των παραπάνω επίδοξων επιχειρηματιών, θεωρούνται είτε ότι βρίσκονται στη φάση της δημιουργίας (start-ups) για την περίπτωση (α), είτε καταγράφονται ως «νέες επιχειρήσεις» (new firms), για την περίπτωση (β).

Όσον αφορά στην *εταιρική επιχειρηματικότητα*, μία καθιερωμένη επιχείρηση θεωρείται ως «επιχειρηματική» αν κατά τη στιγμή της έρευνας βρισκόταν στη διαδικασία της εισαγωγής στην αγορά, ή είχε πρόσφατα εισαγάγει, ένα νέο προϊόν ή υπηρεσία, έχει εκδηλώσει δηλαδή καινοτομική συμπεριφορά.

Άλλωστε, σύμφωνα και με τους σχετικούς ορισμούς που ισχύουν διεθνώς (OSLO manual), ως καινοτομία δεν θεωρείται μόνο ένα εντελώς νέο προϊόν / υπηρεσία για την παγκόσμια αγορά, αλλά κάθε προϊόν / υπηρεσία που είναι «νέο» για τη συγκεκριμένη επιχείρηση.

Η ομάδα του GEM επισημαίνει πάντως και τη σημασία ενός τρίτου τύπου επιχειρηματικότητας: *της επιχειρηματικότητας των μεγάλων επιχειρήσεων (corporate entrepreneurship)*. Στην έννοια αυτή περιλαμβάνονται δραστηριότητες όπως η παραγωγή καινοτομίας μέσω της διεξαγωγής Έρευνας και Ανάπτυξης, συγχωνεύσεις / εξαγορές, στρατηγικές συμμαχίες, καθώς και άλλες στρατηγικές κινήσεις που υιοθετούνται από τις μεγάλες επιχειρήσεις. Ωστόσο και παρά την ιδιαίτερη σημασία αυτού του τύπου επιχειρηματικής δραστηριότητας, ούτε το GEM, ούτε κανένα άλλο σχετικό ερευνητικό έργο πρόγραμμα δεν έχει κατορθώσει μέχρι σήμερα να επεξεργαστεί ένα σύστημα δεικτών, μέσω των οποίων αυτή η δραστηριότητα θα μπορούσε να μετρηθεί στο σύνολό της. Συνέπεια αυτού είναι αυτή η επιχειρηματική δραστηριότητα να μην περιλαμβάνεται στο πλαίσιο ανάλυσης του παρόντος έργου.

3. Η μεθοδολογία της έρευνας

Η έρευνα διεξάγεται από μία εθνική ομάδα σε κάθε χώρα (31 χώρες το 2003) σε συνεργασία με τους κεντρικούς συντονιστές του προγράμματος στο London Business School και το Babson College της Βοστώνης. Βασίζεται σε ένα κοινό για όλες τις ομάδες μεθοδολογικό υπόδειγμα που ορίζει τόσο τις ποσοτικές όσο και ποιοτικές μεταβλητές, οι οποίες θεωρείται ότι επηρεάζουν το επίπεδο της επιχειρηματικότητας σε μια χώρα και για τις οποίες κάθε εθνική ομάδα πρέπει να συγκεντρώσει και να επεξεργαστεί τα αντίστοιχα δεδομένα.

Τα δεδομένα συγκεντρώνονται από τρεις πηγές:

- Έρευνα πεδίου (τηλεφωνικές συνεντεύξεις) σε τουλάχιστον 2.000 άτομα ηλικίας μεταξύ 18 και 64 ετών, ανά χώρα.

- 36 ωριαίες συνεντεύξεις και συμπλήρωση ερωτηματολογίου από άτομα που ειδικεύονται σε ζητήματα που σχετίζονται με διάφορες πλευρές του προβλήματος της επιχειρηματικότητας.
- Η εθνική ερευνητική ομάδα πρέπει να συγκεντρώσει στοιχεία για μια σειρά μακροοικονομικών κυρίως δεικτών για την αντίστοιχη οικονομία.

Όσον αφορά στην τελευταία ομάδα δεικτών, αυτοί περιλαμβάνονται ήδη στο Εθνικό Σύστημα Μέτρησης της Ανταγωνιστικότητας (ΕΣΜΑ), που έχει καταρτισθεί από το Εθνικό Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας. Ως εκ τούτου, στην παρούσα έκθεση επικεντρώνουμε την προσοχή μας περισσότερο στους ποσοτικούς δείκτες που προκύπτουν από την έρευνα πεδίου που πραγματοποιείται στο σύνολο του πληθυσμού, αλλά και τα ποιοτικά στοιχεία που προκύπτουν από την έρευνα στους ειδικούς.

Στο Παράρτημα I παρατίθεται το σύνολο των δεικτών που προέκυψαν από την έρευνα στον πληθυσμό, καθώς και η αναλυτική περιγραφή τους, ενώ γίνεται συσχέτιση με τις αντίστοιχες ερωτήσεις του ερωτηματολογίου (Παράρτημα II).

4. Οι Ιδιαιτερότητες της Επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα

Οι ποσοτικοί δείκτες που προκύπτουν από την έρευνα του πληθυσμού καλύπτουν – όπως αναφέρθηκε παραπάνω - τη μία πλευρά της ανάλυσης του ζητήματος της επιχειρηματικότητας, προσφέροντας συγκριτικά στοιχεία για όλες τις χώρες που έλαβαν μέρος στην έρευνα του GEM το 2003. Η αναλυτική συνεισφορά με ποιοτικά στοιχεία σχετικά με τις ιδιαιτερότητες της επιχειρηματικής δραστηριότητας στην Ελλάδα, προκύπτει από την προσέγγιση μέσω συνεντεύξεων με τους ειδικούς σε θέματα επιχειρηματικότητας (ειδικοί για τη συνέχεια) που πραγματοποίησε η ερευνητική ομάδα του GEM. Στο Παράρτημα III παρατίθεται το ερωτηματολόγιο που συμπληρώθηκε κατά τη συνέντευξη με τους ειδικούς.

Οι ερωτήσεις του ερωτηματολογίου αφορούν 14 συνιστώσες που θεωρείται ότι συνθέτουν την έννοια της επιχειρηματικότητας (κατά GEM) και οι οποίες παρατίθενται αναλυτικά στο Παράρτημα IV. Οι ειδικοί που συμμετείχαν στην έρευνα κλήθηκαν έτσι να αξιολογήσουν την επίδοση της χώρας σε κάθε μια από αυτές.

Σύμφωνα με τις αυστηρές προδιαγραφές του GEM, οι 14 από τους ειδικούς που συμμετείχαν στην έρευνα είναι επιχειρηματίες, ενώ οι υπόλοιποι ασχολούνται επαγγελματικά με ζητήματα που συνδέονται με την επιχειρηματικότητα. Η συμμετοχή των ειδικών στο έργο προσφέρει δύο ομάδες δεδομένων.

Η πρώτη αποδίδει την αξιολόγηση των ειδικών πάνω σε συγκεκριμένες μεταβλητές που καθορίζουν την κάθε συνιστώσα της επιχειρηματικότητας. Η αξιολόγηση αυτή ποσοτικοποιείται μέσω της χρήσης της γενικά παραδεκτής και ευρέως χρησιμοποιούμενης πενταβάθμιας κλίμακας Likert.

Η δεύτερη ομάδα δεδομένων περιλαμβάνει τις απαντήσεις των ειδικών σε τρία συγκεκριμένα ερωτήματα. Πιο συγκεκριμένα οι ειδικοί καλούνται να εντοπίσουν – σε ανοικτή ερώτηση - τους παράγοντες που, κατά τη γνώμη τους, είτε α) εμποδίζουν, είτε β) ευνοούν την επιχειρηματική δραστηριότητα στη χώρα τους και γ) τι προτείνουν οι ίδιοι για την ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας. Οι απαντήσεις τους στη συνέχεια ταξινομούνται στις 14 συνιστώσες του αναλυτικού πλαισίου που περιγράφει την έννοια της επιχειρηματικότητας. Οι εκτιμήσεις αυτές μας δίνουν τη δυνατότητα να έχουμε πληροφόρηση σχετικά με τα βασικά προβλήματα και πλεονεκτήματα της επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα, καθώς και προτάσεις που μπορούν να βοηθήσουν στην ενίσχυσή της.

5. Επιχειρηματικότητα και Ανταγωνιστικότητα

Το σύστημα μέτρησης επιχειρηματικότητας κατά GEM περιλαμβάνει έναν μεγάλο αριθμό δεικτών (Παράρτημα I). **Με δεδομένο ότι στόχος της**

παρούσας έκθεσης είναι και η ένταξη των ερευνητικών αποτελεσμάτων στο υπό διαμόρφωση Εθνικό Σύστημα Μέτρησης της Ανταγωνιστικότητας, προκύπτει ανάγκη να τεκμηριωθεί ποιοι από το σύνολο των μεταβλητών και δεικτών του GEM είναι οι καταλληλότεροι για ένταξη στο ΕΣΜΑ.

Οι δείκτες που προτείνονται στη συνέχεια προκύπτουν από τη λογική του Εννοιολογικού Μοντέλου του GEM, που συνδέει την επιχειρηματικότητα με την οικονομική ανάπτυξη. Βέβαια, εδώ επικεντρώνουμε την προσοχή μας σε δείκτες της επιχειρηματικότητας, η μεταβολή των οποίων επιδρά στην εθνική οικονομική ανάπτυξη μέσω της επίδρασής της στην ανταγωνιστικότητα. Το Εννοιολογικό Μοντέλο παρουσιάζεται στο σχήμα που ακολουθεί (Σχήμα 5.1). **Στη συνέχεια, μετά από μια συνοπτική επεξήγηση του μοντέλου, παρουσιάζονται οι δείκτες που προτείνει το IOBE για ένταξη στο ΕΣΜΑ και τεκμηριώνεται η σημασία τους για τη μέτρηση της ανταγωνιστικότητας, υιοθετώντας μεθοδολογικά το εννοιολογικό μοντέλο του GEM.**

Ολόκληρη η οικονομική δραστηριότητα μιας χώρας εξελίσσεται μέσα σε ένα συγκεκριμένο κοινωνικό, πολιτισμικό και πολιτικό πλαίσιο, το οποίο έχοντας διαμορφωθεί ιστορικά μπορεί να θεωρηθεί δεδομένο σε βραχυπρόθεσμη βάση. Με τη σειρά του, υποτίθεται ότι το πλαίσιο αυτό επιδρά σε δύο κατευθύνσεις. Η πρώτη είναι το Γενικό Εθνικό Πλαίσιο λειτουργίας της οικονομίας και περιλαμβάνει μια σειρά παραγόντων που ορίζουν μεσοπρόθεσμα τις συντεταγμένες μέσα στις οποίες λαμβάνει χώρα το οικονομικό γίγνεσθαι. Πρόκειται για παράγοντες όπως το πόσο «ανοιχτή» είναι η οικονομία, το ρόλο του κράτους, το τεχνολογικό επίπεδο, την ευελιξία των αγορών εργασίας, κλπ.

Η δεύτερη κατεύθυνση είναι οι Διαστάσεις του Επιχειρηματικού Περιβάλλοντος. Εδώ περιλαμβάνεται μια σειρά παραγόντων όπως η χρηματοδοτική υποστήριξη, τα κυβερνητικά προγράμματα ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας, το επίπεδο παιδείας και κατάρτισης, κλπ., οι οποίοι

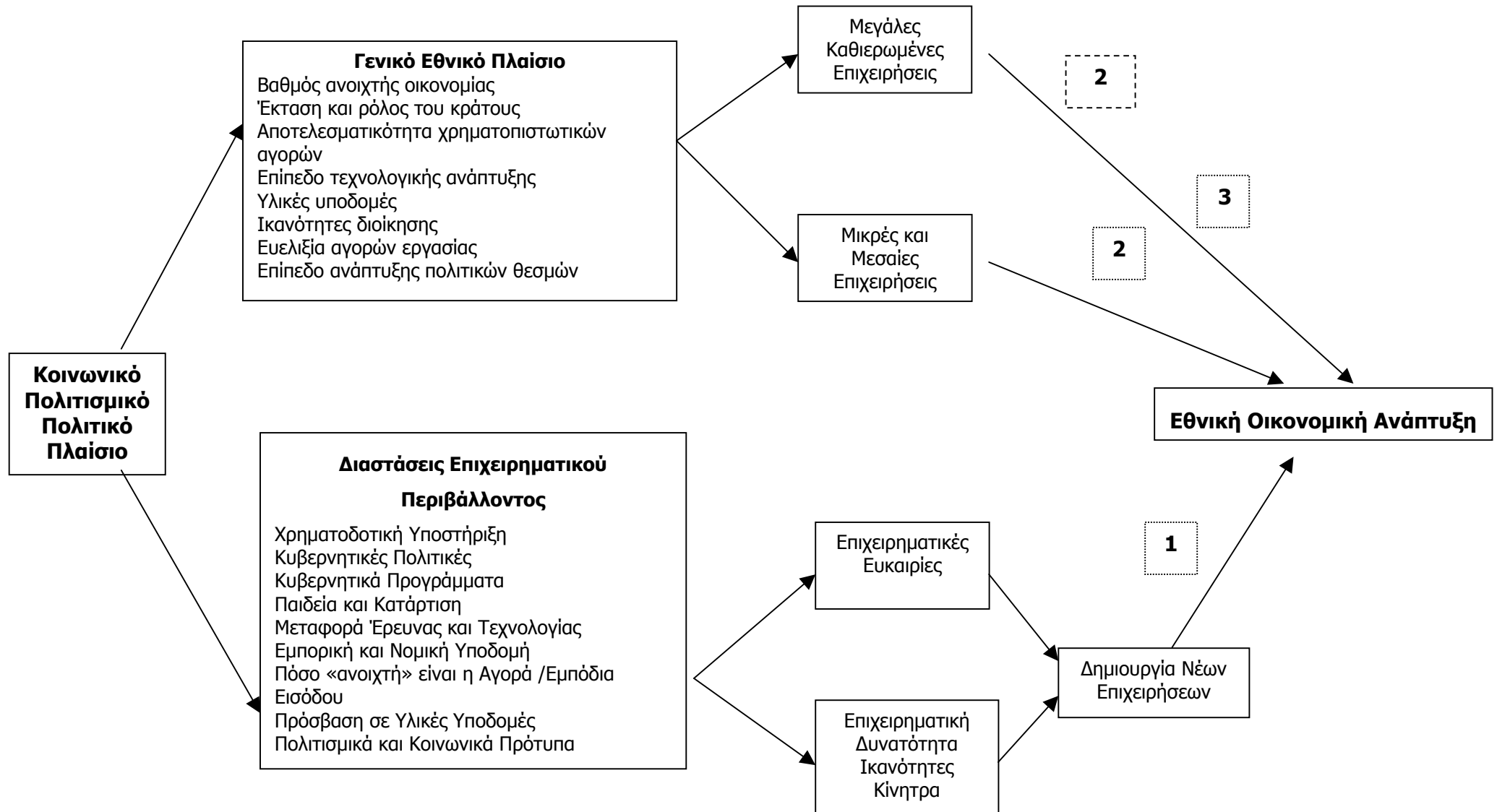
επηρεάζουν την ικανότητα της χώρας να «γεννά» νέα επιχειρηματικά εγχειρήματα. Είναι βέβαια φανερό ότι η σύγκριση των Εθνικών Πλαισίων πολλών χωρών, με βάση τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά που το καθορίζουν αποκαλύπτει και τη σχετική ανταγωνιστική της θέση, είναι δηλαδή ένα μέτρο της Ανταγωνιστικότητας.

Το Γενικό Εθνικό Πλαίσιο της οικονομίας θέτει τους όρους της λειτουργίας τόσο των μεγάλων καθιερωμένων επιχειρήσεων, όσο και των ΜΜΕ που ήδη δραστηριοποιούνται στη χώρα. Από την άλλη πλευρά, οι Διαστάσεις του Επιχειρηματικού Περιβάλλοντος επηρεάζουν τόσο τις Επιχειρηματικές Ευκαιρίες που εμφανίζονται στο πλαίσιο της συγκεκριμένης εθνικής οικονομίας, όσο και τις Επιχειρηματικές Δυνατότητες –δηλαδή τις επιχειρηματικές ικανότητες και τα κίνητρα- του ανθρώπινου δυναμικού της χώρας να αντιλαμβάνεται και να δρα για να εκμεταλλευτεί αυτές τις ευκαιρίες.

Με τη σειρά τους, οι Επιχειρηματικές Ευκαιρίες και οι Δυνατότητες επηρεάζουν την εμφάνιση νέων επιχειρηματικών εγχειρημάτων, τη δημιουργία δηλαδή νέων επιχειρήσεων. Πρόκειται για τον βασικό τύπο της επιχειρηματικότητας κατά GEM, όπως τον περιγράψαμε παραπάνω. Το βέλος 1 στο Σχήμα 1 αναφέρεται λοιπόν στην επίδραση του **βασικού τύπου** επιχειρηματικότητας στην Εθνική Οικονομική Ανάπτυξη.

Σχήμα 5.1: Το εννοιολογικό μοντέλο GEM

Στην Εθνική Οικονομική Ανάπτυξη επιδρά βεβαίως επίσης τόσο η δραστηριότητα των μεγάλων καθιερωμένων στην αγορά επιχειρήσεων, όσο και των ΜΜΕ. Στο βαθμό που είναι επιχειρηματική –αναφερόμαστε εδώ στον δεύτερο τύπο της επιχειρηματικότητας που περιγράψαμε με τον όρο «**εταιρική**» **επιχειρηματικότητα**- η δραστηριότητα αυτή έχει θετική επίδραση στην Εθνική Οικονομική Ανάπτυξη. Η θετική επίπτωση της εταιρικής επιχειρηματικότητας περιγράφεται στο Σχήμα 1 από τα δύο βέλη που φέρουν τον αριθμό 2. Όπως ήδη αναφέραμε, υπάρχει ένας τρίτος τύπος επιχειρηματικότητας, η επιχειρηματικότητα των μεγάλων επιχειρήσεων (corporate entrepreneurship) μέσω του οποίου η δραστηριότητα των μεγάλων καθιερωμένων επιχειρήσεων επιδρά στην Εθνική Οικονομική Ανάπτυξη. Η επίδραση αυτή περιγράφεται στο Σχήμα 5.1 από το βέλος που φέρει τον αριθμό 3 (μαζί με το 2). Ωστόσο, όπως ήδη αναφέραμε, πρόκειται για ένα τύπο επιχειρηματικής δραστηριότητας που δεν έχει καταστεί δυνατό, τουλάχιστον προς το παρόν, να διερευνηθεί με κάποιο σύνολο γενικά αποδεκτών δεικτών.

Με βάση τη λογική του εννοιολογικού μοντέλου του GEM, που παρουσιάσαμε συνοπτικά ανωτέρω, μια πρώτη επίδραση της επιχειρηματικότητας στην ανταγωνιστικότητα ακολουθεί τη διαδρομή (1) στο Σχήμα. Έτσι, **το IOBE στα τέλη του 2003 πρότεινε στην Επιτροπή Εμπειρογνομώνων του Εθνικού Συμβουλίου Ανταγωνιστικότητας και Ανάπτυξης τους καταλληλότερους δείκτες οι οποίοι και συμπεριελήφθησαν ήδη στην Ετήσια Έκθεση για την Ανταγωνιστικότητα 2003 (Ιανουάριος, 2004) του Υπουργείου Ανάπτυξης.** Συγκεκριμένα, στον Άξονα «Βελτίωση της Παραγωγικότητας» και στην κατηγορία Επιχειρηματικότητα του ΕΣΜΑ συμπεριελήφθησαν οι ακόλουθοι δείκτες:

- Το ποσοστό δημιουργίας νέων επιχειρήσεων σε σχέση με τον υφιστάμενο αριθμό επιχειρήσεων.
- Η καθαρή αύξηση του αριθμού των επιχειρήσεων (%) που προκύπτει από την διαφορά του ποσοστού εισόδου (δημιουργίας νέων επιχειρήσεων) και του ποσοστού εξόδου (αποχώρηση ή/και διακοπή λειτουργίας) επιχειρήσεων.
- Η κινητικότητα των επιχειρήσεων που προκύπτει ως άθροισμα του ποσοστού δημιουργία και αποχώρησης επιχειρήσεων.

Οι δύο πρώτοι από τους ανωτέρω δείκτες αφορούν την επίδραση της επιχειρηματικότητας στην ανταγωνιστικότητα μέσω της επίπτωσής της στην ύπαρξης επιχειρηματικών ευκαιριών. Είναι φανερό ότι η αύξηση των επιχειρηματικών ευκαιριών αφενός αντανakλά τη βελτίωση της ανταγωνιστικής θέσης της χώρας, ενώ, ταυτόχρονα, βελτιώνει αυτή τη θέση ακόμα περισσότερο, αφού οδηγεί σε νέα βιώσιμα επιχειρηματικά εγχειρήματα. Αυτό είναι ακριβώς το νόημα των δύο πρώτων δεικτών. Από την άλλη, ο τρίτος δείκτης που προτείνεται σχετίζεται και με την πλευρά της «προσφοράς» επιχειρηματικών υπηρεσιών, με την έννοια ότι αντανakλά και τις ικανότητες του πληθυσμού μιας χώρας για την άσκηση επιχειρηματικής δραστηριότητας, με άλλα λόγια, αφορά τις ικανότητες της δημιουργίας επιχειρηματικών εγχειρημάτων ικανών να εκμεταλλευτούν τις επιχειρηματικές ευκαιρίες και άρα να είναι ανταγωνιστικά.

Στο 1^ο Παράρτημα της Ετήσιας Έκθεσης για την Ανταγωνιστικότητα το 2003, το οποίο συντάξε το IOBE, παρουσιάζονται, μεταξύ άλλων τα πρώτα, την συγκεκριμένη χρονική στιγμή, αποτελέσματα του GEM (Ενότητα 4) με παρουσίαση και ανάλυση προτεινομένου συνόλου δεικτών μέτρησης της επιχειρηματικότητας που προκύπτουν από το GEM (Έρευνα Πληθυσμού Ενηλίκων). Συγκεκριμένα, οι δείκτες που προτάθηκαν και αναλύθηκαν ήταν οι εξής:

- Ο **Δείκτης Συνολικής Επιχειρηματικής Δραστηριότητας** (TEA). Ο δείκτης αυτός μετρά τον Αριθμό ατόμων (18-64 ετών) ανά 100, τα οποία συμμετέχουν σε αναπτυσσόμενη επιχείρηση ή νέα επιχείρηση ή και στις δύο προαναφερθείσες μορφές επιχείρησης (εάν ένα άτομο συμμετέχει και στις δύο μορφές υπολογίζεται ως ένας/μία ενεργός επιχειρηματίας).
- Ο **Δείκτης Συνολικής Επιχειρηματικότητας Ανάγκης** (TEANEC). Ο συγκεκριμένος δείκτης εκτιμά τον αριθμό ατόμων (18-64 ετών) ανά 100, τα οποία συμμετέχουν σε αναπτυσσόμενη επιχείρηση ή νέα επιχείρηση ή και στις δύο προαναφερθείσες μορφές επιχείρησης (εάν ένα άτομο συμμετέχει και στις δύο μορφές υπολογίζεται ως ένας / μια ενεργός επιχειρηματίας) , αναφέροντας ως επιχειρηματικό κίνητρο την ανάγκη απασχόλησης.

- Ο **Δείκτης Επιχειρηματική Δραστηριότητας Υψηλών Δυνατοτήτων** (TEA High Potential). Ο δείκτης αυτός είναι ένα σύνθετος δείκτης ο οποίος επιχειρεί να μετρήσει τις επιχειρηματικές δραστηριότητες οι οποίες ικανοποιούν κάποιες προϋποθέσεις και συγκεκριμένα (α) δημιουργούν νέες αγορές, (β) έχουν δυνατότητες εξαγωγών (εξαγωγικός προσανατολισμός) και (γ) δημιουργούν νέα απασχόληση.
- Ο **Δείκτης Συνολικής Επιχειρηματικότητας ανά φύλο** (TEAMAL και TEAFEM). Με αυτόν τον δείκτη επιχειρείται η αποτύπωση του προφίλ του επιχειρηματία και εκτιμάται ως ο αριθμός ανδρών/γυναικών (18-64 ετών) ανά 100, τα οποία συμμετέχουν σε αναπτυσσόμενη επιχείρηση ή νέα επιχείρηση ή και στις δύο προαναφερθείσες μορφές επιχείρησης (αν ένα άτομο συμμετέχει και στις δύο μορφές υπολογίζεται ως ένας/μία ενεργός επιχειρηματίας).

Ο πρώτος από τους ανωτέρω δείκτες δίνει μία αίσθηση σχετικά με την σημασία της επιχειρηματικής δραστηριότητας στο επίπεδο του πληθυσμού. **Όπως τεκμηριώνεται από όλες τις ετήσιες εκθέσεις του GEM τα τελευταία πέντε χρόνια, όσο υψηλότερος είναι ο δείκτης αυτός, τόσο σημαντικότερη είναι η επίδραση της επιχειρηματικότητας στο επίπεδο της ανταγωνιστικότητας μιας χώρας.** Για τους ίδιους λόγους έχει μεγάλη σημασία ο τελευταίος από τους ανωτέρω δείκτες, που αναφέρεται στη σχετική συμμετοχή ανδρών και γυναικών στην επιχειρηματική δραστηριότητα. Όσο μεγαλύτερη είναι η συμμετοχή των γυναικών στην επιχειρηματικότητα, τόσο αυξάνονται οι δυνατότητες επιτυχούς εκμετάλλευσης των επιχειρηματικών ευκαιριών.

Ωστόσο, είναι φανερό ότι η επίπτωση της επιχειρηματικότητας στο επίπεδο ανταγωνιστικότητας μιας χώρας θα είναι σημαντικότερη όσο υψηλότερη είναι η αξία που παράγει μια συγκεκριμένη επιχειρηματική δραστηριότητα. Ο δεύτερος και ο τρίτος δείκτης που προτάθηκαν ανωτέρω αναφέρονται ακριβώς σε αυτό το ποιοτικό στοιχείο της επιχειρηματικότητας. Ο δείκτης επιχειρηματικότητας ανάγκης μας δίνει το ποσοστό των επιχειρηματικά δραστήριων ατόμων οι οποίοι ασκούν αυτή τη δραστηριότητα απλά και μόνο επειδή δεν έχουν άλλη δυνατότητα βιοπορισμού.

Τέλος, ο δείκτης επιχειρηματικότητας υψηλών δυνατοτήτων μας δίνει ένα μέτρο της πραγματικής επίδρασης της επιχειρηματικής δραστηριότητας στην οικονομική αποτελεσματικότητα σε μια χώρα, με βάση τα κριτήρια της επέκτασης των αγορών, του εξαγωγικού προσανατολισμού και της δημιουργίας νέας απασχόλησης.

6. Προτεινόμενοι Δείκτες Επιχειρηματικότητας - Αναλυτική παρουσίαση

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται αναλυτικά οι προτεινόμενοι δείκτες επιχειρηματικότητας, οι οποίοι δύναται να ενταχθούν ή έχουν ήδη ενταχθεί στο Εθνικό Σύστημα Μέτρησης Ανταγωνιστικότητας (ΕΣΜΑ). Η παρουσίαση κάθε προτεινόμενου δείκτη αποτελείται από τα ακόλουθα τμήματα:

- *Επεξήγηση της σημαντικότητας του δείκτη.*
- *Συγκριτική αξιολόγηση της θέσης της χώρας σε σχέση με τις ανταγωνίστριες χώρες και κατά περίπτωση με το μέσο όρο της Ε.Ε ή των χωρών οι οποίες συμμετείχαν στο ερευνητικό πρόγραμμα GEM.*
- *Παράθεση αντίστοιχων διαγραμμάτων για κάθε δείκτη.*

Με τη μορφή αυτή αιτιολογείται αναλυτικά η επιλογή κάθε επιμέρους δείκτη. Ο σχολιασμός σχετικά με τη θέση της χώρας παρέχει μια ενδεικτική εικόνα για το επίπεδο και την ποιότητα της επιχειρηματικότητας στην χώρα, αλλά και τον βαθμό συμβολής της στην εθνική ανταγωνιστικότητα.

6.1. Ποσοστό δημιουργίας νέων επιχειρήσεων (%)

Σημαντικότητα του δείκτη

Ο συγκεκριμένος δείκτης προκύπτει ως το ποσοστό των νέων επιχειρήσεων προς το σύνολο των υφιστάμενων επιχειρήσεων της χώρας. Το ποσοστό δημιουργίας νέων επιχειρήσεων εκφράζει την ένταση της επιχειρηματικότητας σε μια χώρα και κατά κανόνα αντανakλά τις προσδοκίες σχετικά με νέες παραγωγικές διαδικασίες και ανταγωνιστικούς κλάδους, την εσωτερική πολιτική ανταγωνισμού και βεβαίως τις διαρθρωτικές αλλαγές στην οικονομία συνολικά, αλλά και στον επιχειρηματικό τομέα, σε εθνικό και κλαδικό επίπεδο. Ιδανικά, η δημιουργία νέων επιχειρήσεων δύναται να οδηγήσει στην ενίσχυση του ανταγωνισμού, στην ανάπτυξη της καινοτομίας προϊόντων και διεργασιών, και σε δεύτερο επίπεδο στη βελτίωση των καταναλωτικών τιμών, στην ενίσχυση της ποιότητας των προϊόντων, στη δημιουργία απασχόλησης και στην περιφερειακή σύγκλιση σε εθνικό επίπεδο. Σημαντικό βέβαια, είναι εκτός από το αριθμητικό επίπεδο του πληθυσμού των νέων επιχειρήσεων, να διερευνηθεί η ποιότητα αυτών, η οποία μπορεί να εξαρτάται από διάφορους παράγοντες.

Ενδεικτικά μπορεί να αναφερθούν οι ακόλουθοι:

- ***Τα κίνητρα δημιουργίας νέων επιχειρήσεων.*** Είναι ιδιαίτερα σημαντική η ερμηνευτική διάκριση μεταξύ επιχειρηματικότητας ανάγκης και επιχειρηματικότητας ευκαιρίας. Στην πρώτη περίπτωση, οι νέες επιχειρηματικές προσπάθειες αφορούν κατά κανόνα σε μορφές αυταπασχόλησης με χαμηλό δυναμικό ανάπτυξης και ενδεχομένως με αρνητική προοπτική επιβίωσης, αλλά και περιορισμένης θετικής επίδρασης στην εθνική ανταγωνιστικότητα. Αντίθετα, οι επιχειρηματικές προσπάθειες οι οποίες βασίζονται στην αναγνώριση και εκμετάλλευση μιας ευκαιρίας σε συγκεκριμένη αγορά, έχουν πολύ μεγαλύτερες πιθανότητες επιβίωσης και πιο σημαντικής επίδρασης στην εθνική ανταγωνιστικότητα.
- ***Η κλαδική κατανομή των νέων επιχειρηματικών κινήσεων.*** Έχει διαπιστωθεί, ότι χαρακτηριστικός παράγοντας καθορισμού των επιχειρηματικών επιλογών των ατόμων είναι η προϋπάρχουσα εργασιακή εμπειρία και γνώση. Το φαινόμενο χαρακτηρίζεται ως «κλαδική αδράνεια» και

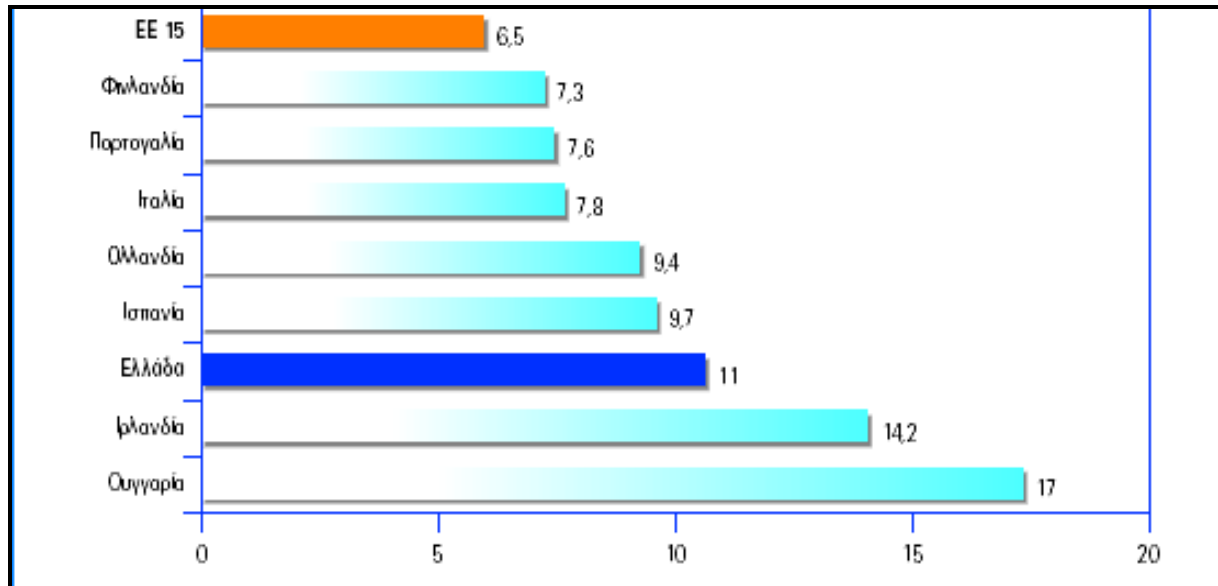
συνδέεται με την τάση των ατόμων να δημιουργούν νέες επιχειρήσεις στον κλάδο προηγούμενης απασχόλησης τους. Θεωρείται δηλαδή ότι τα άτομα μπορούν ευκολότερα να διακρίνουν μια επιχειρηματική ευκαιρία στον κλάδο απασχόλησης τους και κεφαλαιοποιώντας την προηγούμενη εμπειρία τους, να προσπαθήσουν να την εκμεταλλευτούν. Ο ελλοχέυων κίνδυνος της τάσης αυτής είναι όμως ότι μπορεί – σε συνδυασμό με άλλους παράγοντες- να οδηγήσει στη δημιουργία επιχειρηματικότητας σε κλάδους φθίνουσας παραγωγικότητας και άρα όχι βέλτιστων επιχειρηματικών αποδόσεων, ενώ παράλληλα ενισχύονται οι πιθανότητες αποτυχίας των νέων επιχειρήσεων.

- ***Το μέγεθος των νέων επιχειρήσεων.*** Οι μικρές επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν μεγαλύτερη πίεση επιβίωσης στα πρώτα χρόνια λειτουργίας τους, αν και σίγουρα διαθέτουν προοπτικές ευνοϊκότερων ρυθμών οικονομικής μεγέθυνσης. Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις αποτελούν κατά κανόνα το μεγαλύτερο ποσοστό του συνόλου των επιχειρήσεων μιας χώρας. Η διαχρονική σταθερότητα της τάσης αυτής δεν εξηγεί σαφώς την ποιότητα του επιχειρηματικού δυναμικού μιας χώρας, αφού πρέπει να ληφθεί υπ' όψιν η δραστηριότητα των μικρομεσαίων επιχειρήσεων σε κάθε χρονική στιγμή.

Συγκριτική αξιολόγηση της θέσης της χώρας σε σχέση με τις ανταγωνίστριες χώρες και το μέσο όρο της Ε.Ε.

Σύμφωνα με στοιχεία του 1999, η Ελλάδα παρουσιάζει ποσοστό δημιουργίας νέων επιχειρήσεων της τάξης του 11% και καταλαμβάνει υψηλή θέση σε σύγκριση με τις περισσότερες χώρες της ΕΕ, (υπολείπεται μόνο από την Ουγγαρία και την Ιρλανδία). Παράλληλα το ποσοστό δημιουργίας επιχειρήσεων στην Ελλάδα είναι σημαντικά υψηλότερο από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (μ.ο). Βέβαια, ο συγκεκριμένος δείκτης δεν συνδέεται με την αντίστοιχη ποιότητα των νέων επιχειρήσεων, συνεπώς η υψηλότερη τιμή δεν σημαίνει αντίστοιχα επιτυχημένη εθνική πολιτική ή περισσότερο ανταγωνιστικό εθνικό οικονομικό περιβάλλον. Το γεγονός αυτό ερμηνεύει άλλωστε και τη χαμηλή τιμή του δείκτη σε χώρες με επιχειρηματική παράδοση, όπως π.χ. η Ιταλία και η Φιλανδία.

Διάγραμμα 6.1: Νέες επιχειρήσεις ως ποσοστό του συνόλου των υφιστάμενων επιχειρήσεων (έτος 1999)

Πηγή : Ευρωπαϊκή Επιτροπή , (2003), "Benchmarking Enterprise Policy: Results from the 2003 Scoreboard", Κείμενο εργασίας, SEC 1278, Νοέμβριος 2003

6.2. Καθαρή μεταβολή του αριθμού των επιχειρήσεων (%)

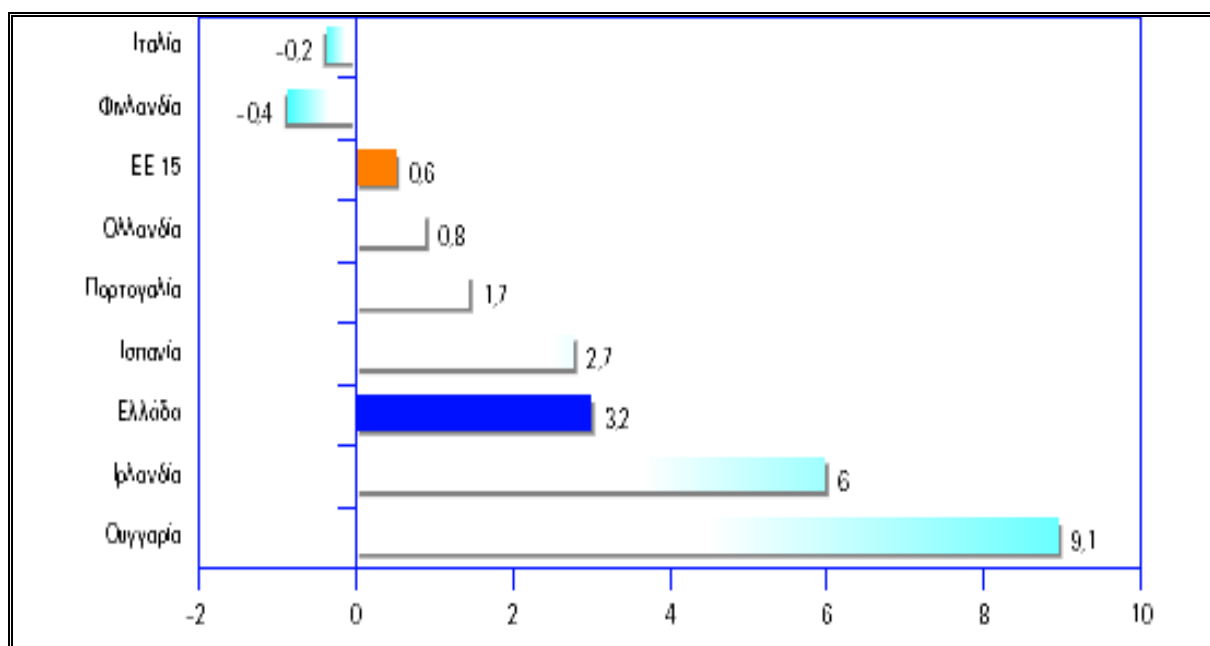
Σημαντικότητα του δείκτη

Η καθαρή μεταβολή του πληθυσμού των επιχειρήσεων (ως ποσοστό), υπολογίζεται ως η διαφορά του ποσοστού εισόδου (δημιουργία νέων επιχειρήσεων) και του ποσοστού εξόδου (αποχώρηση, διακοπή λειτουργίας ενεργών επιχειρήσεων). Η θετική τιμή του δείκτη αυτού υποδηλώνει ότι το σύνολο των νέων επιχειρήσεων είναι ποσοστιαία μεγαλύτερο από το σύνολο των αποχωρούντων επιχειρήσεων. Μια τέτοια εξέλιξη αντικατοπτρίζει κατά αρχήν ένα ευνοϊκό οικονομικό περιβάλλον. Ωστόσο, για την ασφαλή ερμηνεία του δείκτη, είναι απαραίτητη μία ενδελεχής ανάλυση σχετικά με την επίδραση της καθαρής αύξησης του πληθυσμού των επιχειρήσεων στο ισοζύγιο της απασχόλησης, το μέγεθος των χρησιμοποιούμενων κεφαλαίων, τη χρήση τεχνολογίας, καθώς και την αντίστοιχη κλαδική κατανομή των δύο ομάδων επιχειρήσεων.

Συγκριτική αξιολόγηση της θέσης της χώρας σε σχέση με τις ανταγωνίστριες χώρες και το μέσο όρο της Ε.Ε.

Η Ελλάδα παρουσιάζει καθαρή μεταβολή του αριθμού των επιχειρήσεων σε ποσοστό 3,2%. Η τιμή αυτή μπορεί να υποδηλώνει μια τάση για ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και ένα θετικό οικονομικό κλίμα για τη χώρα. Η Ελλάδα υπολείπεται και πάλι από την Ουγγαρία και την Ιρλανδία, ενώ παρουσιάζει υψηλότερη τιμή του δείκτη σε σχέση με παραδοσιακά βιομηχανικές χώρες (Ιταλία και Φινλανδία), αλλά και σε σχέση με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο. Μάλιστα, τα δύο προαναφερθέντα κράτη παρουσιάζουν καθαρή μείωση του πληθυσμού των επιχειρήσεων. Η μείωση του αριθμού των επιχειρήσεων, δεν είναι απαραίτητα αρνητική εξέλιξη, αφού ενδεχομένως να αποτελεί αποτέλεσμα αναδιάρθρωσης και συγκέντρωσης των αγορών, με θετικά μεσοπρόθεσμα αποτελέσματα στην εθνική ανταγωνιστικότητα. Παρομοίως, η καθαρή αύξηση των επιχειρήσεων μπορεί μεν να υποδηλώνει ένα θετικό οικονομικό κλίμα, αλλά για να επιβεβαιωθεί η θετική της συμβολή στην εθνική ανταγωνιστικότητα, χρειάζεται ανάλυση επιπλέον δεικτών.

Διάγραμμα 6.2: Καθαρή ποσοστιαία (%) μεταβολή του αριθμού των επιχειρήσεων (έτος 1999)

Πηγή : Ευρωπαϊκή Επιτροπή , (2003), "Benchmarking Enterprise Policy: Results from the 2003 Scoreboard", Κείμενο εργασίας, SEC 1278, Νοέμβριος 2003

6.3. Κινητικότητα των επιχειρήσεων (%)

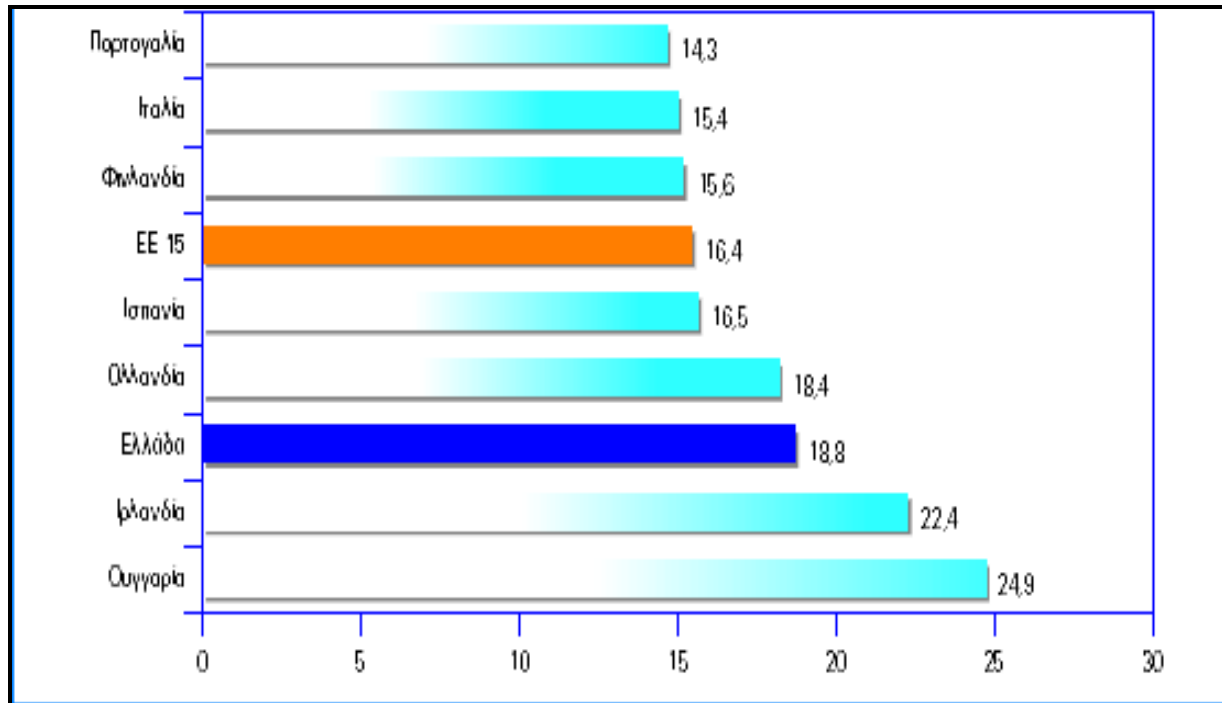
Σημαντικότητα του δείκτη

Ο συγκεκριμένος δείκτης υπολογίζεται ως το άθροισμα του ποσοστού εισόδου (δημιουργία νέων επιχειρήσεων) και του ποσοστού εξόδου (αποχώρηση, διακοπή λειτουργίας ενεργών επιχειρήσεων). Η τιμή του δείκτη εκφράζει το επίπεδο του επιχειρηματικού δυναμισμού, την ευελιξία των αγορών και γενικότερα τη σταθερότητα του οικονομικού περιβάλλοντος. Βέβαια, για τη σωστή ερμηνεία του δείκτη, αποκτά ιδιαίτερη σημασία η σύγκριση των ποσοστών εισόδου και εξόδου, τα ποιοτικά χαρακτηριστικά των δύο ομάδων επιχειρήσεων, αλλά και στοιχεία της ευρύτερης οικονομικής συγκυρίας. Σε γενικές γραμμές, η επίδοση στον συγκεκριμένο δείκτη συνδέεται με τη δυνατότητα νέων επιχειρήσεων να ανταγωνιστούν τις ήδη υπάρχουσες και τη σύγκριση, όσον αφορά στα εμπόδια εισόδου / εξόδου, των επιμέρους αγορών.

Συγκριτική αξιολόγηση της θέσης της χώρας σε σχέση με τις ανταγωνίστριες χώρες και το μέσο όρο της Ε. Ε.

Η Ελλάδα εμφανίζει έναν αρκετά υψηλό δείκτη κινητικότητας της τάξης του 18.8%, στοιχείο που φανερώνει ισχυρή τάση επιχειρηματικού δυναμισμού. Η Ελλάδα υπολείπεται μόνο από την Ουγγαρία και την Ιρλανδία, ενώ βρίσκεται στο 114% του ευρωπαϊκού μέσου όρου. Ο συγκεκριμένος δείκτης για τη Ελλάδα μπορεί να ερμηνευθεί και στο πλαίσιο των οικονομικών συνθηκών του 1999, ενώ είναι σίγουρα αναγκαία μια διαχρονική σύγκριση για την εξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων σχετικά με την τάση δυναμισμού σε εθνικό επίπεδο.

Διάγραμμα 6.3: Κινητικότητα επιχειρήσεων: Άθροισμα ποσοστού δημιουργίας και αποχώρησης επιχειρήσεων (έτος 1999)

Πηγή : Ευρωπαϊκή Επιτροπή , (2003), "Benchmarking Enterprise Policy: Results from the 2003 Scoreboard", Κείμενο εργασίας, SEC 1278, Νοέμβριος 2003

6.4. Δείκτης Συνολικής Επιχειρηματικής Δραστηριότητας

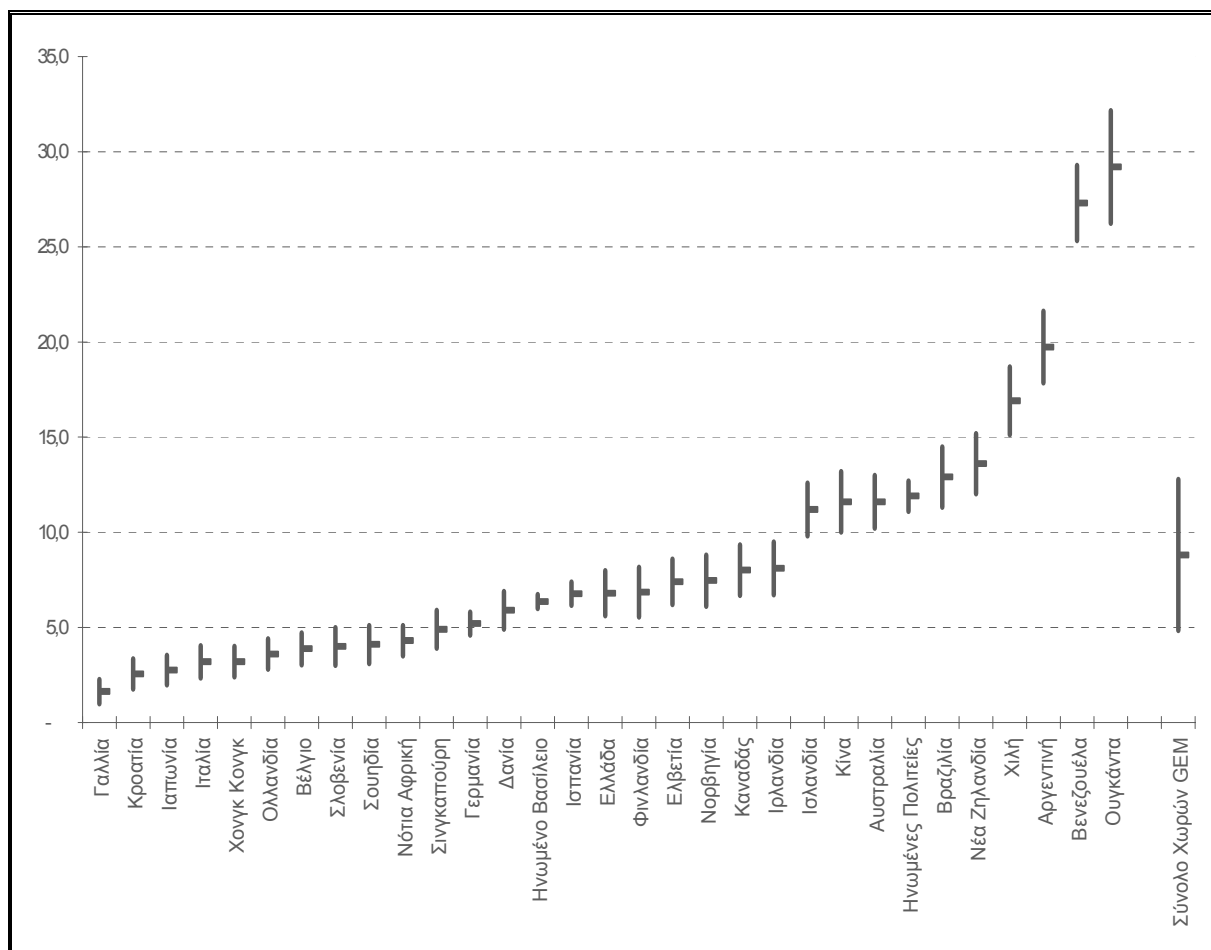
Σημαντικότητα του δείκτη

Ο δείκτης αυτός μετρά τον αριθμό ατόμων (18-64 ετών) ανά 100, που συμμετέχει σε μια αναπτυσσόμενη επιχείρηση ή νέα επιχείρηση ή και στις δύο μορφές επιχείρησης (εάν ένα άτομο συμμετέχει και στις δύο μορφές υπολογίζεται ως ένας / μια ενεργός επιχειρηματίας). Ο δείκτης εκφράζει το μέγεθος και την ένταση της επιχειρηματικότητας, ωστόσο πρέπει να επισημανθεί ότι δεν συσχετίζεται άμεσα με τον επίπεδο ανάπτυξης και το οικονομικό κλίμα μίας χώρας. Μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα για την εξέλιξη της επιχειρηματικότητας και την ορθή αξιολόγηση των αντίστοιχων εθνικών πολιτικών, προκύπτει από την παράλληλη εξέταση επιπλέον δεικτών, με πληροφορίες σχετικά με την ποιότητα της επιχειρηματικότητας, την κλαδική κατανομή των νέων επιχειρήσεων, τα κοινωνικά χαρακτηριστικά των επιχειρηματιών και άλλα χαρακτηριστικά των επιχειρήσεων.

Συγκριτική αξιολόγηση της θέσης της χώρας σε σχέση με τις ανταγωνίστριες χώρες και το μέσο όρο των χωρών GEM.

Η Ελλάδα παρουσιάζει μία τιμή στον δείκτη συνολικής επιχειρηματικής δραστηριότητας της τάξης του 7%, περίπου στο ίδιο επίπεδο με χώρες όπως το Ηνωμένο Βασίλειο, η Ισπανία, η Ελβετία, το Βέλγιο και η Φιλανδία, ενώ υστερεί μόνο από την Ιρλανδία και την Ισλανδία. Υπολείπεται όμως από τον αντίστοιχο μ.ο (9%) του συνόλου των χωρών που συμμετέχουν στο ερευνητικό πρόγραμμα GEM. Τους υψηλότερους δείκτες παρουσιάζουν αναπτυσσόμενες χώρες με ασταθείς οικονομίες και σημαντικά μακροοικονομικά προβλήματα, γεγονός το οποίο υποδηλώνει ότι δεν υπάρχει κατά ανάγκη άμεση συσχέτιση του συγκεκριμένου δείκτη με το επίπεδο ανάπτυξης της χώρας και το οικονομικό της κλίμα.

Διάγραμμα 6.4: Συνολική επιχειρηματική δραστηριότητα (2003)

Πηγή : IOBE – GEM

6.5. Δείκτης Συνολικής Επιχειρηματικότητας Ανάγκης (%)

Σημαντικότητα του δείκτη

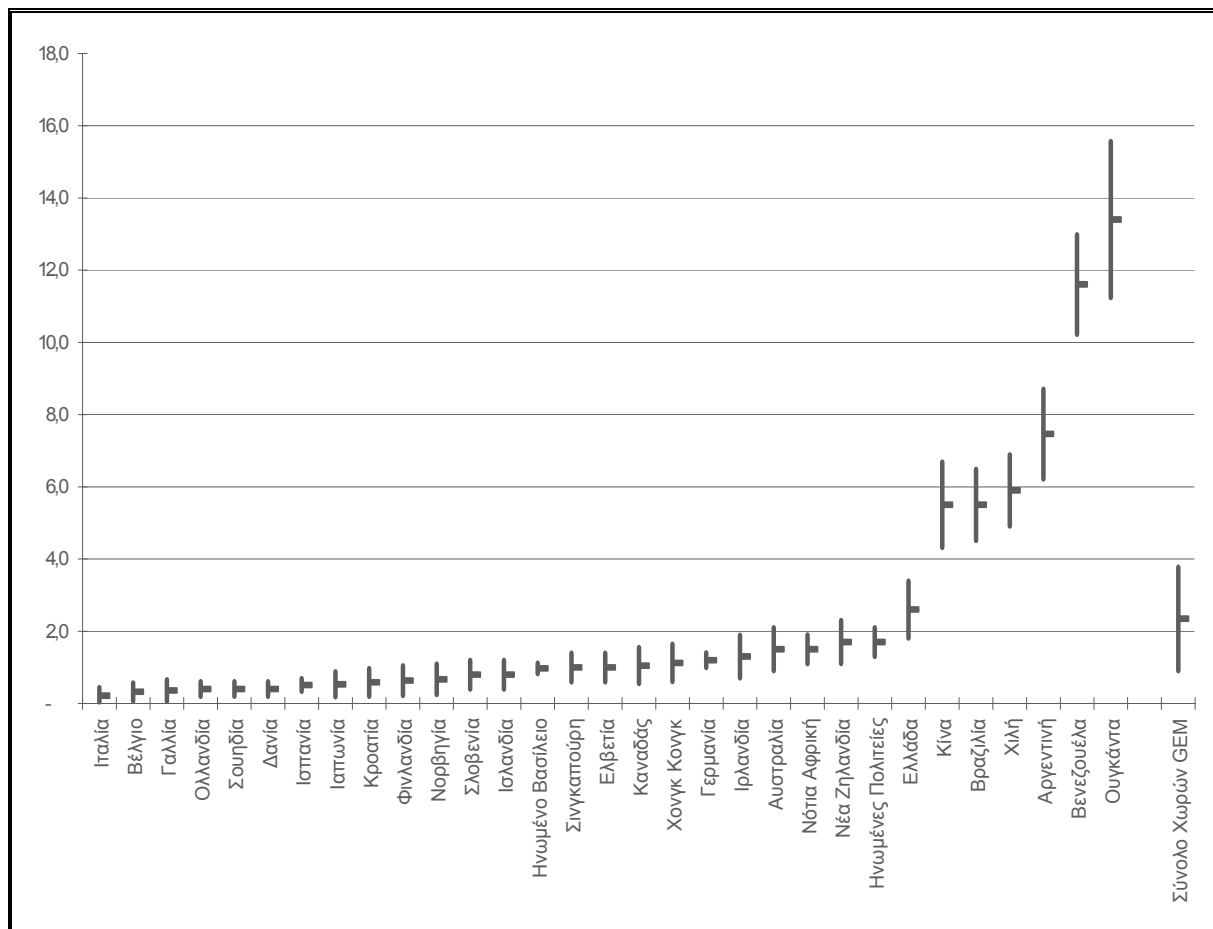
Ο συγκεκριμένος δείκτης εκτιμά τον αριθμό ατόμων (18-64 ετών) ανά 100, που συμμετέχει σε αναπτυσσόμενη επιχείρηση ή νέα επιχείρηση ή και στις δύο μορφές επιχείρησης (εάν ένα άτομο συμμετέχει και στις δύο μορφές υπολογίζεται ως ένας / μια ενεργός επιχειρηματίας), αναφέροντας *ως επιχειρηματικό κίνητρο την ανάγκη απασχόλησης*. Ο δείκτης αποδίδει ένα σημαντικό ποιοτικό χαρακτηριστικό της επιχειρηματικότητας: Υψηλά επίπεδα της επιχειρηματικότητας ανάγκης, η οποία κατά κανόνα εκφράζεται με τη μορφή αυταπασχόλησης ή προσωπικών εταιρειών, υποδηλώνει ότι η πλειονότητα των νέων επιχειρηματικών κινήσεων δεν βασίζεται στην αναγνώριση και εκμετάλλευση ουσιαστικών επιχειρηματικών ευκαιριών, δηλαδή στη δημιουργία επιχειρήσεων με προοπτική υψηλών αποδόσεων. Οι επιχειρηματίες ανάγκης ουσιαστικά οδηγούνται στην αυταπασχόληση για να εξασφαλίζουν την οικονομική επιβίωσή τους. Διαπιστώνεται επίσης, ότι οι νέες επιχειρηματικές δραστηριότητες ανάγκης χαρακτηρίζονται από περιορισμένες πιθανότητες μακρόχρονης επιβίωσης, προσφοράς νέων θέσεων εργασίας, ενώ συγκεντρώνονται σε παραδοσιακούς κλάδους, με πιο περιορισμένες επιχειρηματικές ευκαιρίες. Κατά συνέπεια, η επιχειρηματικότητα ανάγκης εμφανίζει λιγότερες πιθανότητες για θετική επίδραση στην εθνική ανταγωνιστικότητα.

Συγκριτική αξιολόγηση της θέσης της χώρας σε σχέση με τις ανταγωνίστριες χώρες και το μέσο όρο των χωρών GEM.

Η Ελλάδα παρουσιάζει ιδιαίτερα υψηλό δείκτη επιχειρηματικότητας ανάγκης, του επιπέδου του 5%, περίπου στα επίπεδα του μ.ο των χωρών GEM. Η Ελλάδα συγκριτικά υπολείπεται μόνο από χώρες με αναπτυσσόμενες οικονομίες και σημαντικά μακροοικονομικά προβλήματα, όπως η Ουγκάντα, η Βενεζουέλα και η Αργεντινή. Ταυτόχρονα, η συντριπτική πλειοψηφία των ευρωπαϊκών χωρών παρουσιάζει ιδιαίτερα χαμηλό δείκτη επιχειρηματικότητας ανάγκης. Τα στοιχεία αυτά φανερώνουν ένα πρώτο αρνητικό διαρθρωτικό χαρακτηριστικό της επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα η οποία, όπως προκύπτει από προηγούμενους δείκτες, από τη μία μεριά

παρουσιάζει υψηλό δυναμισμό και από την άλλη χαρακτηριστικά χαμηλής ποιότητας. Επομένως, αν και οι Έλληνες δείχνουν ιδιαίτερα υψηλή κλίση προς την αυταπασχόληση (EE, Flash Euro barometer no 134), δεν φαίνεται να μπορούν να εκμεταλλευτούν αντίστοιχες επιχειρηματικές ευκαιρίες ή ακόμα και να μην εμφανίζονται τέτοιες, λόγω προβλημάτων λειτουργίας των ελληνικών αγορών.

Διάγραμμα 6.5 : Συνολική επιχειρηματική δραστηριότητα ανάγκης (2003)

Πηγή : IOBE – GEM

6.6. Δείκτης Συνολικής Επιχειρηματικής Δραστηριότητας Ευκαιρίας (%)

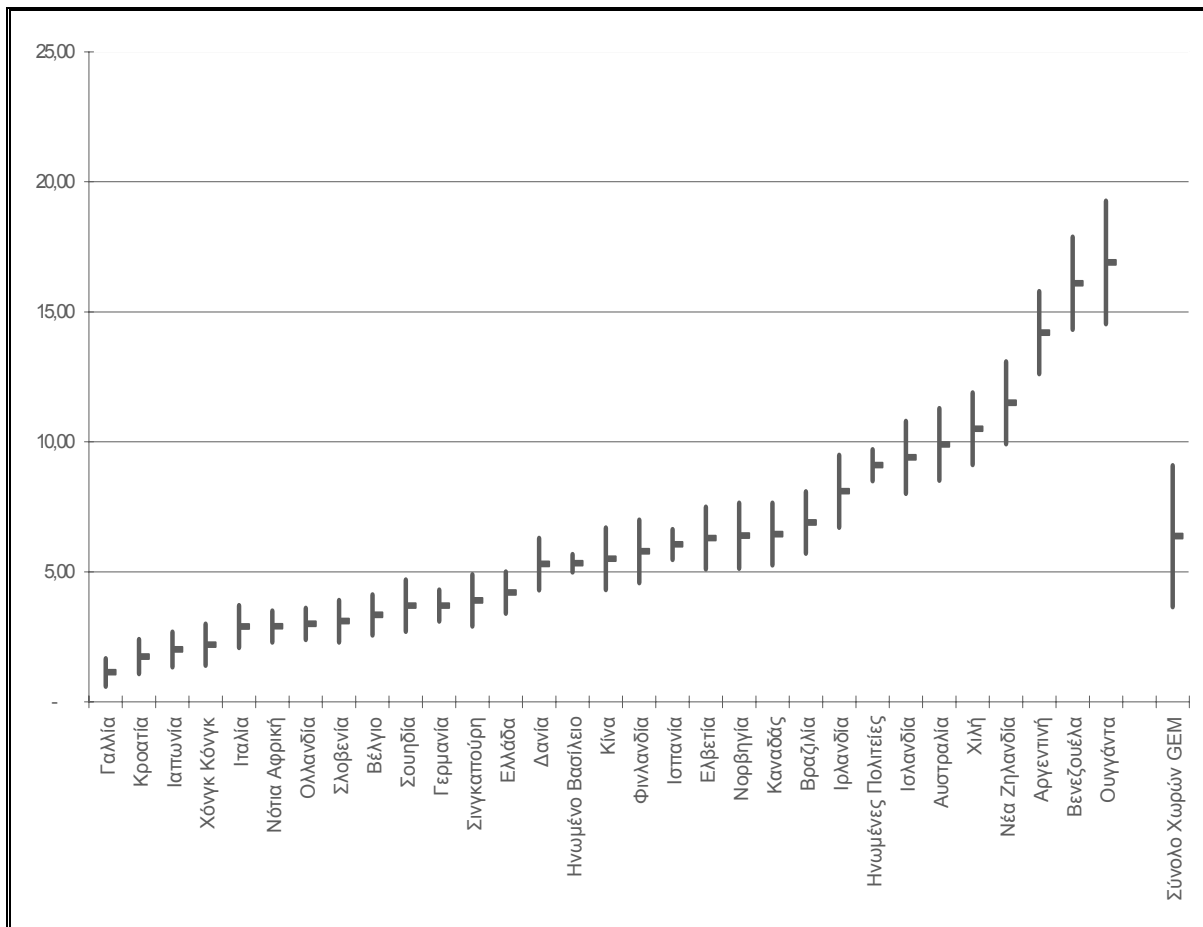
Σημαντικότητα του δείκτη

Ο συγκεκριμένος δείκτης εκτιμά τον αριθμό ατόμων (18-64 ετών) ανά 100, που συμμετέχει σε αναπτυσσόμενη επιχείρηση ή νέα επιχείρηση ή και στις δύο μορφές επιχείρησης (εάν ένα άτομο συμμετέχει και στις δύο μορφές υπολογίζεται ως ένας / μια ενεργός επιχειρηματίας), αναφέροντας *ως επιχειρηματικό κίνητρο την επιχειρηματική ευκαιρία*. Υψηλή τιμή του δείκτη αυτού υποδηλώνει υψηλή ποιότητα και θετικές προοπτικές ανάπτυξης των νέων επιχειρήσεων, αλλά και ευνοϊκές οικονομικές συνθήκες στις εγχώριες αγορές. Γενικά η επιχειρηματικότητα αυτού του τύπου μπορεί να ωφελήσει σε μεγάλο βαθμό την εθνική οικονομία, καθώς η επιχειρηματικότητα ευκαιρίας κατά κανόνα οδηγεί σε επιχειρήσεις υψηλών δυνατοτήτων με σημαντικές πιθανότητες επιβίωσης. Άλλωστε, το κίνητρο των συγκεκριμένων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων είναι η αναγνώριση και εκμετάλλευση κάποιων ευκαιριών που φαίνεται να έχουν υψηλές δυνατότητες απόδοσης.

Συγκριτική αξιολόγηση της θέσης της χώρας σε σχέση με τις ανταγωνίστριες χώρες και το μέσο όρο των χωρών GEM.

Σε αντίθεση με τα αποτελέσματα του δείκτη επιχειρηματικής δραστηριότητας ανάγκης, η Ελλάδα παρουσιάζει σχετικά χαμηλή τιμή στον δείκτη επιχειρηματικής δραστηριότητας ευκαιρίας, της τάξεως του 5%, όταν ο μ.ο των χωρών GEM αγγίζει το 7,5%. Η Ελλάδα εμφανίζει υψηλότερη τιμή στον δείκτη αυτόν σε σύγκριση με ευρωπαϊκές χώρες όπως η Γαλλία, η Ιταλία, η Γερμανία, και το Βέλγιο, ενώ υπολείπεται από χώρες όπως η Δανία, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Ισπανία, η Φιλανδία και η Ιρλανδία. Γενικά προκύπτει ότι η περιορισμένη επιχειρηματικότητα ευκαιρίας είναι ένα πρόβλημα για τις χώρες της ΕΕ, ενώ αντίθετα αναδεικνύεται σε ισχυρό σημείο για τις ΗΠΑ, οι οποίες παρουσιάζουν αντίστοιχα υψηλότερο ποσοστό επιχειρηματικότητας ευκαιρίας. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η δημόσια πολιτική επεμβαίνει με πρωτοβουλίες σχετικές με την ορθή λειτουργία του ανταγωνισμού, την απλοποίηση του νομικού και θεσμικού περιβάλλοντος και την ενίσχυση της εκπαίδευσης και κατάρτισης σε θέματα επιχειρηματικότητας.

Διάγραμμα 6.6: Συνολική επιχειρηματική δραστηριότητα ευκαιρίας (2003)

Πηγή : IOBE – GEM

6.7. Δείκτης Επιχειρηματικής Δραστηριότητας Υψηλών Δυνατοτήτων (%)

Σημαντικότητα του δείκτη

Ο δείκτης αυτός είναι ένα σύνθετος δείκτης που επιχειρεί να μετρήσει τις επιχειρηματικές δραστηριότητες οι οποίες ικανοποιούν κάποιες προϋποθέσεις και συγκεκριμένα: (α) δημιουργούν νέες αγορές, (β) έχουν δυνατότητες εξαγωγών (εξαγωγικός προσανατολισμός) και (γ) δημιουργούν νέα απασχόληση. Η επίδοση στον συγκεκριμένο δείκτη είναι ιδιαίτερα σημαντική για την εκτίμηση της ποιότητας των νέων επιχειρηματικών κινήσεων. Ουσιαστικά η επιχειρηματικότητα υψηλών δυνατοτήτων αφορά σε νέες επιχειρήσεις με ανταγωνιστικό προφίλ και θετικές προοπτικές μακροπρόθεσμης επιβίωσης. Κατά κανόνα, οι νέες επιχειρήσεις υψηλών

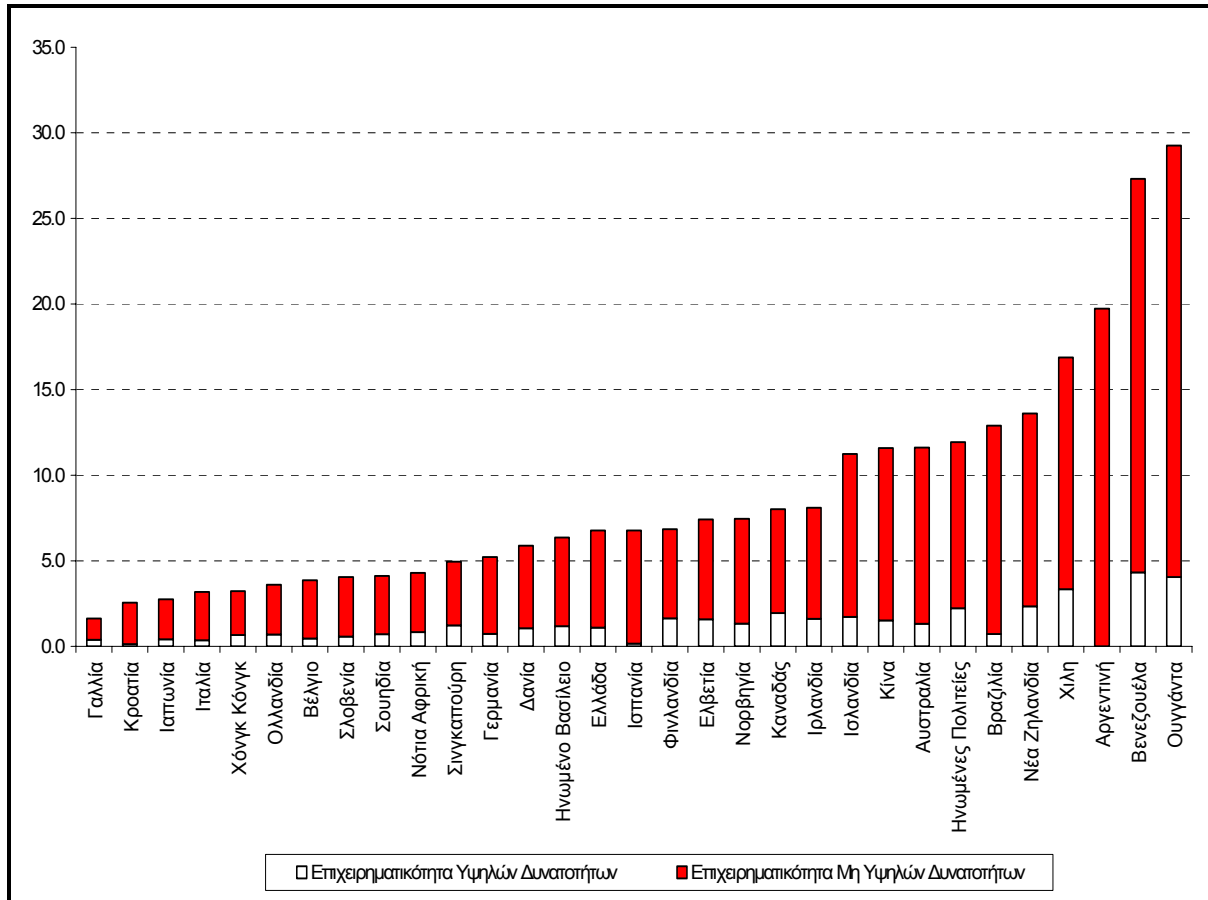

δυνατοτήτων χαρακτηρίζονται και από τη χρήση ή εισαγωγή νέων τεχνολογιών, φαινόμενο που ενισχύει την προοπτική αύξησης της καινοτομικότητας μιας χώρας, με όλες τις συνεπαγόμενες θετικές επιδράσεις. Κατά συνέπεια η επιχειρηματικότητα υψηλών δυνατοτήτων συμβάλλει ουσιαστικά στη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και στην ποιοτική αναβάθμιση των επιχειρήσεων. Το φαινόμενο αυτό δύναται να έχει σημαντική θετική επίδραση σε πολλαπλούς παράγοντες εθνικής ανάπτυξης όπως στην προσέλκυση ξένων άμεσων επενδύσεων, στην ενίσχυση του ανταγωνισμού στις υπάρχουσες αγορές, στη δημιουργία νέων αγορών και άρα νέων πηγών ανάπτυξης και βέβαια στην ενίσχυση της προσφοράς απασχόλησης και της εξαγωγικής ικανότητας της χώρας συνολικά.

Συγκριτική αξιολόγηση της θέσης της χώρας σε σχέση με τις ανταγωνίστριες χώρες και το μέσο όρο των χωρών GEM.

Συγκριτικά με τις χώρες GEM, η Ελλάδα προσεγγίζει τον αντίστοιχο μέσο όρο. Βέβαια, στην Ελλάδα το ποσοστό της επιχειρηματικότητας υψηλών δυνατοτήτων σε σχέση με την επιχειρηματικότητα των μη υψηλών δυνατοτήτων, είναι ιδιαίτερα χαμηλό, γεγονός το οποίο εκφράζει ένα δομικό πρόβλημα που αφορά στη λειτουργία του ελληνικού επιχειρηματικού περιβάλλοντος: Η επιχειρηματικότητα στη χώρα είναι χαμηλότερης ποιότητας, με αποτέλεσμα την περιορισμένη ουσιαστική συμβολή της στην εθνική ανάπτυξη. Τα υψηλότερα ποσοστά επιχειρηματικότητας υψηλών δυνατοτήτων εμφανίζονται σε αναπτυσσόμενες χώρες (Ουγκάντα, Βενεζουέλα και Αργεντινή), γεγονός το οποίο μάλλον οφείλεται στο χαμηλό σημείο “εκκίνησης” των συγκεκριμένων οικονομιών. Οι ευρωπαϊκές χώρες παρουσιάζουν χαμηλότερο ποσοστό επιχειρηματικότητας υψηλών δυνατοτήτων συγκριτικά με τις Ηνωμένες Πολιτείες, φαινόμενο το οποίο ερμηνεύει ως ένα βαθμό και τη διαφορά ανταγωνιστικότητας μεταξύ των δύο οικονομιών.

Διάγραμμα 6.7: Επιχειρηματική δραστηριότητα υψηλών δυνατοτήτων (2003)

Πηγή : IOBE – GEM

6.8. Δείκτης Συνολικής Επιχειρηματικότητας ανά φύλο (%)

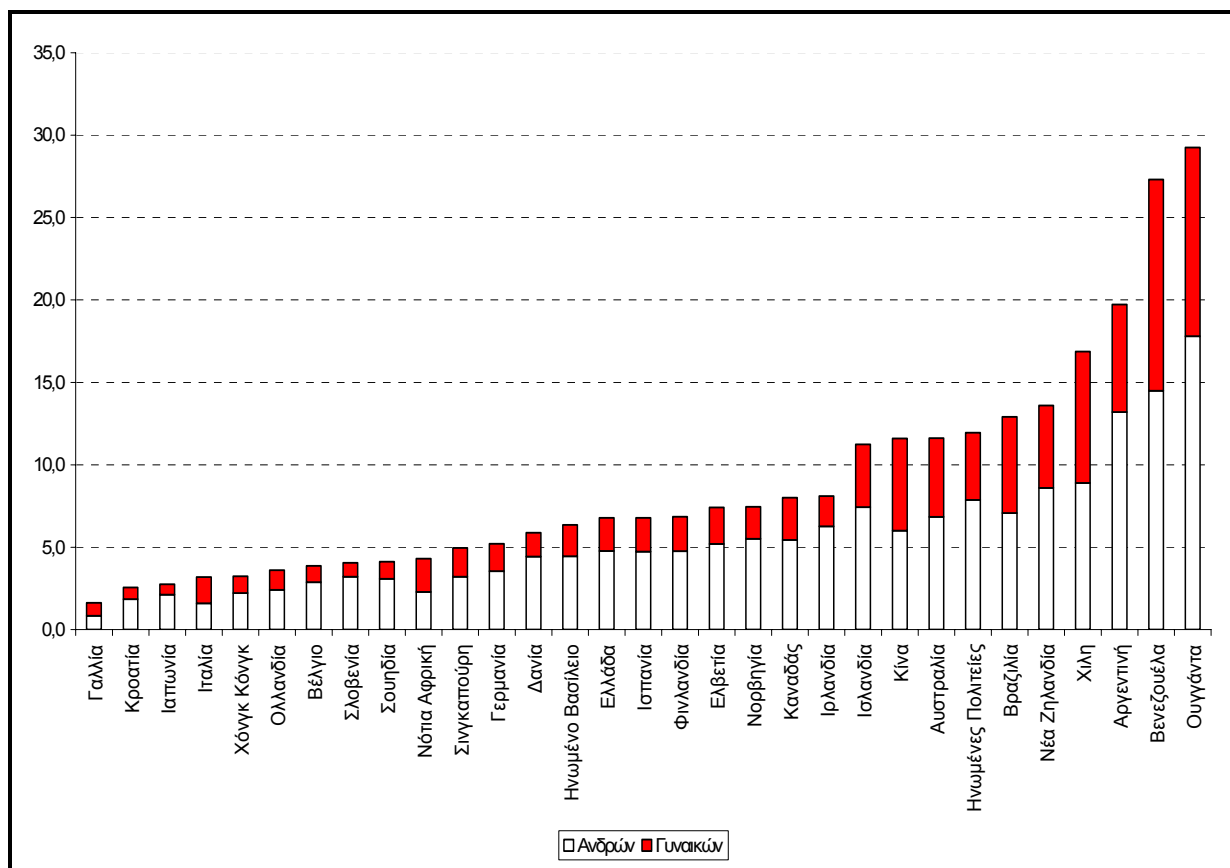
Σημαντικότητα του δείκτη

Με αυτόν τον δείκτη επιχειρείται η αποτύπωση ενός σημαντικού χαρακτηριστικού του προφίλ του επιχειρηματία που σχετίζεται με το αντίστοιχο φύλο. Εκτιμάται ως ο αριθμός ανδρών/ γυναικών (18-64 ετών) ανά 100, που συμμετέχει σε μια αναπτυσσόμενη επιχείρηση ή νέα επιχείρηση ή και στις δύο προαναφερθείσες μορφές επιχείρησης (αν ένα άτομο συμμετέχει και στις δύο μορφές υπολογίζεται ως ένας / μια ενεργός επιχειρηματίας). Η τιμή του δείκτη έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, μιας και αποδίδει τη συμμετοχή των γυναικών στη δημιουργία νέων επιχειρήσεων και άρα ευρύτερα τη διείσδυσή τους στην αγορά εργασίας και με αυτόν τον τρόπο.

Συγκριτική αξιολόγηση της θέσης της χώρας σε σχέση με τις ανταγωνίστριες χώρες και το μέσο όρο των χωρών GEM.

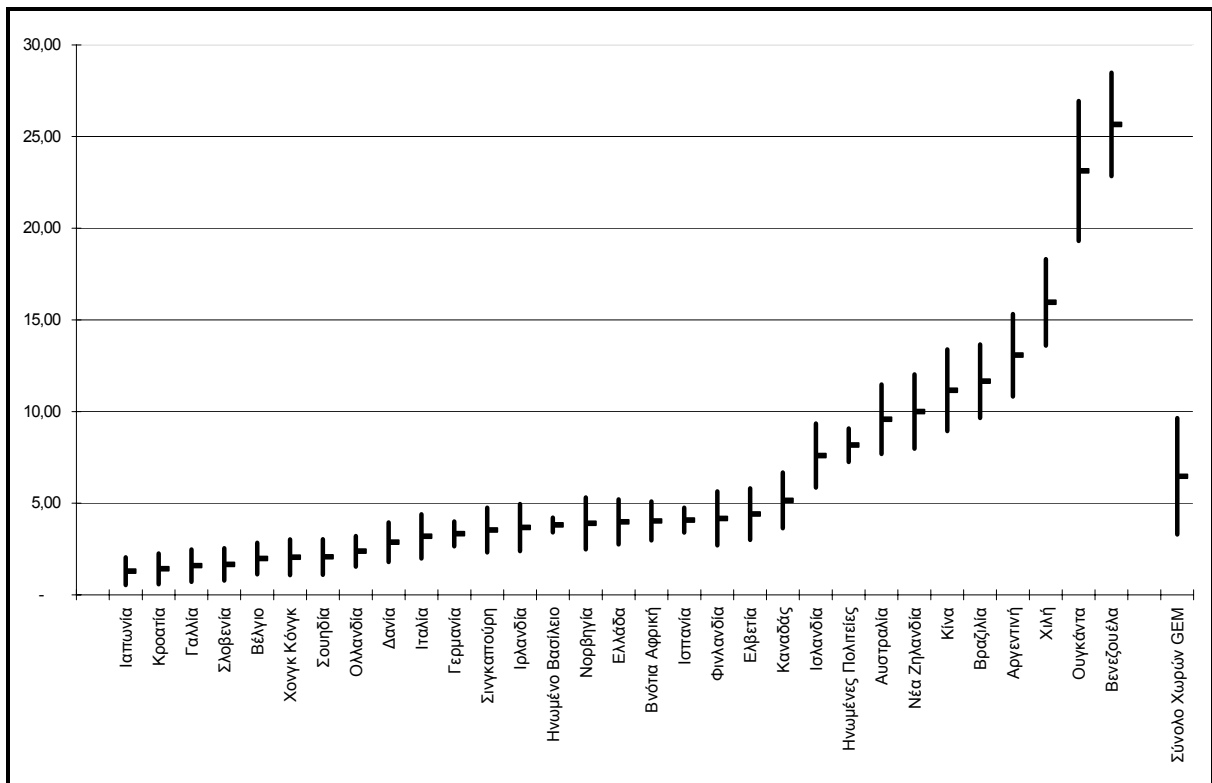
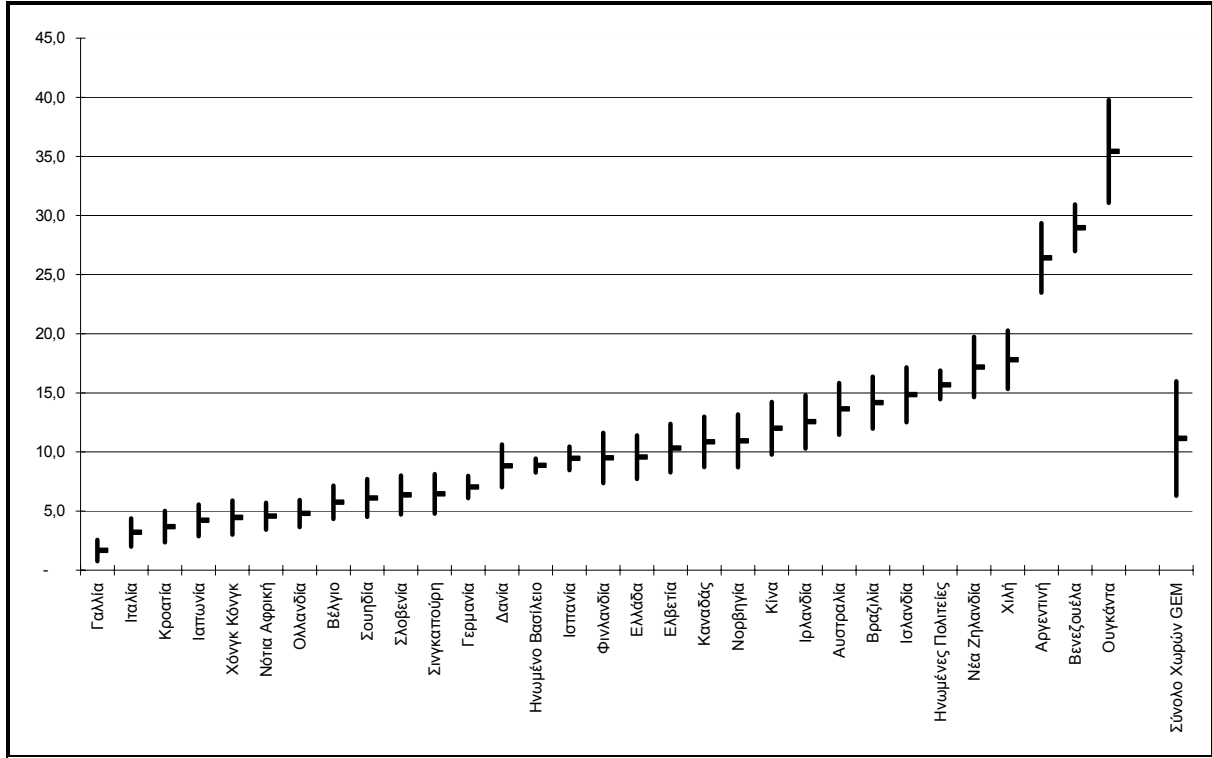
Ο λόγος των ποσοστών επιχειρηματικότητας ανδρών /γυναικών στην Ελλάδα τοποθετείται στη μέση της κλίμακας, Βέβαια στην πλειονότητα των ευρωπαϊκών χωρών, αλλά και των χωρών GEM, επικρατεί η ανδρική επιχειρηματικότητα. Το ποσοστό ανδρών νέων επιχειρηματιών στην Ελλάδα αγγίζει το 10%, όταν ο μ.ο των χωρών, οι οποίες συμμετέχουν στο πρόγραμμα GEM βρίσκεται περίπου στο 11,5%. Αντίστοιχα, το ποσοστό της γυναικείας επιχειρηματικότητας αγγίζει το 5%, όταν ο αντίστοιχος μ.ο των χωρών GEM βρίσκεται περίπου στο 7,5%. Συνεπώς προκύπτει, έστω και οριακά, μια υστέρηση της γυναικείας επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα, φαινόμενο το οποίο εν' μέρει εξηγείται από την επικρατούσα κουλτούρα και πρότυπα στην ελληνική κοινωνία.

Διάγραμμα 6.8: Κατανομή συνολική επιχειρηματικής δραστηριότητας ανά φύλο (2003)

Πηγή : IOBE – GEM

Διαγράμματα 6.9 & 6.10: Επιχειρηματική δραστηριότητα ανδρών & γυναικών (2003)

Πηγή : IOBE – GEM

6.9. Δείκτης Συνολικής Επιχειρηματικής Δραστηριότητας σε συνδυασμό με την επέκταση της αγοράς (%)

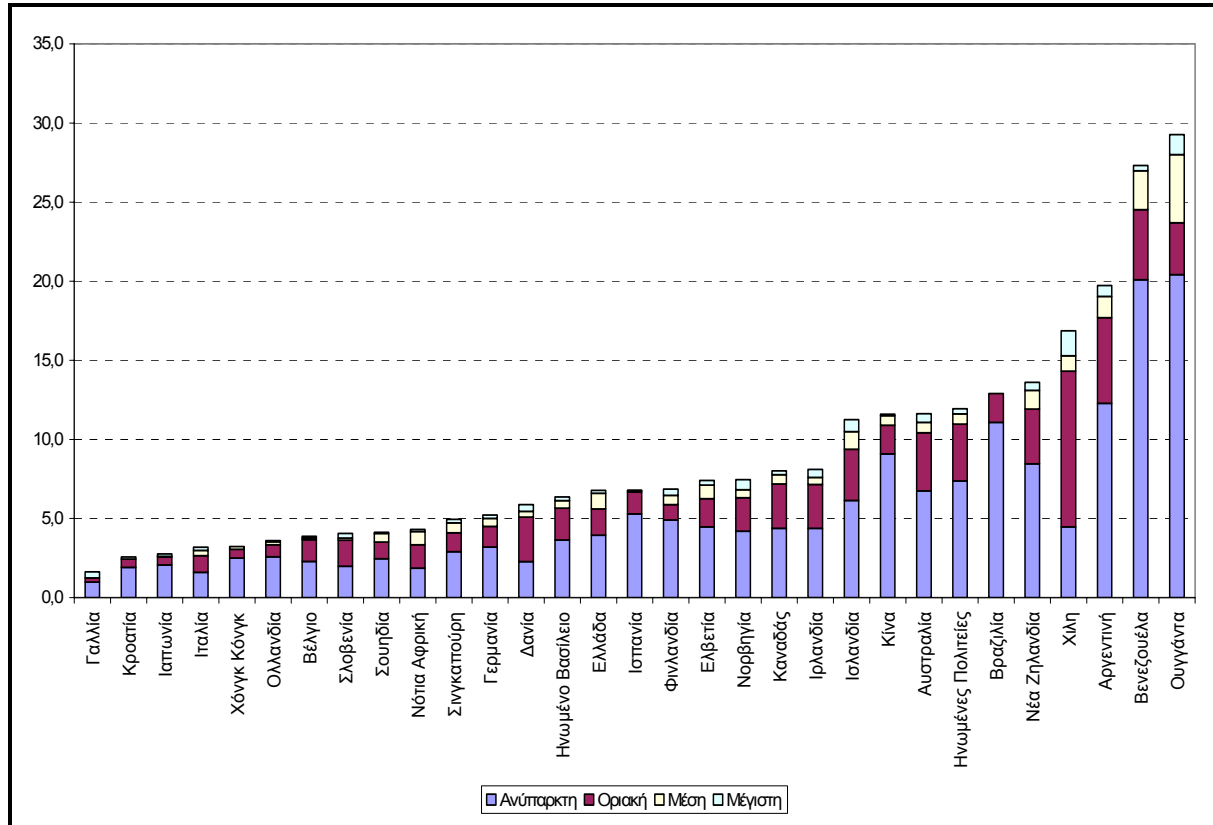
Σημαντικότητα του δείκτη

Ο δείκτης υπολογίζεται ως ο αριθμός ατόμων (18-64 ετών) ανά 100, των οποίων η επιχειρηματική δραστηριότητα έχει έναν βαθμό επιρροής που κυμαίνεται από 1 έως 4 (4 μέγιστος βαθμός επιρροής), όσον αφορά στην επέκταση ή διεύρυνση της αντίστοιχης αγοράς. Ο δείκτης εκφράζει έτσι τον δυναμισμό των νέων επιχειρηματικών κινήσεων. Ουσιαστικά μπορεί να θεωρηθεί ότι αποτελεί ένα χαρακτηριστικό της επιχειρηματικότητας υψηλών δυνατοτήτων, αφού μια επιχειρηματική δραστηριότητα με υψηλή επίδραση στην επέκταση της αγοράς συνδέεται με αυτού του τύπου την επιχειρηματικότητα. Η αύξηση των επιχειρηματικών κινήσεων με δυνατότητες ευρείας επέκτασης της αγοράς αποτελεί ευνοϊκό παράγοντα για την προοπτική των νέων επιχειρήσεων, όσον αφορά στη μελλοντική ανταγωνιστική θέση και κερδοφόρα πορεία τους.

Συγκριτική αξιολόγηση της θέσης της χώρας σε σχέση με τις ανταγωνίστριες χώρες και το μέσο όρο των χωρών GEM.

Σχεδόν το σύνολο των νέων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων στην Ελλάδα φαίνεται να επηρεάζει ελάχιστα ή οριακά την αντίστοιχη αγορά δραστηριοποίησης. Το φαινόμενο αυτό συμβαδίζει με τη σχετικά χαμηλή επιχειρηματικότητα υψηλών δυνατοτήτων, αλλά και την επιχειρηματικότητα ευκαιρίας στην Ελλάδα. Βέβαια, η ίδια τάση εμφανίζεται και στις περισσότερες χώρες GEM, όπου το μεγαλύτερο ποσοστό των νέων επιχειρηματικών κινήσεων εμφανίζει αντίστοιχη συμπεριφορά. Ενδεικτικά, στις αναπτυσσόμενες χώρες (Ουγκάντα, Αργεντινή, Βενεζουέλα) προκύπτει ένα υψηλότερο ποσοστό επιχειρηματικότητας με μηδενική επίδραση, όσον αφορά στην επέκταση των αγορών, γεγονός που πιστοποιεί την εμφάνιση επιχειρηματικών κινήσεων χαμηλής ποιότητας στις εν' λόγω χώρες.

Διάγραμμα 6.11: Κατανομή συνολικής επιχειρηματικής δραστηριότητας σε συνδυασμό με την επέκταση της αγοράς (2003)

Πηγή : IOBE – GEM

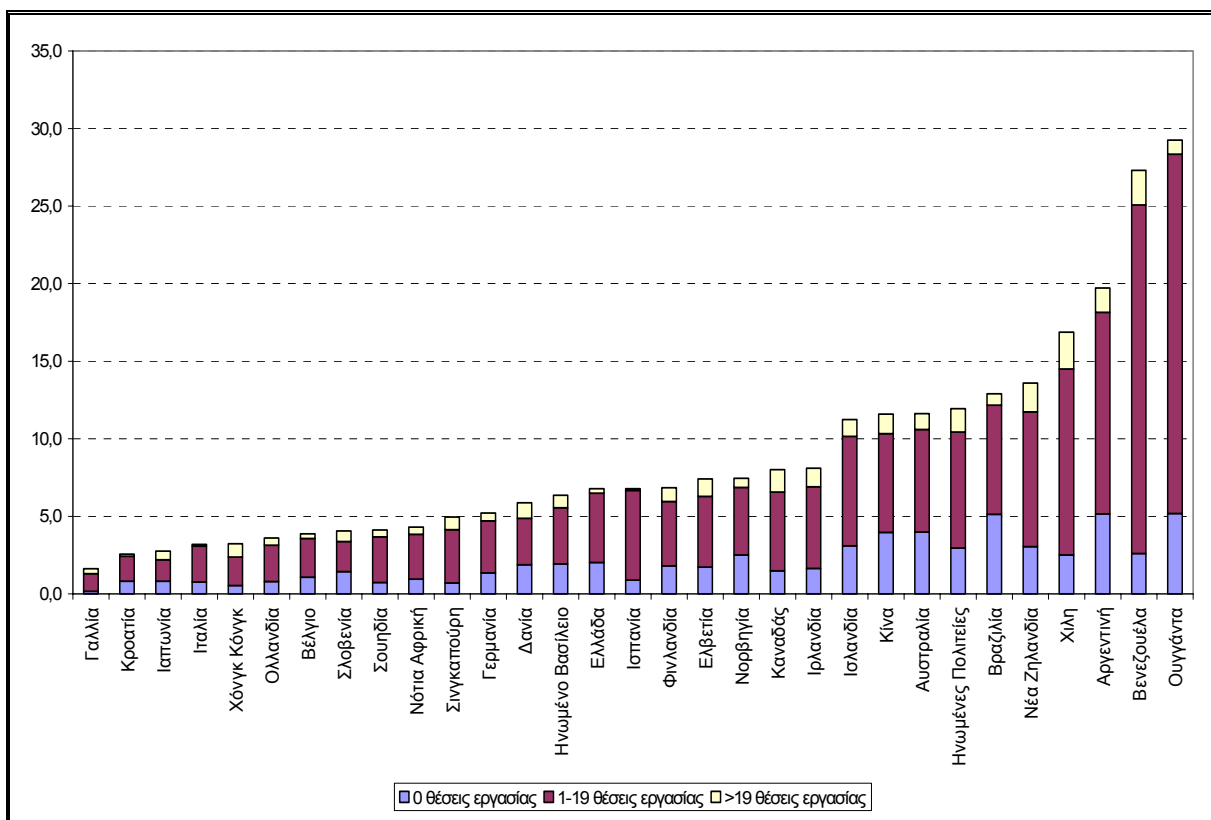
6.10. Δείκτης Επιχειρηματικής Δραστηριότητας σε συνδυασμό με την δημιουργία απασχόλησης (%)

Σημαντικότητα του δείκτη

Ο συγκεκριμένος δείκτης εκτιμά τον αριθμό ατόμων (18-64 έτων) ανά 100, που συμμετέχει σε αναπτυσσόμενη επιχείρηση ή νέα επιχείρηση ή και στις δύο μορφές επιχείρησης (αν ένα άτομο συμμετέχει και στις δύο μορφές υπολογίζεται ως ένας ενεργός επιχειρηματίας), αναφέροντας την άμεση δημιουργία θέσεων εργασίας ή την πρόβλεψη για δημιουργία θέσεων εργασίας σε ορίζοντα πέντε ετών μετά την ίδρυση της επιχείρησης (employer firms ή επιχειρήσεις εργοδότη). Ο δείκτης αυτός εκτιμά ένα ακόμη χαρακτηριστικό της επιχειρηματικότητας υψηλών δυνατοτήτων. Η προσδοκώμενη δημιουργία θέσεων απασχόλησης από τις νέες επιχειρήσεις αποτελεί ένα ιδιαίτερα σημαντικό στοιχείο σχετικά με τη συμβολή τους στην εθνική

ανταγωνιστικότητα. Άλλωστε , όσον αφορά την Ε.Ε, ο κύριος στόχος της «πλήρους απασχόλησης» δεν μπορεί να επιτευχθεί χωρίς τη διαρκή και σημαντική συμβολή του ιδιωτικού τομέα στη δημιουργία θέσεων εργασίας. Η ενίσχυση της προσφοράς βιώσιμων θέσεων εργασίας, μέσω νέων επιχειρηματικών κινήσεων, έχει ευεργετικά αποτελέσματα για την πορεία της εθνικής οικονομίας, κυρίως μέσω των θετικών προοπτικών ενίσχυσης της κατανάλωσης.

Διάγραμμα 6.12: Κατανομή συνολικής επιχειρηματικής δραστηριότητας σε συνδυασμό με την δημιουργία θέσεων απασχόλησης (2003)

Πηγή : IOBE – GEM

Συγκριτική αξιολόγηση της θέσης της χώρας σε σχέση με τις ανταγωνίστριες χώρες και το μέσο όρο των χωρών GEM.

Στην Ελλάδα, το ποσοστό των νέων επιχειρηματικών κινήσεων που δεν δημιουργούν αντίστοιχες νέες θέσεις εργασίας είναι υψηλό συγκριτικά με τις υπόλοιπες χώρες GEM. Στις περισσότερες χώρες, η πλειονότητα των νέων επιχειρηματικών κινήσεων δύναται να δημιουργήσει 1-19 θέσεις εργασίας, ενώ ένα πολύ μικρό ποσοστό μπορεί να

δημιουργήσει άνω των 19 θέσεων εργασίας. Στην τελευταία αυτή κατηγορία, η Ελλάδα εμφανίζει πολύ χαμηλή επίδοση, φαινόμενο το οποίο υποδηλώνει ένα διαρθρωτικό πρόβλημα της επιχειρηματικότητας στη χώρα: Την περιορισμένη συμβολή στη δημιουργία θέσεων εργασίας, λόγω κυρίως των περιορισμένων νέων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων υψηλών δυνατοτήτων.

6.11. Δείκτες Επιχειρηματικής Δραστηριότητας κατά τομέα οικονομικής δραστηριότητας (%)

Σημαντικότητα του δείκτη

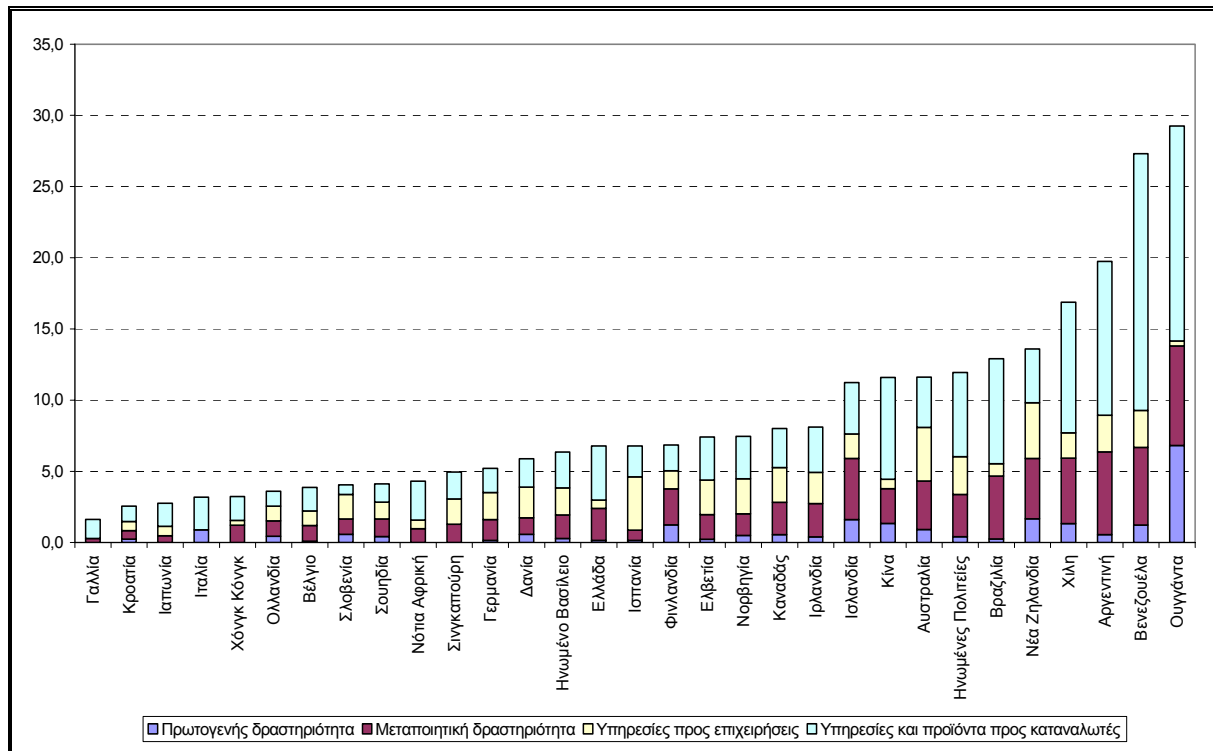
Ο δείκτης υπολογίζεται ως ο αριθμός ατόμων (18-64 ετών) ανά 100, των οποίων η επιχειρηματική δραστηριότητα κατανέμεται σε διάφορους τομείς οικονομικής δραστηριότητας. Ο δείκτης αυτός εκφράζει τη συμμετοχή κάθε τομέα παραγωγής στη συνολική επιχειρηματικότητα και ουσιαστικά φανερώνει την κατανομή της επιχειρηματικότητας στους τομείς οικονομικής δραστηριότητας. Η εξέταση του συγκεκριμένου δείκτη, σε συνδυασμό με επιπλέον δείκτες σχετικά με την κλαδική διάρθρωση της οικονομίας και την πορεία των επιμέρους τομέων οικονομικής δραστηριότητας, μπορεί να προσφέρει ουσιαστικές πληροφορίες σχετικά με την ποιότητα της επιχειρηματικότητας. Για παράδειγμα, η ίδρυση νέων επιχειρήσεων σε τομείς με πραγματικές ευκαιρίες και προοπτικές ανάπτυξης, υποδηλώνει μια πιθανή ενίσχυση της επιχειρηματικότητας ευκαιρίας, άρα και κατ' επέκταση της ποιότητας της επιχειρηματικότητας, με συνεπαγόμενες θετικές επιδράσεις στην εθνική ανταγωνιστικότητα.

Συγκριτική αξιολόγηση της θέσης της χώρας σε σχέση με τις ανταγωνίστριες χώρες και το μέσο όρο των χωρών GEM.

Η Ελλάδα εμφανίζει μηδενική νέα επιχειρηματική δραστηριότητα στον πρωτογενή τομέα και ελάχιστη στον τομέα υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις. Στους δύο αυτούς τομείς η Ελλάδα βρίσκεται σε χαμηλότερο επίπεδο τόσο σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες GEM, όσο και με τις ευρωπαϊκές χώρες του δείγματος ανάλυσης. Επιπροσθέτως, ένα αξιόλογο ποσοστό των νέων επιχειρήσεων στην Ελλάδα εντοπίζεται στον μεταποιητικό τομέα, γεγονός θετικό σε πρώτη ανάγνωση. Το μεγαλύτερο ωστόσο ποσοστό νέων επιχειρηματικών κινήσεων εμφανίζεται στον

τομέα υπηρεσιών και προϊόντων προς καταναλωτές (π.χ λιανικό εμπόριο), όπου άλλωστε εντοπίζεται και η ισχυρότερη τάση δημιουργίας των νέων επιχειρήσεων στο σύνολο των χωρών GEM.

Διάγραμμα 6.13: Κατανομή συνολικής επιχειρηματικής δραστηριότητας ανά τομέα οικονομικής δραστηριότητας (2003)

Πηγή : IOBE – GEM

6.12. Δείκτης Εταιρικής Επιχειρηματικής Δραστηριότητας (%)

Σημαντικότητα του δείκτη

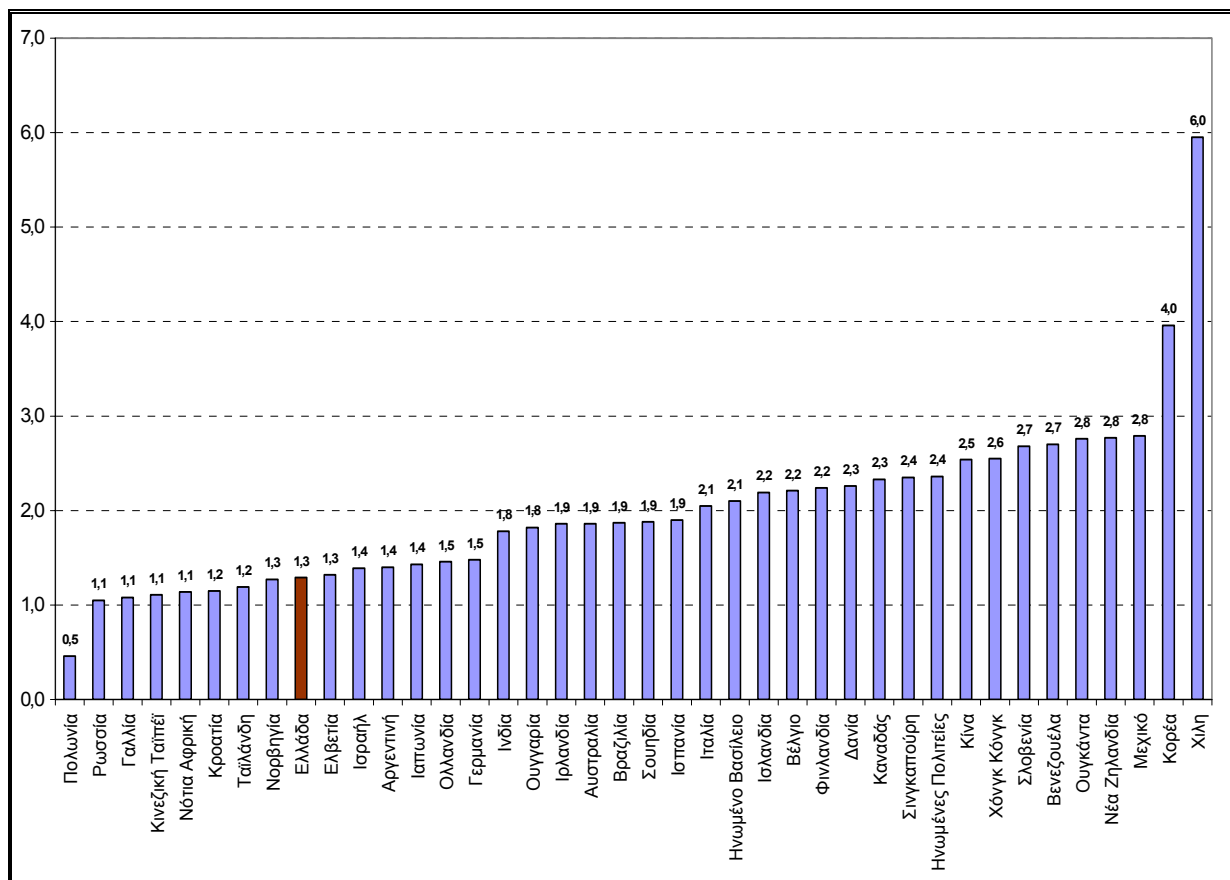
Ο συγκεκριμένος δείκτης είναι σύνθετος και επιχειρεί να αποτυπώσει τη νέα επιχειρηματική δραστηριότητα που πραγματοποιείται από επιχειρήσεις που ήδη λειτουργούν. Ο δείκτης αυτός εκφράζει τον δυναμισμό και την τάση επέκτασης των υφισταμένων επιχειρήσεων μιας χώρας. Σε συνδυασμό με την εξέταση επιμέρους στοιχείων σχετικά με την ποιότητα της εταιρικής επιχειρηματικότητας, ο συγκεκριμένος δείκτης αποτυπώνει την προοπτική ανάπτυξης των επιχειρήσεων μιας χώρας, αλλά και τις στρατηγικές επιλογές τους, όπως για παράδειγμα την τάση για ενίσχυση στρατηγικών ανάπτυξης κυρίως μέσω εισόδου σε νέες αγορές με την

συμμετοχή στην δημιουργία νέων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Κατά κανόνα, η εταιρική επιχειρηματική δραστηριότητα σχετίζεται με επιχειρηματικότητα υψηλών δυνατοτήτων, η οποία έχει και την ουσιαστικότερη συμβολή στην εθνική ανταγωνιστικότητα, όπως έχει ήδη αναφερθεί.

Συγκριτική αξιολόγηση της θέσης της χώρας σε σχέση με τις ανταγωνίστριες χώρες και το μέσο όρο των χωρών GEM.

Η Ελλάδα, συγκριτικά με τις χώρες GEM, παρουσιάζει χαμηλό ποσοστό εταιρικής επιχειρηματικότητας, ενώ υπολείπεται επίσης από τις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες. Η χαμηλή τιμή του δείκτη για την Ελλάδα αναδεικνύει -σε συνδυασμό με τις αντίστοιχες χαμηλές τιμές των δεικτών της επιχειρηματικότητας ευκαιρίας και της επιχειρηματικότητας υψηλών δυνατοτήτων - τη σημαντική ποιοτική αδυναμία των νέων επιχειρήσεων στην Ελλάδα και κατά συνέπεια την περιορισμένη θετική επίδραση τους στην εθνική ανταγωνιστικότητα.

Διάγραμμα 6.14 : Συνολική εταιρική επιχειρηματική δραστηριότητα (2003)

Πηγή : IOBE – GEM

7. Το Επιχειρηματικό Περιβάλλον στην Ελλάδα σύμφωνα με τις γνώμες των ειδικών

Όπως έχει ήδη αναφερθεί αναπόσπαστο τμήμα του ερευνητικού έργου του GEM αποτελεί η συλλογή των ποιοτικών στοιχείων μέσω συνεντεύξεων με άτομα που μπορούν να θεωρηθούν ως ειδικοί για διάφορες πλευρές του φαινομένου της επιχειρηματικότητας σε κάθε χώρα. Οι πληροφορίες αυτές συνθέτουν μία ακόμα πιο ολοκληρωμένη εικόνα για το φαινόμενο της επιχειρηματικότητας, συμπληρώνοντας έτσι την έρευνα του πληθυσμού. Στόχος αυτής της προσέγγισης της έρευνας είναι η διαμόρφωση μιας ποιοτικής εκτίμησης σχετικά με 14 Συνιστώσες του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, οι οποίες και έχουν επισημανθεί από την ερευνητική ομάδα του GEM.¹

Οι συνεντεύξεις με τους ειδικούς περιλαμβάνουν τρεις επιμέρους ενότητες. Η πρώτη αφορά τη συμπλήρωση ερωτηματολογίου με ερωτήσεις που είναι διαρθρωμένες σε περιοχές, οι οποίες αντιστοιχούν περίπου στις 14 συνιστώσες του επιχειρηματικού περιβάλλοντος. Η δεύτερη ενότητα αποτελείται από ερωτηματολόγιο το οποίο θέτει στους ειδικούς τα ερωτήματα τα οποία τέθηκαν και στην αντίστοιχη έρευνα στον πληθυσμό. Τέλος, η τρίτη ενότητα - που αποτελεί ωστόσο και το μεγαλύτερο μέρος της συνέντευξης- θέτει στους ειδικούς τρία ερωτήματα που αφορούν τους παράγοντες που, κατά τη γνώμη τους, είτε α) εμποδίζουν, είτε β) ευνοούν την επιχειρηματική δραστηριότητα στη χώρα τους και γ) τι προτείνουν οι ίδιοι για την ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας.

Στις επόμενες ενότητες αναλύονται τα αποτελέσματα της έρευνας, διακρίνοντας μεταξύ των τριών θεματικών ενοτήτων.

7.1 Το επιχειρηματικό περιβάλλον στη χώρα μας

Σε αυτήν την υποενότητα ο ειδικός καλείται να αξιολογήσει σε μία πεντάβαθμια κλίμακα Likert, τον βαθμό στον οποίο κρίνει ότι ισχύει μια σειρά προτάσεων για το επιχειρηματικό περιβάλλον, ταξινομημένες μάλιστα σε επιμέρους συνιστώσες. Ο Πίνακας 7.1 παρουσιάζει τα αποτελέσματα σε σύγκριση με τα συγκεντρωτικά διεθνή

---

¹ Βλέπε και το εννοιολογικό μοντέλο του GEM στο κεφάλαιο της μεθοδολογίας.

αποτελέσματα, παραθέτοντας το μέσο όρο της αξιολόγησης των ειδικών στο σύνολο των ερωτημάτων που απαρτίζουν κάθε περιοχή.

Τα αποτελέσματα φανερώνουν τη γενικά αρνητική εικόνα που παρουσιάζουν οι ειδικοί για το επιχειρηματικό περιβάλλον στην Ελλάδα. Μόνο σε τέσσερις περιοχές (Χρηματοδοτική υποστήριξη, Μεταφορά τεχνολογίας, Επιχειρηματική κουλτούρα και Επιχειρηματικές ικανότητες), η χώρα μας τοποθετείται στις μεσαίες θέσεις της παγκόσμιας κατάταξης, ενώ στις υπόλοιπες καταλαμβάνει γενικά χαμηλές θέσεις. Η χειρότερη επίδοση εντοπίζεται στην περιοχή της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης-κατάρτισης, όπου και καταλαμβάνει την τελευταία θέση παγκοσμίως. Εμβαθύνοντας στις απόψεις των ειδικών και προσπαθώντας να κατανοήσουμε τους παράγοντες που εξηγούν αυτή τη χαμηλή αξιολόγηση, μπορούν να αναφερθούν τα εξής:

Πίνακας 7.1: Η Γνώμη των Ειδικών για το Επιχειρηματικό Περιβάλλον στην Ελλάδα (μέσος όρος στη κλίμακα Likert)

Συνιστώσες Επιχειρηματικότητας	Ελλάδα 2003		Όλες οι χώρες GEM 2003		
	Μέσος όρος	Θέση	Διάμεσος	Υψηλότερη	Χαμηλότερη
Επιχειρηματική κουλτούρα	2,72	14	2,64	4,59 ΗΠΑ	1,74 Σουηδία
Χρηματοδοτική υποστήριξη	2,70	15	2,68	3,57 ΗΠΑ	1,59 Βενεζ.
Μεταφορά τεχνολογίας	2,51	15	2,46	3,47 ΗΠΑ	1,63 Ουγκάν.
Επιχειρηματικές ικανότητες	2,46	16	2,46	3,37 ΗΠΑ	1,76 Γαλλία
Χαμηλά εμπόδια εισόδου	2,78	19	2,80	3,42 ΗΠΑ	2,10 Βραζιλία
Γρήγορα μεταβαλλόμενες αγορές	2,66	19	2,88	3,95 Κίνα	1,85 Καναδάς
Πρόσβαση σε υλικές υποδομές	3,78	20	3,99	4,74 Χονγκ Κονγκ	3,13 Βραζιλία
Πρωτοβάθμια & Δευτεροβάθμια εκπαίδευση	1,82	24	2,03	2,76 ΗΠΑ	1,38 Γαλλία
Ποιότητα δημοσίου ρυθμιστικού πλαισίου – ύψος φορολογίας	1,89	24	2,27	4,26 Χονγκ Κονγκ	1,32 Βραζιλία
Επιχειρηματικά κίνητρα	3,01	24	3,29	4,64 ΗΠΑ	2,49 Σουηδία
Προστασία πνευματικών δικαιωμάτων	2,61	25	3,30	4,05 Καναδάς	1,55 Ουγκάν.
Επιχειρηματικές ευκαιρίες	2,93	26	3,20	4,00 ΗΠΑ	2,20 Βενεζ.
Υποστήριξη επιχειρηματικότητας γυναικών	2,88	26	3,23	4,18 Ταϊλάνδη	2,78 Κροατία
Δημόσιες πολιτικές	2,03	27	2,67	3,59 Ταϊλάνδη	1,52 Βενεζ.
Εμπορική & επαγγελματική υποδομή	2,90	27	3,30	4,21 ΗΠΑ	2,55 Βραζιλία
Κυβερνητικά προγράμματα	2,01	28	2,73	3,52 Ιρλανδία	1,20 Βενεζ.
Τριτοβάθμια εκπαίδευση – κατάρτιση	1,89	31	2,82	3,81 ΗΠΑ	1,89 Ελλάδα

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων GEM

Στην περιοχή της *Επιχειρηματικής Κουλτούρας* η Ελλάδα επιτυγχάνει την καλύτερη θέση της (14^η) στην παγκόσμια κατάταξη, κυρίως λόγω της υψηλής αξιολόγησης δύο χαρακτηριστικών: α) Της αξίας που η ελληνική κουλτούρα αποδίδει στην αυτάρκεια του ατόμου (2,92) και στην ατομική ανεξαρτησία (2,97), ενώ αντίθετα, αξιολογείται χαμηλά (2,39) η αξία που αποδίδει η ελληνική κουλτούρα στη δημιουργικότητα και στην καινοτομία.

Στην περιοχή της *Χρηματοδοτικής Υποστήριξης* η Ελλάδα καταλαμβάνει την 15^η θέση, με την ύπαρξη επαρκών κρατικών επιδοτήσεων για νέες και αναπτυσσόμενες επιχειρήσεις να συγκεντρώνει τον υψηλότερο βαθμό (3,39). Θετικά αξιολογείται επίσης η διαθεσιμότητα τόσο χρηματοδότησης εταιρικών κεφαλαίων (2,91), όσο και τραπεζικής χρηματοδότησης (2,97). Αντίθετα αξιολογούνται χαμηλά η διαθεσιμότητα επενδύσεων από ιδιώτες προς νέες και αναπτυσσόμενες επιχειρήσεις (2,26) και η δυνατότητα τέτοιων επιχειρήσεων να εισάγονται στο χρηματιστήριο για άντληση κεφαλαίων (2,17).

Στην 15^η θέση βρίσκεται επίσης η χώρα μας στην περιοχή της *Μεταφοράς Τεχνολογίας*. Εδώ αξιολογείται θετικά τόσο η οικονομική δυνατότητα πρόσβασης νέων και αναπτυσσόμενων επιχειρήσεων στις νέες τεχνολογίες (3,03), όσο και η επάρκεια κυβερνητικών προγραμμάτων προώθησης των νέων τεχνολογιών στις επιχειρήσεις (3,00). Ωστόσο, οι ειδικοί βαθμολογούν χαμηλά τη μεταφορά τεχνολογίας από τα ελληνικά πανεπιστήμια και ερευνητικά κέντρα προς τις επιχειρήσεις (1,97), τις δυνατότητες της επιστημονικής κοινότητας να μετατρέπει τα αποτελέσματα της έρευνας σε καινοτομικά εμπορικά προϊόντα (2,29) και το κατά πόσον η χώρα μας βρίσκεται στην τεχνολογική πρωτοπορία παγκοσμίως, έστω και σε ένα τομέα της οικονομίας της (2,33).

Οι ειδικοί έχουν αξιολογήσει θετικά τη χώρα μας στην περιοχή των *Επιχειρηματικών Ικανοτήτων* (16^η θέση παγκοσμίως) με υψηλό βαθμό (3,06) να αποδίδεται στην ικανότητα των Ελλήνων να αντιδρούν γρήγορα στις επιχειρηματικές ευκαιρίες που τους παρουσιάζονται. Ωστόσο, βαθμολογούνται αρκετά χαμηλότερα χαρακτηριστικά όπως η εμπειρία στην ίδρυση επιχειρήσεων (2,26), η γνώση των αρχών διοίκησης

μικρών επιχειρήσεων (2,29) και η εμπειρία στην οργάνωση των πόρων που απαιτούνται για την ίδρυση και λειτουργία μιας νέας επιχείρησης (2,29).

Στην περιοχή των *Εμποδίων Εισόδου* η Ελλάδα κατατάσσεται στην 19^η θέση παγκοσμίως, αφού οι ειδικοί εκτιμούν ότι αφενός τα εμπόδια εισόδου στις αγορές που αντιμετωπίζουν οι νέες επιχειρήσεις είναι σχετικά χαμηλά (2,81), αφετέρου οι μεγάλες επιχειρήσεις δεν μπορούν εύκολα να εμποδίσουν νέο-ιδρυόμενες επιχειρήσεις να τις ανταγωνιστούν (3,06). Αντίθετα, οι ειδικοί βαθμολογούν χαμηλά (2,52) την αποτελεσματικότητα της εφαρμογής της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας.

Στην ίδια θέση τοποθετείται η Ελλάδα σχετικά με την *Ταχύτητα Μεταβολής των Αγορών*, καθώς οι ειδικοί θεωρούν ότι τόσο οι αγορές καταναλωτικών αγαθών, όσο και οι αγορές ανάμεσα σε επιχειρήσεις μεταβάλλονται ταχύτατα από χρόνο σε χρόνο, γεγονός που δημιουργεί διαρκώς νέες επιχειρηματικές ευκαιρίες.

Η Ελλάδα λαμβάνει την 20^η θέση της παγκόσμιας κατάταξης στην περιοχή της *Ευκολίας Πρόσβασης σε Υλικές Υποδομές*. Έχει αξιολογηθεί θετικά η ταχύτητα με την οποία οι νέες επιχειρήσεις αποκτούν πρόσβαση σε τηλεπικοινωνίες (4,19) και σε υπηρεσίες κοινής ωφέλειας (3,91), ενώ ταυτόχρονα το κόστος αυτών των υπηρεσιών δεν θεωρείται υψηλό για τις νέες επιχειρήσεις (3,94). Πάντως, οι υλικές υποδομές δεν φαίνεται να είναι επαρκώς προσανατολισμένες στις ανάγκες των νέων και αναπτυσσόμενων επιχειρήσεων (2,53).

Η Ελλάδα κατατάσσεται στην 24^η θέση της παγκόσμιας κατάταξης στην περιοχή της *Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης*. Η χαμηλή θέση της χώρας εξηγείται από την εκτίμηση των ειδικών σχετικά για απουσία στόχευσης της εκπαίδευσης στην επιχειρηματική δραστηριότητα (1,51). Το εκπαιδευτικό σύστημα αξιολογείται επίσης σχετικά χαμηλά τόσο για το βαθμό στον οποίο προωθεί την εξοικείωση των μαθητών με τη λειτουργία της οικονομίας της αγοράς (1,80), όσο και για το βαθμό στον οποίο προωθεί τη δημιουργικότητα, την αυτάρκεια και την ατομική πρωτοβουλία.

Στην ίδια θέση κατατάσσεται η Ελλάδα στην περιοχή της *Ποιότητας του Δημοσίου Ρυθμιστικού Πλαισίου και τη Φορολογία*. Οι ειδικοί μάλιστα δεν θεωρούν ότι το ύψος

της φορολογίας είναι δυσβάσταχτο για τις νέες επιχειρήσεις (2,79), αλλά αντίθετα το πρόβλημα εντοπίζεται στο μεγάλο χρονικό διάστημα που απαιτείται για την ίδρυση μιας νέας επιχείρησης στην Ελλάδα (1,06) και κυρίως ο απρόβλεπτος και ανορθολογικός χαρακτήρας του φορολογικού πλαισίου (1,72).

Αντίστοιχη θέση (24^η) καταλαμβάνει η χώρα μας και στην περιοχή των *Επιχειρηματικών Κινήτρων*, με τους ειδικούς να βαθμολογούν υψηλά τόσο τις κοινωνικές στάσεις απέναντι στην επιχειρηματική δραστηριότητα ως τρόπο πλουτισμού (3,29), όσο και απέναντι στον επιχειρηματία, ως άτομο έξυπνο και με μεγάλες ικανότητες (3,46). Ταυτόχρονα όμως, εκτιμούν ότι η ελληνική κοινωνία αποδίδει στον επιχειρηματία σχετικά χαμηλό κύρος και σεβασμό (2,81), ενώ αναγνωρίζουν ότι ιστορίες επιτυχημένων επιχειρηματιών σπάνια εμφανίζονται στα μαζικά μέσα ενημέρωσης(2,33).

Ως προς την *Προστασία των Πνευματικών Δικαιωμάτων*, η Ελλάδα καταλαμβάνει την 25^η θέση, με υψηλή βαθμολογία στην υπάρχουσα νομοθεσία για την Προστασία των Πνευματικών Δικαιωμάτων (3,04), αλλά χαμηλή τόσο στην πραγματική προστασία που παρέχει η εφαρμογή αυτής της νομοθεσίας στην πράξη (2,37), όσο και στα προβλήματα που δημιουργούν οι παραβιάσεις της νομοθεσίας (2,24).

Στην περιοχή των *Επιχειρηματικών Ευκαιριών* η χώρα μας καταλαμβάνει την 26^η θέση παγκοσμίως, μιας και οι ειδικοί θεωρούν ότι στην Ελλάδα έχουν αυξηθεί σημαντικά οι καλές επιχειρηματικές ευκαιρίες κατά την τελευταία πενταετία (3,21) και υπάρχουν ευκαιρίες για επιχειρήσεις υψηλών ρυθμών ανάπτυξης (3,06). Αντίθετα βαθμολογείται χαμηλά (2,41) η δυνατότητα πρόσβασης των νέων επιχειρήσεων στην πληροφόρηση σχετικά με νέες επιχειρηματικές ευκαιρίες.

Στην περιοχή της *Υποστήριξης στην Επιχειρηματικότητα των Γυναικών* η Ελλάδα καταλαμβάνει επίσης την 26^η θέση. Οι ειδικοί αναγνωρίζουν ότι οι Ελληνίδες έχουν τόσο τις ικανότητες, όσο και τα κίνητρα να ξεκινούν νέες επιχειρήσεις (3,41). Ακόμα, εκτιμούν ότι η επιχειρηματική δραστηριότητα των γυναικών αποτελεί μια κοινωνικά αποδεκτή επιλογή σταδιοδρομίας (3,06). Ταυτόχρονα όμως εκτιμούν ότι οι γυναίκες δεν ενθαρρύνονται αρκετά για να ακολουθήσουν επιχειρηματική δραστηριότητα

(2,53), και ότι δεν τους παρέχονται επαρκείς κοινωνικές υπηρεσίες έτσι ώστε να είναι σε θέση να συνεχίσουν αυτή τη δραστηριότητα μετά την απόκτηση οικογένειας (2,69).

Στην περιοχή των *Δημοσίων Πολιτικών προς την Επιχειρηματικότητα* η Ελλάδα τοποθετείται στην 27^η θέση. Οι ειδικοί αξιολογούν εδώ σχετικά θετικά (2,77) το κατά πόσον η υποστήριξη νέων εγχειρημάτων αποτελεί όντως κυβερνητική προτεραιότητα. Ωστόσο, βαθμολογούν την κατάσταση στην Ελλάδα εξαιρετικά χαμηλά ως προς δύο επιμέρους πλευρές της δημόσιας πολιτικής: το κατά πόσον η συνολική οικονομική πολιτική ευνοεί την εκκίνηση νέων επιχειρήσεων (1,67) και κατά πόσον υπάρχει υποστήριξη τέτοιων εγχειρημάτων σε επίπεδο χαμηλότερο από το κρατικό (1,60) – περιφέρεια, δήμοι, κλπ. Είναι τέλος αξιοσημείωτο ότι στην περιοχή αυτή η μόνη ευρωπαϊκή χώρα που καταλαμβάνει θέση χαμηλότερη από την Ελλάδα είναι η Σουηδία.

Ως προς τις *Εμπορικές και Επαγγελματικές Υποδομές*, η Ελλάδα τοποθετείται και πάλι στην 27^η θέση, αφού οι ειδικοί θεωρούν ότι οι νέες και αναπτυσσόμενες επιχειρήσεις έχουν στη διάθεσή τους καλές νομικές και λογιστικές υπηρεσίες (3,18), καθώς και τραπεζικές υπηρεσίες (3,18). Ωστόσο, εκτιμούν ότι το κόστος αυτών των υπηρεσιών είναι υψηλό για τις νέες επιχειρήσεις (2,47), ενώ δεν είναι πάντα εύκολη η επιλογή του κατάλληλου συνεργάτη (2,76).

Στην περιοχή που αφορά τα *Κυβερνητικά Προγράμματα Υποστήριξης της επιχειρηματικής δραστηριότητας*, η Ελλάδα κατατάσσεται στην 28^η θέση, αν και οι ειδικοί αξιολογούν πολύ θετικά (3,29) την επάρκεια κυβερνητικών προγραμμάτων ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας. Από την άλλη όμως, αξιολογούν χαμηλά την πραγματική υποστήριξη που προσφέρουν αυτά τα προγράμματα λόγω αφενός του μεγάλου αριθμού κρατικών υπηρεσιών με τις οποίες πρέπει κάποιος να συναλλαγεί για την ίδρυση μιας επιχείρησης (1,26) αφετέρου της χαμηλής ποιότητας και αποτελεσματικότητας του προσωπικού των δημοσίων υπηρεσιών (1,56). Είναι χαρακτηριστικό ότι καμιά ευρωπαϊκή χώρα δεν βρίσκεται σε χειρότερη θέση από την Ελλάδα στην περιοχή αυτή.

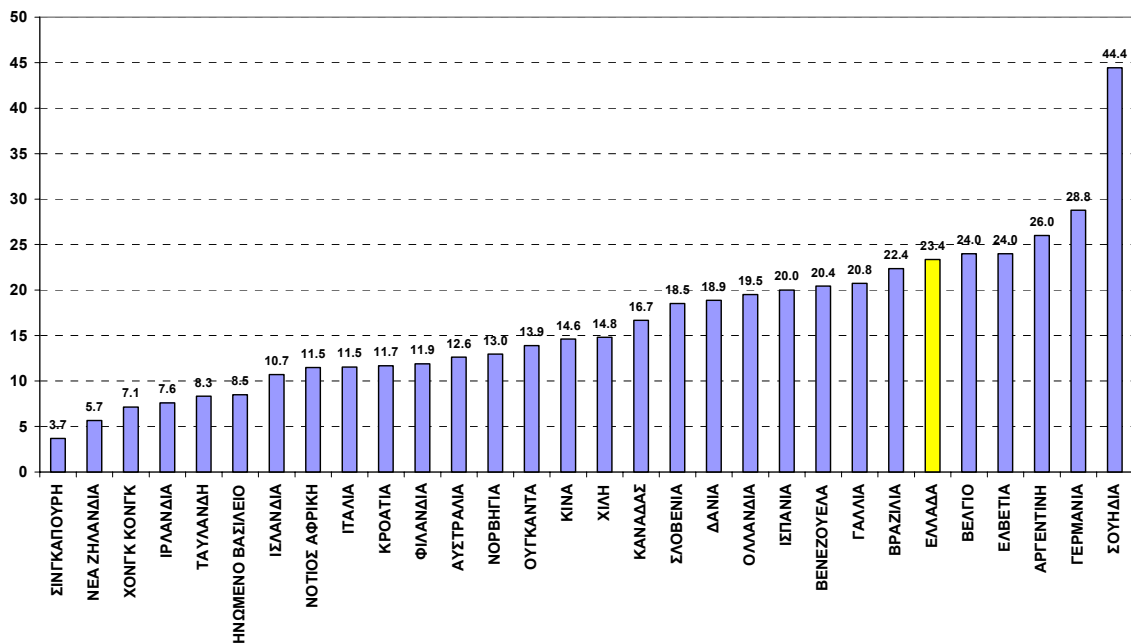
Τέλος, στην περιοχή της *Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης και Κατάρτισης* η Ελλάδα καταλαμβάνει την τελευταία θέση στην παγκόσμια κατάταξη, καθώς οι ειδικοί αξιολογούν σχετικά χαμηλά την ύπαρξη προγραμμάτων σχετικών με την επιχειρηματικότητα στα πανεπιστήμια (2,25) και πολύ χαμηλά τόσο την εκπαίδευση στις επιστήμες της διοίκησης (1,57), όσο και την επαγγελματική και δια βίου εκπαίδευση που προσφέρεται στη χώρα (1,97).

7.2 Η Ελλάδα σε σχέση με την υπόλοιπη Ευρώπη

Στη υποενότητα αυτή αναλύονται τα αποτελέσματα της έρευνας σχετικά με τα τρία ερωτήματα που τέθηκαν στους ειδικούς, σχετικά με τους παράγοντες που εμποδίζουν ή ευνοούν την επιχειρηματική δραστηριότητα, αλλά και τις προτάσεις τους για την ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας. Ο άξονας της ανάλυσης που παρουσιάζεται στη συνέχεια εστιάζει κυρίως στις διαφορές που εντοπίζονται στη χώρας μας σε σύγκριση με τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες.

Η πρώτη συνιστώσα της επιχειρηματικότητας στην οποία η Ελλάδα φαίνεται να αντιμετωπίζει πρόβλημα είναι οι κυβερνητικές πολιτικές, (Διάγραμμα 7.1). Πιο συγκεκριμένα, η Ελλάδα τοποθετείται -μαζί με το Βέλγιο και την Ελβετία- στην αμέσως χειρότερη θέση από την Σουηδία και την Γερμανία. Κρίνοντας από τις απαντήσεις των ειδικών, προκύπτει ότι οι λόγοι που εξηγούν τη χαμηλή βαθμολόγηση της χώρας είναι η γραφειοκρατία της δημόσιας διοίκησης, η δυσκολία ίδρυσης νέων επιχειρήσεων, αλλά κυρίως, η πολυνομία και το απρόβλεπτο φορολογικό περιβάλλον.

Διάγραμμα 7.1: Ανασταλτικοί Παράγοντες Επιχειρηματικής Δραστηριότητας – Κυβερνητικές Πολιτικές (σε % του συνόλου των απαντήσεων των ειδικών)

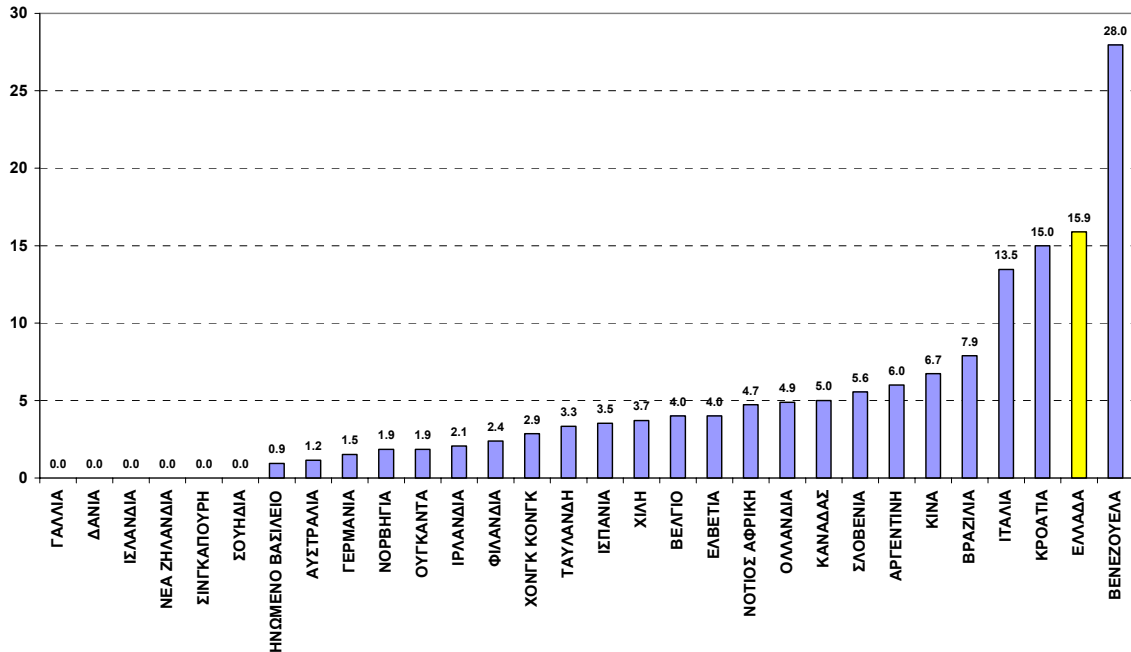

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων GEM

Η δεύτερη συνιστώσα του επιχειρηματικού πλαισίου, όπου θεωρείται ότι η Ελλάδα έχει ιδιαίτερο πρόβλημα, είναι εκείνη του Πολιτικού, Θεσμικού και Κοινωνικού Πλαισίου. Η Ελλάδα τοποθετείται εδώ στη δεύτερη χειρότερη θέση από όλες τις χώρες (Διάγραμμα 7.2), κάτω από τη Βενεζουέλα, κυρίως λόγω της χαμηλής ποιότητας του προσωπικού και την εκτεταμένη διαφθορά της δημόσιας διοίκησης.

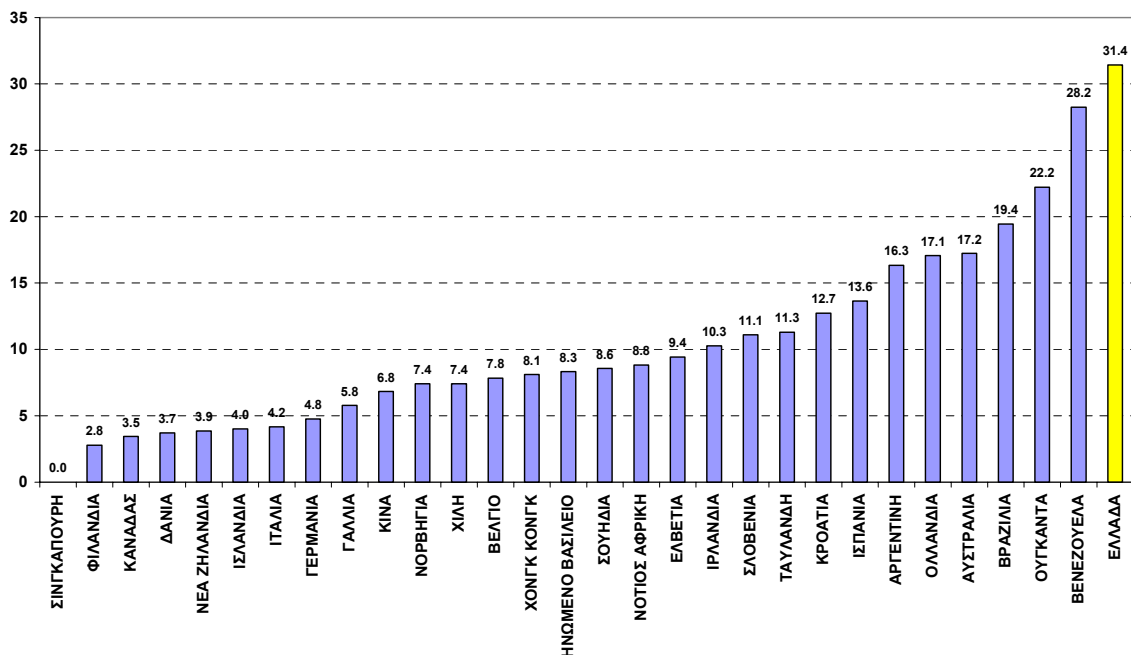
Σε ότι αφορά τους παράγοντες που ευνοούν την επιχειρηματικότητα, οι ειδικοί θεωρούν ότι η Ελλάδα έχει πλεονέκτημα στη συνιστώσα που αφορά το πόσο ανοιχτή είναι η αγορά (Διάγραμμα 7.3). Πιο συγκεκριμένα εκτιμάται ότι στη χώρα μας δεν υπάρχουν σοβαρά εμπόδια εισόδου στους περισσότερους κλάδους της οικονομίας για νέες επιχειρήσεις, ενώ οι τελευταίες έχουν τη δυνατότητα πρόσβασης στην ευρύτερη ευρωπαϊκή αγορά, μετά και τη συμμετοχή της χώρας στην ΟΝΕ.

Διάγραμμα 7.2: Ανασταλτικοί Παράγοντες Επιχειρηματικής Δραστηριότητας κατά Χώρα – Πολιτικό, Θεσμικό και Κοινωνικό Πλαίσιο (σε % του συνόλου των απαντήσεων των ειδικών)

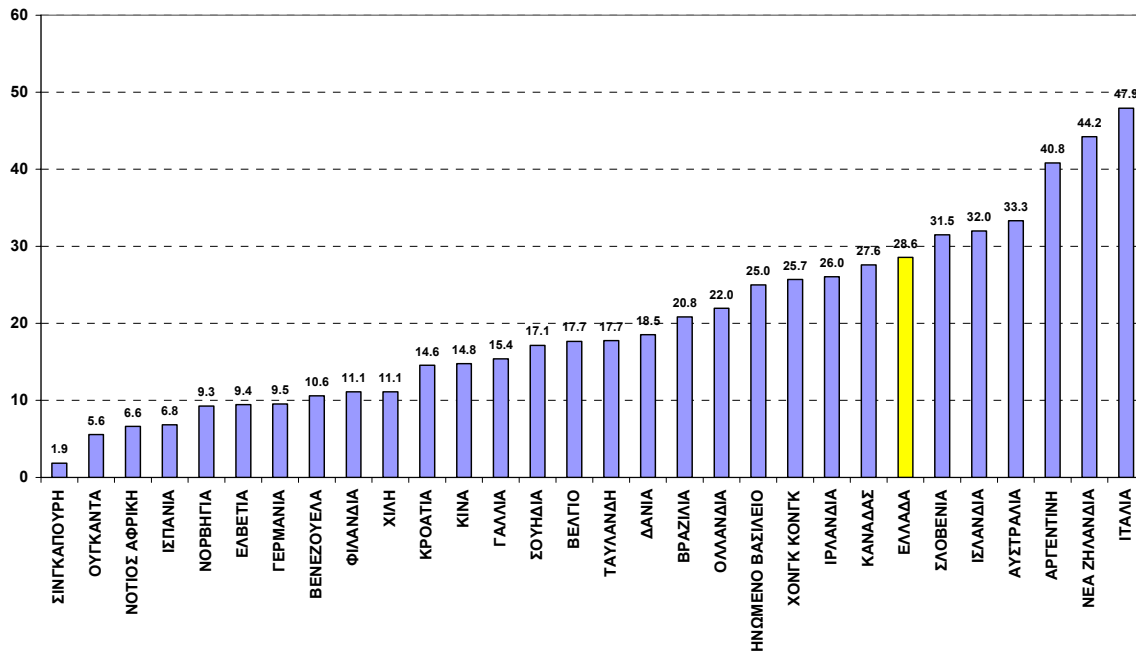
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων GEM

Διάγραμμα 7.3: Προωθητικοί Παράγοντες Επιχειρηματικής Δραστηριότητας κατά Χώρα – «Ανοικτή» Αγορά / Εμπόδια Εισόδου (σε % του συνόλου των απαντήσεων των ειδικών)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων GEM

Διάγραμμα 7.4: Προωθητικοί Παράγοντες Επιχειρηματικής Δραστηριότητας κατά Χώρα – Πολιτισμικά και Κοινωνικά Πρότυπα (σε % του συνόλου των απαντήσεων των ειδικών)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων GEM

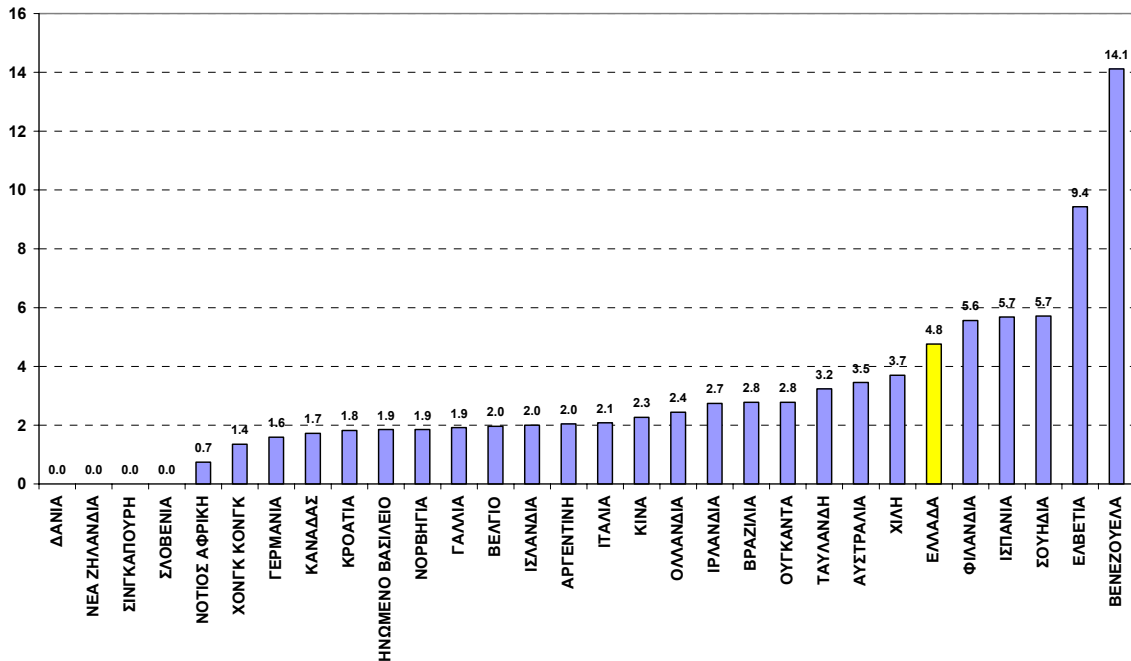
Θετικά έχει εκτιμηθεί επίσης η διάσταση των Πολιτισμικών και Κοινωνικών Προτύπων (Διάγραμμα 7.4), μιας και φαίνεται να ευνοεί την επιχειρηματικότητα η μεγάλη αξία που η ελληνική κουλτούρα αποδίδει στην ανεξαρτησία και την αυτάρκεια.

Οι ειδικοί αξιολογούν θετικά την κατάσταση στην Ελλάδα και ως προς την διάσταση των Χαρακτηριστικών της Εργασίας (Διάγραμμα 7.5) με την εκτίμηση αυτή να αφορά τόσο την ποιότητα της εργασίας σχετικά με τις ανάγκες των νέων επιχειρήσεων, όσο και το κόστος της, αλλά και τις εν γένει ρυθμίσεις που διέπουν την αγορά εργασίας.

Σε ότι αφορά στις προτάσεις των ειδικών για τη βελτίωση της επιχειρηματικότητας, προφανώς αυτές συνδέονται με τον περιορισμό των εμποδίων, της επιχειρηματικής δραστηριότητας. Έτσι οι ειδικοί προτείνουν τη βελτίωση της κυβερνητικής πολιτικής στην κατεύθυνση της διαφάνειας και της απλούστευσης των διαδικασιών ίδρυσης μιας νέας επιχείρησης (Διάγραμμα 7.6). Επιπλέον, οι ειδικοί εκτιμούν ότι η ενίσχυση της επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα απαιτεί σημαντικές παρεμβάσεις στο επίπεδο του πολιτικού συστήματος (Διάγραμμα 7.7) ειδικά στον τομέα της ποιότητας της δημόσιας διοίκησης και της καταπολέμησης της διαφθοράς.

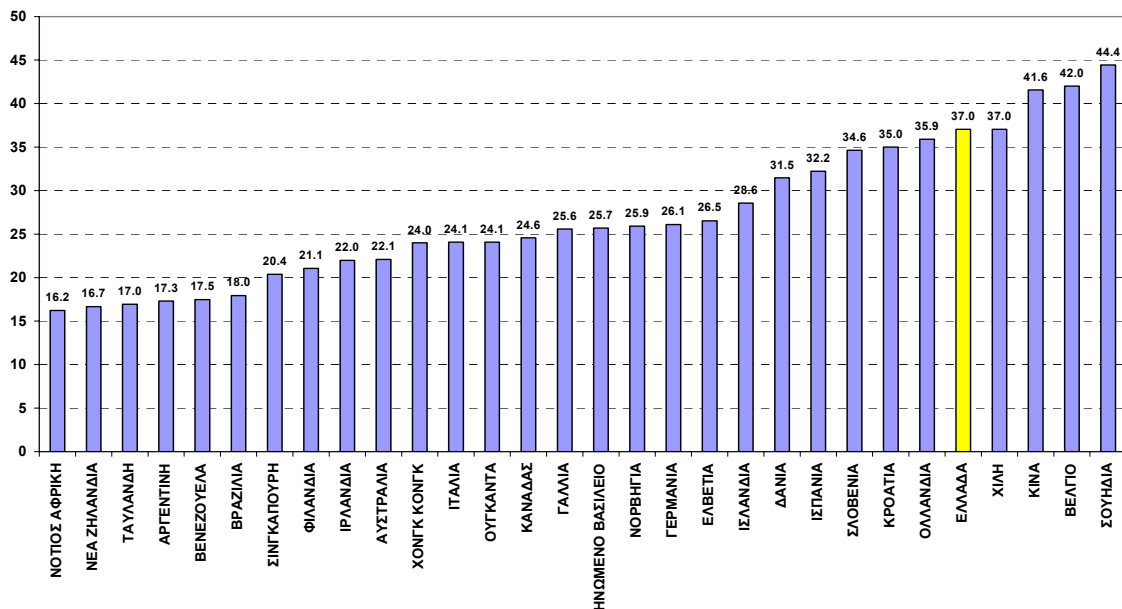

Διάγραμμα 7.5: Προωθητικοί Παράγοντες Επιχειρηματικής Δραστηριότητας κατά Χώρα – Χαρακτηριστικά της Εργασίας (σε % του συνόλου των απαντήσεων των ειδικών)

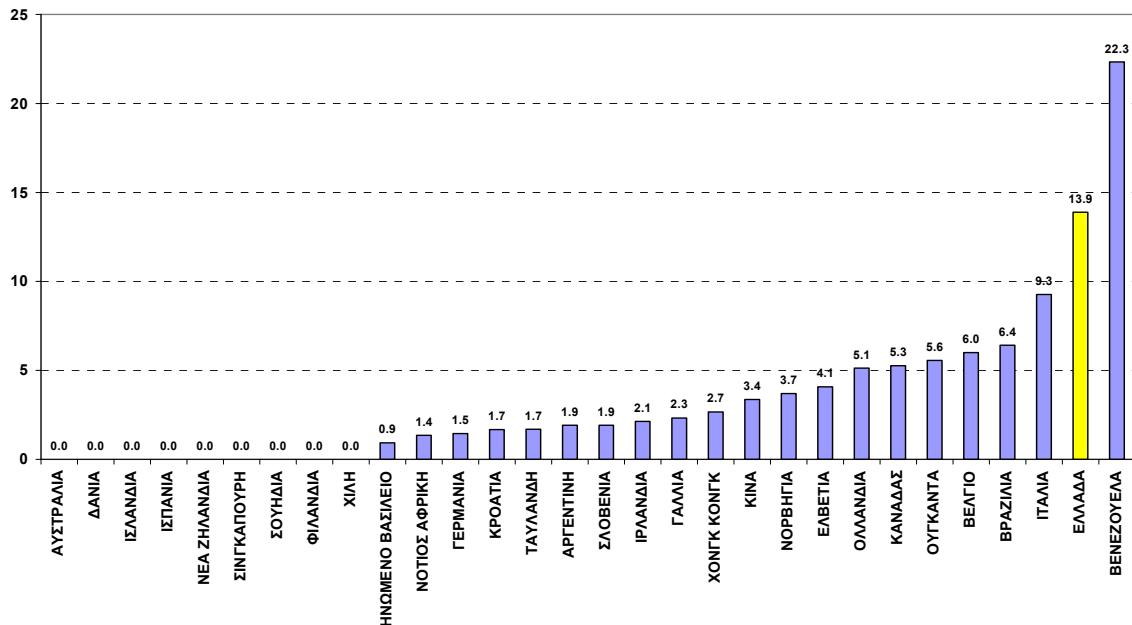
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων GEM

Διάγραμμα 7.6: Προτάσεις Βελτίωσης της Επιχειρηματικής Δραστηριότητας κατά Χώρα – Κυβερνητικές Πολιτικές (σε % του συνόλου των απαντήσεων των ειδικών)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων GEM

Διάγραμμα 7.7: Προτάσεις Βελτίωσης της Επιχειρηματικής Δραστηριότητας κατά Χώρα – Πολιτικό, Θεσμικό και Κοινωνικό Πλαίσιο (σε % του συνόλου των απαντήσεων των ειδικών)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων GEM

7.3 Οι εγγενείς παράγοντες που χαρακτηρίζουν το ελληνικό περιβάλλον της επιχειρηματικότητας

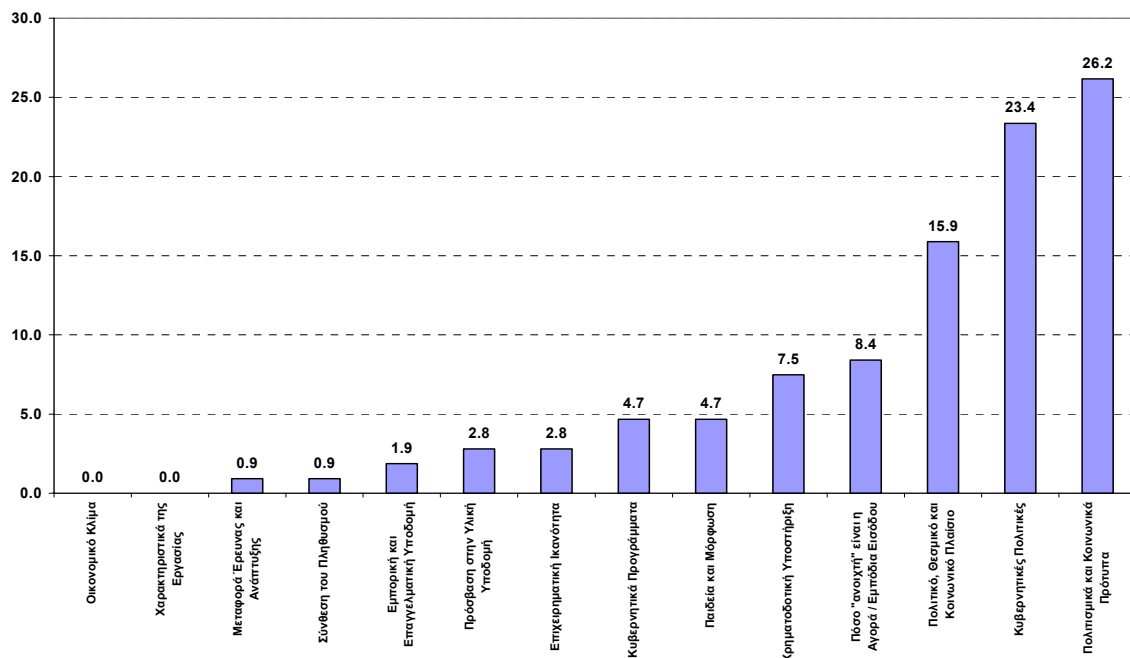
Στην προηγούμενη υποενότητα εξετάστηκαν οι συνιστώσες του επιχειρηματικού περιβάλλοντος στις οποίες εμφανίζονται σημαντικές διαφορές ανάμεσα στις γνώμες των ελλήνων ειδικών και των αντίστοιχων ευρωπαίων. Στην παρούσα υποενότητα συνεχίζουμε να αναλύουμε τις γνώμες των ειδικών σχετικά με τους παράγοντες που δρουν ως εμπόδια είτε διευκολύνουν την επιχειρηματική δραστηριότητα και τις προτάσεις τους για την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας, αλλά εστιάζουμε τώρα στην ανάλυση των διαφορετικών απαντήσεων που έδωσαν οι Έλληνες ειδικοί σε καθένα από αυτά τα ζητήματα. Η ανάλυση αποκαλύπτει ενδιαφέρουσες πλευρές των απόψεων των ειδικών, οι οποίες φαίνεται ότι βρίσκονται σε αντίθεση με την εικόνα που σχηματίστηκε στην προηγούμενη ενότητα.

Στο Διάγραμμα 7.8 παρουσιάζονται οι περιοριστικοί παράγοντες της επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα, ταξινομημένοι ανά συνιστώσα του επιχειρηματικού περιβάλλοντος στην οποίαν ανήκουν. Διαπιστώνεται λοιπόν ότι οι παράγοντες που επιδρούν αρνητικά στην ανάπτυξη επιχειρηματικής δραστηριότητας ανήκουν στις

συνιστώσες του επιχειρηματικού περιβάλλοντος (σε παρένθεση τα αντίστοιχα ποσοστά των απαντήσεων των ειδικών): Πολιτισμικά και Κοινωνικά Πρότυπα (26,2%), Κρατικές Πολιτικές (23,4%), Πολιτικό, Θεσμικό και Κοινωνικό Περιβάλλον (15,9%).

Για την πρώτη συνιστώσα (*Πολιτισμικά και Κοινωνικά Πρότυπα*), η αρνητική εκτίμηση των ειδικών εδράζεται κυρίως στη διστακτικότητα των Ελλήνων προς το ρίσκο (φόβος της αποτυχίας) και δευτερευόντως στην αρνητική στάση της ελληνικής κοινωνίας προς την επιχειρηματικότητα. Παρά το γεγονός ότι η ελληνική κοινωνία απεχθάνεται την ανισοκατανομή εισοδημάτων και πλούτου, διαπιστώνεται παράλληλα ότι η επιχειρηματική δραστηριότητα θεωρείται μια καθ' όλα αποδεκτή επιλογή σταδιοδρομίας, ενώ ταυτόχρονα οι επιτυχημένοι επιχειρηματίες τυγχάνουν εκτίμησης και σεβασμού. Επομένως διαφαίνεται μία αντίθεση και μία διχογνωμία σχετικά με τις πραγματικές στάσεις της ελληνικής κοινωνίας απέναντι στην επιχειρηματικότητα.

Διάγραμμα 7.8: Περιοριστικοί Παράγοντες της Επιχειρηματικής Δραστηριότητας (σε % του συνόλου των απαντήσεων των ειδικών)

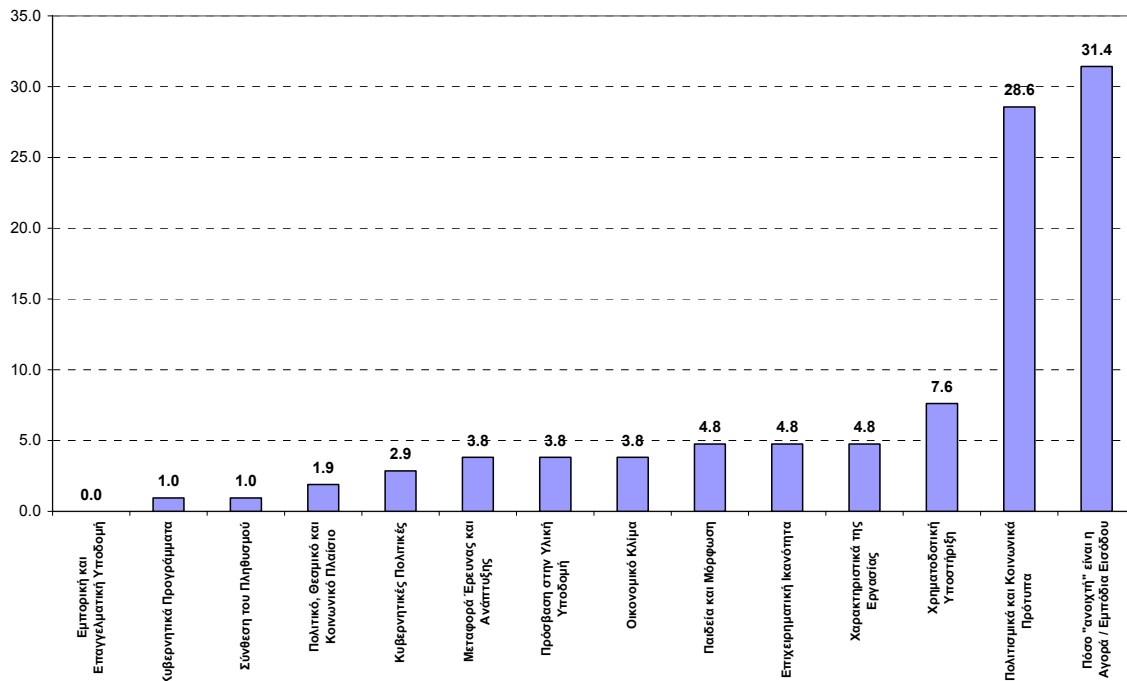
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων GEM

Ως προς τη διάσταση των *Κρατικών Πολιτικών*, επισημαίνεται καταρχήν η γραφειοκρατία του κρατικού μηχανισμού, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά στην ίδρυση νέων επιχειρήσεων. Επίσης, αρνητική επίδραση στην επιχειρηματική δραστηριότητα

προκαλεί το γενικό φορολογικό πλαίσιο, όχι τόσο ως προς το ύψος της φορολόγησης των νέων επιχειρήσεων, όσο από την ασυνέπεια και την περιορισμένη προβλεψιμότητα του φορολογικού συστήματος. Τέλος, όσον αφορά στη συνιστώσα του *Πολιτικού, Θεσμικού και Κοινωνικού Περιβάλλοντος*, η έμφαση δίδεται με ιδιαίτερη ένταση τόσο στη χαμηλή ποιότητα, όσο και στη διαφθορά της δημόσιας διοίκησης.

Από την άλλη πλευρά, οι παράγοντες που θεωρούνται ευνοϊκοί για την επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα εντάσσονται κυρίως σε δύο ομάδες: Τον βαθμό της «ανοικτής» αγοράς (ή αντίστροφα, το ύψος των εμποδίων εισόδου) (31,4%) και το Πολιτισμικό και Κοινωνικό Πλαίσιο (28,6%). (Διάγραμμα 7.9)

Διάγραμμα 7.9: Ενισχυτικοί Παράγοντες της Επιχειρηματικής Δραστηριότητας (σε % του συνόλου των απαντήσεων των ειδικών)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων GEM

Ως προς την 1^η συνιστώσα, οι ειδικοί αξιολογούν θετικά τα γενικά χαρακτηριστικά των αγορών στην Ελλάδα, κυρίως όσον αφορά στη δυνατότητα μιας νέας επιχείρησης να έχει εύκολη πρόσβαση σε αυτές. Δευτερευόντως, οι ειδικοί αξιολογούν θετικά τις ευκαιρίες που δημιουργεί για τις ελληνικές επιχειρήσεις η

διεύρυνση της Ε.Ε., και τις ευκαιρίες που σχετίζονται με τη γεωγραφική θέση της χώρας (βαλκανική ενδοχώρα).

Η δεύτερη συνιστώσα έχει ενδιαφέρον, καθώς διαπιστώθηκε προηγουμένως ότι εμποδίζει την επιχειρηματικότητα. Αντίθετα, εδώ ένα μεγάλο μέρος των ειδικών θεωρεί ως ευνοϊκό παράγοντα τη στάση της ελληνικής κοινωνίας προς την επιχειρηματικότητα, επιβεβαιώνοντας την αίσθηση για τον σεβασμό και την εκτίμηση προς τους επιτυχημένους επιχειρηματίες. Ωστόσο, οι ειδικοί αξιολογούν θετικά, έστω και δευτερευόντως, τις κοινωνικές στάσεις έναντι της επιχειρηματικότητας, το ίδιο δηλαδή χαρακτηριστικό που είχε αξιολογηθεί αρνητικά προηγουμένως.

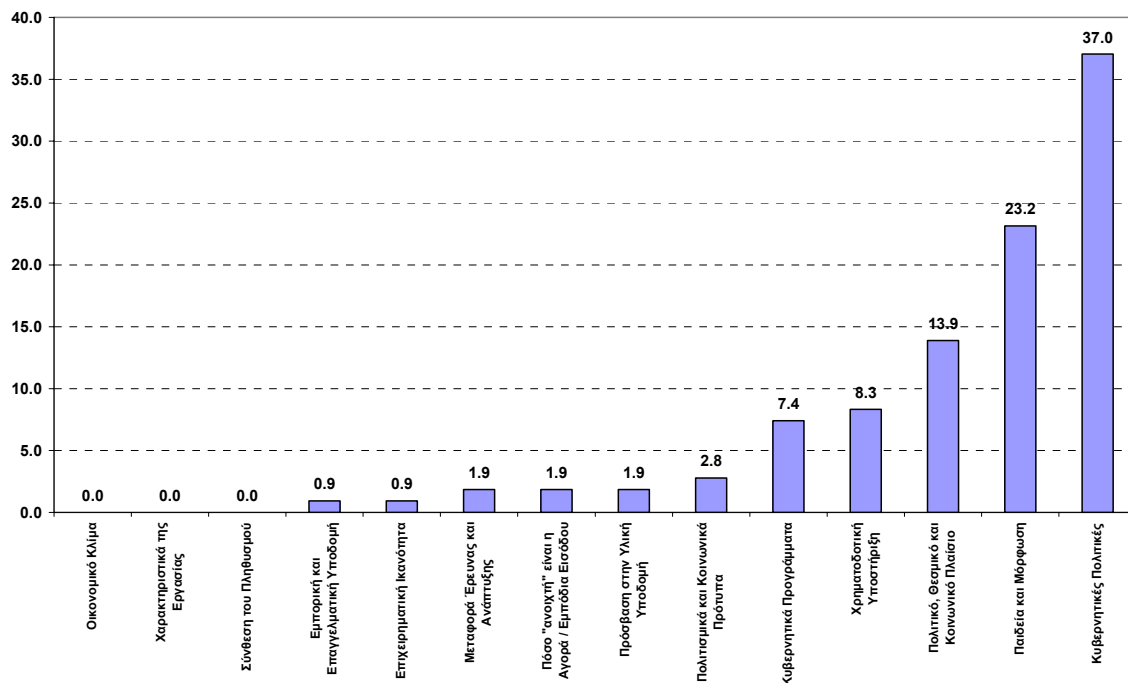
Σε σχέση τώρα με τις προτάσεις των ειδικών για την ενίσχυση της επιχειρηματικής δραστηριότητας στην Ελλάδα, σχετικό είναι το Διάγραμμα 7.10. Η πρώτη συνιστώσα (37%) την οποία αγγίζουν οι προτάσεις των ειδικών είναι οι *Κρατικές Πολιτικές*, επισημαίνοντας την ανάγκη πολιτικών προώθησης της επιχειρηματικότητας. Παρά το ότι οι ειδικοί έχουν αξιολογήσει θετικά τα προγράμματα ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας, ταυτόχρονα εκτιμούν ότι η ενίσχυση της επιχειρηματικότητας δεν αποτελεί σε επαρκή βαθμό σαφή στόχο της οικονομικής πολιτικής.

Επισημαίνονται ακόμα δύο παράγοντες που εμπίπτουν στην ίδια συνιστώσα: α) Το ρυθμιστικό και νομικό πλαίσιο και β) Οι πολιτικές απελευθέρωσης των αγορών. Όσον αφορά στο πρώτο, επαναλαμβάνεται η διαπίστωση των ειδικών για την ασυνέπεια και τον απρόβλεπτο χαρακτήρα του φορολογικού συστήματος. Για τον δεύτερο, αξίζει να επισημανθεί μια διαφαινόμενη αντίφαση με την τοποθέτηση των ανοιχτών αγορών στη θέση του πρώτου ευνοϊκού παράγοντα, όπως διαπιστώθηκε παραπάνω. Μία πιθανή εξήγηση είναι ότι οι ειδικοί αξιολογούν θετικά το άνοιγμα των αγορών που έχει πραγματοποιηθεί τα τελευταία χρόνια, ενώ ταυτόχρονα εκτιμούν ότι πολλά έχουν ακόμα να γίνουν στην κατεύθυνση αυτή.

Μία δεύτερη συνιστώσα στην οποία εμπίπτουν οι προτάσεις των ειδικών αφορά στο *Εκπαιδευτικό Σύστημα* (23,2%). Η κύρια πρόταση των ειδικών είναι η εισαγωγή μαθημάτων σχετικά με την επιχειρηματικότητα στις βασικές βαθμίδες της εκπαίδευσης, φανερώνοντας έτσι ότι αναζητούν τρόπους να επηρεάσουν τις γενικές

κοινωνικές στάσεις έναντι της επιχειρηματικότητας μέσω της εκπαίδευσης. Παράλληλα προβαίνουν και σε μια σειρά προτάσεων για την εκπαίδευση, που αφορούν είτε την ποσότητα και την ποιότητα των προσφερομένων προγραμμάτων σπουδών σε θέματα σχετικά με την επιχειρηματικότητα στο επίπεδο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, είτε σε μεταρρυθμίσεις του εκπαιδευτικού συστήματος συνολικά, έτσι ώστε να αντιληφθούν οι νέοι την επιχειρηματική δραστηριότητα ως μια ενδεχόμενη επιλογή σταδιοδρομίας.

Διάγραμμα 7.10: Προτεινόμενοι Παράγοντες Ενίσχυσης της Επιχειρηματικής Δραστηριότητας (σε % του συνόλου των απαντήσεων των ειδικών)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων GEM

Τέλος, η τρίτη συνιστώσα (23,9%) στην οποία εμπίπτουν οι προτάσεις των ειδικών είναι το Πολιτικό, Θεσμικό και Κοινωνικό Πλαίσιο με δύο συγκεκριμένους παράγοντες να επισημαίνονται: Το πολιτικό κλίμα και την διοίκηση. Για άλλη μια φορά λοιπόν, η ποιότητα της δημόσιας διοίκησης αναδεικνύεται σε σημαντικό ζήτημα που αφορά στις πολιτικές που αποσκοπούν στην ενίσχυση της επιχειρηματικότητας. Ο δεύτερος παράγοντας αφορά άμεσα την καταπολέμηση της διαφθοράς στη δημόσια διοίκηση. Και πάλι λοιπόν, ένα «πολιτικό» ζήτημα αναγνωρίζεται ως πρωταρχικής σημασία για την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας στη χώρα μας.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟΙ ΜΕΤΑΒΛΗΤΕΣ ΚΑΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΜΕΤΡΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ²

A. ΜΕΤΑΒΛΗΤΕΣ

ΟΝΟΜΑ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΕΙΚΤΗ
BSTART	Ποσοστό θετικών απαντήσεων στην ερώτηση: Επιδιώκετε στην παρούσα φάση, μόνος/η ή με άλλους, να ξεκινήσετε νέα επιχείρηση, συμπεριλαμβανομένου κάθε τύπου αυτοαπασχόλησης ή πώλησης προϊόντων είτε υπηρεσιών; (ερώτηση σε όλους τους συμμετέχοντες στο δείγμα)
BJOBST	Ποσοστό θετικών απαντήσεων στην ερώτηση: Επιδιώκετε στην παρούσα φάση, μόνος/η ή με άλλους, να ξεκινήσετε νέα επιχείρηση ή νέα επιχειρηματική κίνηση με τον εργοδότη σας- προσπάθεια η οποία αποτελεί μέρος της καθημερινής σας εργασίας; (ερώτηση σε όλους τους συμμετέχοντες στο δείγμα)
OWNMGE	Ποσοστό θετικών απαντήσεων στην ερώτηση: Είστε στην παρούσα φάση, μόνος/η ή με άλλους, ιδιοκτήτης νέας επιχείρησης στην οποία συμμετέχετε στη διοίκηση, συμπεριλαμβανομένου οποιαδήποτε μορφής αυτοαπασχόλησης ή πώλησης προϊόντων ή υπηρεσιών; (ερώτηση σε όλους τους συμμετέχοντες στο δείγμα)
BUSANG	Ποσοστό θετικών απαντήσεων στην ερώτηση: Έχετε, κατά την διάρκεια των προηγούμενων 3 ετών, προσωπικά χορηγήσει κεφάλαια για νέα επιχείρηση η οποία ξεκίνησε από τρίτο, μη συμπεριλαμβανομένου την αγορά μετοχών ή αμοιβαίων κεφαλαίων; (ερώτηση σε όλους τους συμμετέχοντες στο δείγμα)
FUTSUP	Ποσοστό θετικών απαντήσεων στην ερώτηση: Επιδιώκετε, μόνος/η ή με άλλους, να ξεκινήσετε νέα επιχείρηση, συμπεριλαμβανομένου κάθε τύπου αυτοαπασχόλησης, κατά την διάρκεια των επόμενων 3 ετών; (ερώτηση σε όλους τους συμμετέχοντες στο δείγμα)
DISENT	Ποσοστό θετικών απαντήσεων στην ερώτηση: Έχετε, κατά την διάρκεια των προηγούμενων 12 μηνών, κλείσει, τερματίσει ή εγκαταλείψει επιχείρηση στην οποία ήσασταν ιδιοκτήτης/τρια και συμμετείχατε στην διοίκηση, συμπεριλαμβανομένου οποιαδήποτε μορφής αυτοαπασχόλησης ή πώλησης προϊόντων ή υπηρεσιών; (ερώτηση σε όλους τους συμμετέχοντες στο δείγμα)
KNOENT	Ποσοστό θετικών απαντήσεων στην ερώτηση: Γνωρίσετε προσωπικά κάποιον/α ο/η οποίος/α να ξεκίνησε μια νέα επιχείρηση κατά την διάρκεια των προηγούμενων 2 ετών; (ποσοστό βάσει του τυχαίου μισού όλων των επιχειρηματικά ενεργών και του μισού όλων των επιχειρηματικά ανενεργών του δείγματος, οι οποίοι απάντησαν στο ερώτημα)
OPPORT	Ποσοστό θετικών απαντήσεων στην ερώτηση: Προσωπικά θεωρείτε, κατά την διάρκεια των επόμενων 6 μηνών, ότι θα υπάρξουν καλές ευκαιρίες για το ξεκίνημα μιας νέας επιχείρησης στην περιοχή κατοικίας σας; (ποσοστό βάσει του τυχαίου μισού όλων των επιχειρηματικά ενεργών και του μισού όλων των επιχειρηματικά ανενεργών του δείγματος, οι οποίοι απάντησαν στο ερώτημα)
SUSKIL	Ποσοστό θετικών απαντήσεων στην ερώτηση: Έχετε τις γνώσεις, ικανότητες και εμπειρίες οι οποίες είναι απαραίτητες για το ξεκίνημα μιας νέας επιχείρησης; (ποσοστό βάσει του τυχαίου μισού όλων των επιχειρηματικά ενεργών και του μισού όλων των επιχειρηματικά ανενεργών του δείγματος, οι οποίοι απάντησαν στο ερώτημα)
FRFAIL	Ποσοστό θετικών απαντήσεων στην ερώτηση: Ο φόβος της ενδεχόμενης αποτυχίας θα σας αποθάρρυνε από το να ξεκινήσετε μια νέα επιχείρηση; (ποσοστό βάσει του τυχαίου μισού όλων των επιχειρηματικά ενεργών και του μισού όλων των

² Όπως αυτοί έχουν προκύψει και αντληθεί από την έρευνα του πληθυσμού.

	επιχειρηματικά ανενεργών του δείγματος, οι οποίοι απάντησαν στο ερώτημα)
EQUALI	Ποσοστό θετικών απαντήσεων στην ερώτηση: Στην χώρα σας, οι περισσότεροι άνθρωποι θα προτιμούσαν να είχε ο καθένας ίδιο επίπεδο ζωής; (ποσοστό βάσει του τυχαίου μισού όλων των επιχειρηματικά ενεργών και του μισού όλων των επιχειρηματικά ανενεργών του δείγματος, οι οποίοι απάντησαν στο ερώτημα)
NBGOOD	Ποσοστό θετικών απαντήσεων στην ερώτηση: Στην χώρα σας οι περισσότεροι άνθρωποι θεωρούν το ξεκίνημα μιας νέας επιχείρησης ως επιθυμητή επιλογή επαγγελματικής καριέρας; (ποσοστό βάσει του τυχαίου μισού όλων των επιχειρηματικά ενεργών και του μισού όλων των επιχειρηματικά ανενεργών του δείγματος, οι οποίοι απάντησαν στο ερώτημα)
NBSTAT	Ποσοστό θετικών απαντήσεων στην ερώτηση: Στην χώρα σας, οι επιτυχημένοι νέοι επιχειρηματίες θεωρούνται άτομα υψηλού κύρους; (ποσοστό βάσει του τυχαίου μισού όλων των επιχειρηματικά ενεργών και του μισού όλων των επιχειρηματικά ανενεργών του δείγματος, οι οποίοι απάντησαν στο ερώτημα)
NBMEDI	Ποσοστό θετικών απαντήσεων στην ερώτηση: Στην χώρα σας, πόσο συχνά προβάλλονται ιστορίες σχετικά με επιτυχημένους νέους επιχειρηματίες στα μέσα μαζικής ενημέρωσης; (ποσοστό βάσει του τυχαίου μισού όλων των επιχειρηματικά ενεργών και του μισού όλων των επιχειρηματικά ανενεργών του δείγματος, οι οποίοι απάντησαν στο ερώτημα)
TNEOM	Ποσοστό (αριθμός ατόμων ανά 100) αυτών, οι οποίοι αναφέρουν συμμετοχή στην αυτόνομη δημιουργία νέο-ιδρυθείσας επιχείρησης και στην παρούσα φάση είναι ιδιοκτήτες ή διοικητές υπάρχουσας επιχείρησης.
TSUB	Ποσοστό (αριθμός ατόμων ανά 100) αυτών, οι οποίοι αναφέρουν συμμετοχή στην αυτόνομη δημιουργία νέο-ιδρυθείσας επιχείρησης ή στην δημιουργία νέο – ιδρυθείσας επιχείρησης μέσω πρωτοβουλίας / οικονομικής υποστήριξης υπάρχουσας επιχείρησης ή σε οποιαδήποτε από τις προαναφερθείσες δραστηριότητες.
TNSB	Ποσοστό (αριθμός ατόμων ανά 100) αυτών, οι οποίοι αναφέρουν συμμετοχή στην αυτόνομη δημιουργία νέο-ιδρυθείσας επιχείρησης ή στην δημιουργία νέο – ιδρυθείσας επιχείρησης μέσω πρωτοβουλίας / οικονομικής υποστήριξης υπάρχουσας επιχείρησης ή στην ιδιοκτησία είτε διοίκηση επιχείρησης ή σε οποιαδήποτε από τις 3 προαναφερθείσες δραστηριότητες.
TNSBA	Ποσοστό (αριθμός ατόμων ανά 100) αυτών, οι οποίοι αναφέρουν συμμετοχή στην αυτόνομη δημιουργία νέο-ιδρυθείσας επιχείρησης ή στην δημιουργία νέο – ιδρυθείσας επιχείρησης μέσω πρωτοβουλίας / οικονομικής υποστήριξης υπάρχουσας επιχείρησης ή στην ανεπίσημη χρηματοδότηση νέας επιχείρησης ιδιοκτησίας άλλου ατόμου ή σε οποιαδήποτε από τις 3 προαναφερθείσες δραστηριότητες.
TNIOA	Ποσοστό (αριθμός ατόμων ανά 100) αυτών, οι οποίοι αναφέρουν συμμετοχή στην αυτόνομη δημιουργία νέο-ιδρυθείσας επιχείρησης ή στην ιδιοκτησία είτε διοίκηση επιχείρησης ή στην ανεπίσημη χρηματοδότηση νέας επιχείρησης ιδιοκτησίας άλλου ατόμου ή σε οποιαδήποτε από τις προαναφερθείσες δραστηριότητες.
SUB	Ποσοστό (αριθμός ατόμων ανά 100) αυτών, οι οποίοι αναφέρουν συμμετοχή στην αυτόνομη δημιουργία νέο-ιδρυθείσας επιχείρησης ή στην δημιουργία νέο – ιδρυθείσας επιχείρησης μέσω πρωτοβουλίας / οικονομικής υποστήριξης υπάρχουσας επιχείρησης.
SUBO	Ποσοστό (αριθμός ατόμων ανά 100) αυτών, οι οποίοι αναφέρουν συμμετοχή στην αυτόνομη δημιουργία νέο-ιδρυθείσας επιχείρησης ή στην δημιουργία νέο – ιδρυθείσας επιχείρησης μέσω πρωτοβουλίας / οικονομικής υποστήριξης υπάρχουσας επιχείρησης, η οποία αναμένεται να ελέγχει μέρος ή το σύνολο της νέας επιχείρησης.
SUBOA	Ποσοστό (αριθμός ατόμων ανά 100) αυτών, οι οποίοι αναφέρουν συμμετοχή στην αυτόνομη δημιουργία νέο-ιδρυθείσας επιχείρησης ή στην δημιουργία νέο – ιδρυθείσας επιχείρησης μέσω πρωτοβουλίας / οικονομικής υποστήριξης υπάρχουσας επιχείρησης, η οποία αναμένεται να ελέγχει μέρος ή το σύνολο της νέας επιχείρησης και δεν έχει πληρώσει αμοιβές ή μισθούς για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο των 3 μηνών.

SUOWNS	Μέσος όρος του αριθμού των ιδιοκτητών νεο-δρυθείσας επιχείρησης (start up).
OMOWNS	Μέσος όρος του αριθμού των ιδιοκτητών οποιασδήποτε επιχείρησης (νέας ή υπάρχουσας).
BBOWNS	Μέσος όρος του αριθμού των ιδιοκτητών οποιασδήποτε επιχείρησης, η οποία <u>δεν έχει</u> πληρώσει μισθούς ή αμοιβές για χρονικό διάστημα μεταξύ 3- 42 μηνών.
EBOWNS	Μέσος όρος του αριθμού των ιδιοκτητών οποιασδήποτε επιχείρησης, η οποία <u>έχει</u> πληρώσει μισθούς ή αμοιβές για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο των συνεχόμενων 42 μηνών.
BABUBU	Νέες Επιχειρήσεις: Αριθμός ατόμων (18-64 ετών) ανά 100, τα οποία συμμετέχουν ως ιδιοκτήτες και διοικητές νέας επιχείρησης η οποία <u>δεν έχει</u> πληρώσει μισθούς ή αμοιβές για χρονικό διάστημα μεταξύ 3- 42 μηνών.
ESTBBU	Υπάρχουσες Επιχειρήσεις: Αριθμός ατόμων (18-64 ετών) ανά 100, τα οποία συμμετέχουν ως ιδιοκτήτες και διοικητές νέας επιχείρησης η οποία <u>έχει</u> πληρώσει μισθούς ή αμοιβές για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο των συνεχόμενων 42 μηνών.

B. ΔΕΙΚΤΕΣ

TEA	Δείκτης Συνολικής Επιχειρηματικής Δραστηριότητας 2003 (TEA 2003): Αριθμός ατόμων (18-64 ετών) ανά 100, που συμμετέχει σε αναπτυσσόμενη επιχείρηση ή νέα επιχείρηση ή και στις δύο μορφές επιχείρησης (εάν ένα άτομο συμμετέχει και στις δύο μορφές υπολογίζεται ως ένας / μια ενεργός επιχειρηματίας).
TEAOPP	Δείκτης Συνολικής Επιχειρηματικής Δραστηριότητας 2003 (TEA 2003),(περιγραφή της επιχειρηματικότητας ευκαιρίας): Αριθμός ατόμων (18-64 ετών) ανά 100, που συμμετέχει σε αναπτυσσόμενη επιχείρηση ή νέα επιχείρηση ή και στις δύο μορφές επιχείρησης (εάν ένα άτομο συμμετέχει και στις δύο μορφές υπολογίζεται ως ένας / μια ενεργός επιχειρηματίας), αναφέροντας ως επιχειρηματικό κίνητρο την επιχειρηματική ευκαιρία.
TEANEC	Δείκτης Συνολικής Επιχειρηματικής Δραστηριότητας 2003 (TEA 2003),(περιγραφή της επιχειρηματικότητας ανάγκης): Αριθμός ατόμων (18-64 ετών) ανά 100, που συμμετέχει σε αναπτυσσόμενη επιχείρηση ή νέα επιχείρηση ή και στις δύο μορφές επιχείρησης (εάν ένα άτομο συμμετέχει και στις δύο μορφές υπολογίζεται ως ένας / μια ενεργός επιχειρηματίας), αναφέροντας ως επιχειρηματικό κίνητρο την ανάγκη απασχόλησης.
TEAMK1	Δείκτης Συνολικής Επιχειρηματικής Δραστηριότητας 2003 (TEA 2003): Αριθμός ατόμων (18-64 ετών) ανά 100, των οποίων η επιχειρηματική δραστηριότητα εκτιμάται ότι θα έχει βαθμό επιρροής 1 σε τετραβάθμια κλίμακα, όσον αφορά στην επέκταση/ διεύρυνση της αγοράς (4: μέγιστος βαθμός επιρροής).
TEAMK2	Δείκτης Συνολικής Επιχειρηματικής Δραστηριότητας 2003 (TEA 2003): Αριθμός ατόμων (18-64 ετών) ανά 100, των οποίων η επιχειρηματική δραστηριότητα εκτιμάται ότι θα έχει βαθμό επιρροής 2 σε τετραβάθμια κλίμακα, όσον αφορά στην επέκταση/ διεύρυνση της αγοράς (4: μέγιστος βαθμός επιρροής).
TEAMK3	Δείκτης Συνολικής Επιχειρηματικής Δραστηριότητας 2003 (TEA 2003): Αριθμός ατόμων (18-64 ετών) ανά 100, των οποίων η επιχειρηματική δραστηριότητα εκτιμάται ότι θα έχει βαθμό επιρροής 3 σε τετραβάθμια κλίμακα, όσον αφορά στην επέκταση/ διεύρυνση της αγοράς (4: μέγιστος βαθμός επιρροής).
TEAMK4	Δείκτης Συνολικής Επιχειρηματικής Δραστηριότητας 2003 (TEA 2003): Αριθμός ατόμων (18-64 ετών) ανά 100, των οποίων η επιχειρηματική δραστηριότητα εκτιμάται ότι θα έχει βαθμό επιρροής 4 σε τετραβάθμια κλίμακα, όσον αφορά στην επέκταση/ διεύρυνση της αγοράς (4: μέγιστος βαθμός επιρροής).
TEAMAL	Δείκτης Συνολικής Επιχειρηματικής Δραστηριότητας 2003 (TEA 2003): Αριθμός ανδρών (18-64 ετών) ανά 100, που συμμετέχει σε αναπτυσσόμενη επιχείρηση ή νέα επιχείρηση ή και στις δύο μορφές επιχείρησης (αν ένα άτομο συμμετέχει και στις δύο μορφές υπολογίζεται ως ένας / μια ενεργός επιχειρηματίας).
TEAFEM	Δείκτης Συνολικής Επιχειρηματικής Δραστηριότητας 2003 (TEA 2003): Αριθμός γυναικών (18-64 ετών) ανά 100, που συμμετέχει σε αναπτυσσόμενη επιχείρηση ή

	νέα επιχείρηση ή και στις δύο μορφές επιχείρησης (αν ένα άτομο συμμετέχει και στις δύο μορφές υπολογίζεται ως ένας / μια ενεργός επιχειρηματίας).
TEAMOP	Δείκτης Συνολικής Επιχειρηματικής Δραστηριότητας 2003 (TEA 2003),(περιγραφή της επιχειρηματικότητας ευκαιρίας): Αριθμός ανδρών (18-64 ετών) ανά 100, που συμμετέχει σε αναπτυσσόμενη επιχείρηση ή νέα επιχείρηση ή και στις δύο μορφές επιχείρησης (εάν ένα άτομο συμμετέχει και στις δύο μορφές υπολογίζεται ως ένας / μια ενεργός επιχειρηματίας), αναφέροντας ως επιχειρηματικό κίνητρο τον εντοπισμό μιας επιχειρηματικής ευκαιρίας.
TEAFOP	Δείκτης Συνολικής Επιχειρηματικής Δραστηριότητας 2003 (TEA 2003),(περιγραφή της επιχειρηματικότητας ευκαιρίας): Αριθμός γυναικών (18-64 ετών) ανά 100, που συμμετέχει σε αναπτυσσόμενη επιχείρηση ή νέα επιχείρηση ή και στις δύο μορφές επιχείρησης (εάν ένα άτομο συμμετέχει και στις δύο μορφές υπολογίζεται ως ένας / μια ενεργός επιχειρηματίας), αναφέροντας ως επιχειρηματικό κίνητρο τον εντοπισμό μιας επιχειρηματικής ευκαιρίας.
TEAMNE	Δείκτης Συνολικής Επιχειρηματικής Δραστηριότητας 2003 (TEA 2003),(περιγραφή της επιχειρηματικότητας ανάγκης): Αριθμός ανδρών (18-64 ετών) ανά 100, που συμμετέχει σε αναπτυσσόμενη επιχείρηση ή νέα επιχείρηση ή και στις δύο μορφές επιχείρησης (εάν ένα άτομο συμμετέχει και στις δύο μορφές υπολογίζεται ως ένας / μια ενεργός επιχειρηματίας), αναφέροντας ως επιχειρηματικό κίνητρο την ανάγκη απασχόλησης.
TEAFNE	Δείκτης Συνολικής Επιχειρηματικής Δραστηριότητας 2003 (TEA 2003),(περιγραφή της επιχειρηματικότητας ανάγκης): Αριθμός γυναικών (18-64 ετών) ανά 100, που συμμετέχει σε αναπτυσσόμενη επιχείρηση ή νέα επιχείρηση ή και στις δύο μορφές (εάν ένα άτομο συμμετέχει και στις δύο μορφές υπολογίζεται ως ένας / μια ενεργός επιχειρηματίας), αναφέροντας ως επιχειρηματικό κίνητρο την ανάγκη απασχόλησης.
TEATMZ	Μέσος όρος του αριθμού των ιδιοκτητών νεο-ιδρυθείσας επιχείρησης ή νεάς επιχείρησης.
TEAEMP	Δείκτης Συνολικής Επιχειρηματικής Δραστηριότητας 2003 (TEA 2003): Αριθμός ατόμων (18-64 ετών) ανά 10000, που συμμετέχει σε αναπτυσσόμενη επιχείρηση ή νέα επιχείρηση ή και στις δύο μορφές επιχείρησης (αν ένα άτομο συμμετέχει και στις δύο μορφές υπολογίζεται ως ένας ενεργός επιχειρηματίας), αναφέροντας την άμεση δημιουργία θέσεων εργασίας ή την πρόβλεψη για δημιουργία θέσεων εργασίας σε ορίζοντα πέντε ετών μετά την ίδρυση της επιχείρησης (employer firms ή επιχειρήσεις εργοδότη).
TEAHJG	Δείκτης Συνολικής Επιχειρηματικής Δραστηριότητας 2003 (TEA 2003): Αριθμός ατόμων (18-64 ετών) ανά 10000, που συμμετέχει σε αναπτυσσόμενη επιχείρηση ή νέα επιχείρηση ή και στις δύο μορφές επιχειρηματικών κινήσεων (αν ένα άτομο συμμετέχει και στις δύο μορφές υπολογίζεται ως ένας ενεργός επιχειρηματίας), αναφέροντας την πρόβλεψη για δημιουργία 19 ή και περισσότερων θέσεων εργασίας σε ορίζοντα πέντε ετών έτη μετά την ίδρυση της επιχείρησης.
TEAHIX	Δείκτης Συνολικής Επιχειρηματικής Δραστηριότητας 2003 (TEA 2003): Αριθμός ατόμων (18-64 ετών) ανά 10000, που συμμετέχει σε αναπτυσσόμενη επιχείρηση ή νέα επιχείρηση ή και στις δύο προαναφερθείσες μορφές επιχείρησης (αν ένα άτομο συμμετέχει και στις δύο μορφές υπολογίζεται ως ένας/μια ενεργός επιχειρηματίας), αναφέροντας την πρόβλεψη ότι τουλάχιστον 11% των πελατών της επιχείρησης θα εδρεύουν/ κατοικούν/ δραστηριοποιούνται εκτός της χώρας (ακόμα και εάν οι αγορές πραγματοποιήθηκαν εντός της χώρας).
TEAHI	Δείκτης Συνολικής Επιχειρηματικής Δραστηριότητας 2003 (TEA 2003): Αριθμός ατόμων (18-64 ετών) ανά 10000, που συμμετέχει σε αναπτυσσόμενη επιχείρηση ή νέα επιχείρηση ή και στις δύο μορφές επιχείρησης (αν ένα άτομο συμμετέχει και στις δύο μορφές υπολογίζεται ως ένας / μια ενεργός επιχειρηματίας), εκτιμώντας ΥΨΗΛΟ ΒΑΘΜΟ ΕΠΙΡΡΟΗΣ (HI IMPACT) στην κατεύθυνση ΕΙΤΕ (1) δημιουργίας 19 ή και περισσότερων θέσεων εργασίας σε ορίζοντα πέντε ετών μετά την ίδρυση της επιχείρησης Ή (2) οποιαδήποτε επέκτασης αγοράς, με βαθμό επιρροής 2,3 ή 4 σε τετραψήφια κλίμακα (4 μέγιστο).

TEAHIE	Δείκτης Συνολικής Επιχειρηματικής Δραστηριότητας 2003 (TEA 2003): Αριθμός ατόμων (18-64 ετών) ανά 10000, που συμμετέχει σε αναπτυσσόμενη επιχείρηση, νέα επιχείρηση ή και στις δύο μορφές επιχείρησης (αν ένα άτομο συμμετέχει και στις δύο μορφές υπολογίζεται ως ένας/μία ενεργός επιχειρηματίας), εκτιμώντας ΥΨΗΛΟ ΒΑΘΜΟ ΕΠΙΡΡΟΗΣ (HI IMPACT) στην κατεύθυνση ΕΙΤΕ (1) δημιουργίας 19 ή και περισσότερων θέσεων εργασίας σε ορίζοντα πέντε ετών μετά την ίδρυση της επιχείρησης Ή (2) οποιαδήποτε επέκτασης αγοράς, με βαθμό επιρροής 2,3 ή 4 σε τετραψήφια κλίμακα (4 μέγιστο) ΚΑΙ τουλάχιστον 11% των πελατών της επιχείρησης να εδρεύουν/ κατοικούν/ δραστηριοποιούνται εκτός της χώρας.
TEAHIF	Δείκτης Συνολικής Επιχειρηματικής Δραστηριότητας 2003 (TEA 2003): Αριθμός ατόμων (18-64 ετών) ανά 10000, τα οποία συμμετέχουν σε αναπτυσσόμενη επιχείρηση ή νέα επιχείρηση ή και στις δύο μορφές (αν ένα άτομο συμμετέχει και στις δύο μορφές υπολογίζεται ως ένας / μία ενεργός επιχειρηματίας), εκτιμώντας ΥΨΗΛΟ ΒΑΘΜΟ ΕΠΙΡΡΟΗΣ (HI IMPACT) στην κατεύθυνση ΕΙΤΕ (1) δημιουργίας 19 ή και περισσότερων θέσεων εργασίας σε ορίζοντα πέντε ετών μετά την ίδρυση της επιχείρησης Ή (2) οποιαδήποτε επέκτασης αγοράς, με βαθμό επιρροής 2,3 ή 4 σε τετραψήφια κλίμακα (4 μέγιστο) ΚΑΙ τουλάχιστον 11% των πελατών της επιχείρησης θα εδρεύουν/ κατοικούν/ δραστηριοποιούνται εκτός της χώρας ΚΑΙ τουλάχιστον 90% των πελατών της επιχείρησης να εδρεύουν/ κατοικούν/ δραστηριοποιούνται στην Περιφέρεια της χώρας (πρέπει να ταξιδέψουν περισσότερο από 1 ώρα για να προσεγγίσουν τις εγκαταστάσεις της επιχείρησης).
TEAHIG	Δείκτης Συνολικής Επιχειρηματικής Δραστηριότητας 2003 (TEA 2003): Αριθμός ατόμων (18-64 ετών) ανά 10000, που συμμετέχει σε αναπτυσσόμενη επιχείρηση ή νέα επιχείρηση ή και στις δύο μορφές επιχείρησης (αν ένα άτομο συμμετέχει και στις δύο μορφές υπολογίζεται ως ένας / μία ενεργός επιχειρηματίας), εκτιμώντας ΥΨΗΛΟ ΒΑΘΜΟ ΕΠΙΡΡΟΗΣ (HI IMPACT) στην κατεύθυνση ΕΙΤΕ (1) δημιουργίας 19 ή και περισσότερων θέσεων εργασίας, 5 έτη μετά την ίδρυση της επιχείρησης Ή (2) οποιαδήποτε επέκτασης αγοράς, με βαθμό επιρροής 2,3 ή 4 σε τετραψήφια κλίμακα (4 μέγιστο) ΚΑΙ τουλάχιστον 11% των πελατών της επιχείρησης θα εδρεύουν/ κατοικούν/ δραστηριοποιούνται εκτός της χώρας ΚΑΙ τουλάχιστον 50% των πελατών της επιχείρησης θα εδρεύουν/ κατοικούν/ δραστηριοποιούνται στην Περιφέρεια της χώρας (πρέπει να ταξιδέψουν περισσότερο από μία 1 ώρα για να προσεγγίσουν τις εγκαταστάσεις της επιχείρησης).
SUCT	Μέσος όρος του αριθμού των ιδιοκτητών αναπτυσσόμενης επιχείρησης (νέο-ιδρυθείσα επιχείρηση).
BBCT	Μέσος όρος του αριθμού των ιδιοκτητών νέας επιχείρησης (αμοιβές ή μισθοί που έχουν πληρωθεί σε ένα χρονικό διάστημα 3-42 μηνών).
EBCT	Μέσος όρος του αριθμού των ιδιοκτητών υπάρχουσας επιχείρησης (αμοιβές ή μισθοί που έχουν πληρωθεί σε ένα χρονικό διάστημα άνω των 42 μηνών).
NIBOAN	Δείκτης Συνολικής Επιχειρηματικής Δραστηριότητας 2003 (TEA 2003): Αριθμός ατόμων (18-64 ετών) ανά 100, που συμμετέχει σε αναπτυσσόμενη επιχείρηση, η δημιουργία της οποίας προέρχεται από επιχειρηματική προσπάθεια επιχείρησης που ήδη λειτουργεί.
NEBOAN	Δείκτης Συνολικής Επιχειρηματικής Δραστηριότητας 2003 (TEA 2003): Αριθμός ατόμων (18-64 ετών) ανά 100, που συμμετέχει σε αναπτυσσόμενη επιχείρηση, η δημιουργία της οποίας προέρχεται από αυτόνομη ή ανεξάρτητη προσπάθεια.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΕΡΕΥΝΑΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΕΝΗΛΙΚΩΝ

GEM ADULT POPULATION SURVEY GEM 2003 ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

TOTAL SAMPLE

Τμήμα 1.

Θα σας διαβάσω τώρα ορισμένες προτάσεις και θα ήθελα να μου πείτε για καθεμία από αυτές εάν ισχύει ή δεν ισχύει για εσάς.

Ποιες από τις παρακάτω προτάσεις θα λέγατε ότι ισχύει για εσάς;

1a. Αυτήν την περίοδο προσπαθείτε μόνος ή μαζί με άλλους να ξεκινήσετε μια νέα επιχείρηση, συμπεριλαμβανομένης οποιασδήποτε αυτοαπασχόλησης ή πώλησης αγαθών ή παροχής υπηρεσιών. Θα λέγατε ότι ισχύει για σας;

1. Ναι	8. Δεν γνωρίζω
2. Όχι	9. Δεν απαντώ

1b. Αυτήν την περίοδο προσπαθείτε μόνος ή μαζί με άλλους να ξεκινήσετε μια νέα επιχείρηση ή μια νέα επιχειρηματική δραστηριότητα για λογαριασμό του εργοδότη σας -- μια προσπάθεια που είναι μέρος της κανονικής εργασίας σας. Θα λέγατε ότι ισχύει για σας;

1. Ναι	8. Δεν γνωρίζω
2. Όχι	9. Δεν απαντώ

1c. Αυτήν την περίοδο είστε μόνος ή μαζί με άλλους ο ιδιοκτήτης μιας επιχείρησης στις οποίες τη διοίκηση συμμετέχετε, ή είστε αυτοαπασχολούμενος, ή πουλάτε οποιαδήποτε αγαθά ή υπηρεσίες σε τρίτους. Θα λέγατε ότι ισχύει για σας;

1. Ναι	8. Δεν γνωρίζω
2. Όχι	9. Δεν απαντώ

1d. Τα προηγούμενα τρία έτη έχετε χρηματοδοτήσει με προσωπικά κεφάλαια μια νέα επιχείρηση που ξεκίνησε κάποιος άλλος –εξαιρουμένης οποιασδήποτε αγοράς μετοχών ή μεριδίων αμοιβαίων κεφαλαίων;

1. Ναι	8. Δεν γνωρίζω
2. Όχι	9. Δεν απαντώ

1e. Αναμένετε τα επόμενα τρία έτη να ξεκινήσετε μόνος ή μαζί με άλλους μια νέα επιχείρηση, συμπεριλαμβανομένης και κάθε μορφής αυτοαπασχόλησης. Θα λέγατε ότι ισχύει για σας;

1. Ναι	8. Δεν γνωρίζω
2. Όχι	9. Δεν απαντώ

1f. Τους τελευταίους 12 μήνες έχετε διακόψει τη λειτουργία ή κλείσει μια επιχείρηση που ήσασταν ιδιοκτήτης και συμμετείχατε στη διοίκηση, ή έχετε σταματήσει οποιαδήποτε μορφή αυτοαπασχόλησης ή πώλησης αγαθών ή υπηρεσιών σε τρίτους. Δεν λαμβάνεται υπόψη η περίπτωση πώλησης της επιχείρησης από εσάς. Θα λέγατε ότι ισχύει για σας;

1. Ναι	8. Δεν γνωρίζω
2. Όχι	9. Δεν απαντώ

1g. Γνωρίζετε προσωπικά κάποιον ο οποίος ξεκίνησε μια επιχείρηση τα προηγούμενα 2 έτη;

1. Ναι	8. Δεν γνωρίζω
2. Όχι	9. Δεν απαντώ

1h. Τους επόμενους έξι μήνες θα υπάρξουν καλές ευκαιρίες για να ξεκινήσει κάποιος μια επιχείρηση στην περιοχή όπου ζείτε;

1. Ναι	8. Δεν γνωρίζω
2. Όχι	9. Δεν απαντώ

1i. Έχετε τις γνώσεις, την ικανότητα και την εμπειρία που απαιτούνται ώστε να ξεκινήσετε μια νέα επιχείρηση;

1. Ναι	8. Δεν γνωρίζω
2. Όχι	9. Δεν απαντώ

1j. Ο φόβος της αποτυχίας θα σας απέτρεπε να ξεκινήσετε μια νέα επιχείρηση;

1. Ναι	8. Δεν γνωρίζω
2. Όχι	9. Δεν απαντώ

1k. Στη χώρα μας, οι περισσότεροι θα προτιμούσαν όλοι οι άνθρωποι να είχαν το ίδιο βιοτικό επίπεδο;

1. Ναι	8. Δεν γνωρίζω
2. Όχι	9. Δεν απαντώ

1l. Στη χώρα μας, οι περισσότεροι άνθρωποι θεωρούν την ίδρυση μιας νέας επιχείρησης μια επιθυμητή επιλογή σταδιοδρομίας.

1. Ναι	8. Δεν γνωρίζω
2. Όχι	9. Δεν απαντώ

1m. Στη χώρα μας, όσοι επιτυγχάνουν στην ίδρυση μιας νέας επιχείρησης έχουν κοινωνική καταξίωση και σεβασμό.

1. Ναι	8. Δεν γνωρίζω
2. Όχι	9. Δεν απαντώ

1n. Στη χώρα μας, βλέπει κανείς συχνά ιστορίες για επιτυχημένες νέες επιχειρήσεις στα μέσα ενημέρωσης.

1. Ναι	8. Δεν γνωρίζω
2. Όχι	9. Δεν απαντώ

Τμήμα 2.

2a. (Αναφέρατε ότι επιχειρείτε να ξεκινήσετε μια νέα επιχείρηση./ Ίσως δεν ήμασταν απόλυτα σαφείς στην προηγούμενη ερώτηση.)

Κατά τη διάρκεια των προηγούμενων δώδεκα μηνών έχετε κάνει κάποια ενέργεια που θα βοηθήσει στην ίδρυση μιας νέας επιχείρησης, όπως αναζήτηση του απαραίτητου εξοπλισμού ή τοποθεσίας, οργάνωση μιας ομάδας που θα αναλάβει την ίδρυση, επεξεργασία ενός επιχειρησιακού σχεδίου, αποταμίευση χρημάτων, ή οποιαδήποτε άλλη δραστηριότητα που θα βοηθούσε στην έναρξη λειτουργίας μιας επιχείρησης;

1. Ναι	8. Δεν γνωρίζω
2. Όχι	9. Δεν απαντώ

2b. Θα είστε ιδιοκτήτης όλης, ή μέρους, αυτής της επιχείρησης ή δε θα είστε ιδιοκτήτης;

1. Όλης
2. Μέρους
3. Καθόλου
8. Δεν γνωρίζω
9. Δεν απαντώ

2c. Πόσοι άνθρωποι συμπεριλαμβανομένου και του εαυτού σας, θα είναι ιδιοκτήτες και θα διοικούν αυτή τη νέα επιχείρηση;

#-----

Δεν γνωρίζω	998
Δεν απαντώ	999

2d. Αυτή η νέα επιχείρηση έχει πληρώσει μισθούς, αμοιβές, ή πληρωμές σε είδος, συμπεριλαμβανομένων και των δικών σας, για περισσότερο από τρεις μήνες;. Πληρωμές σε είδος αφορούν αγαθά ή υπηρεσίες που παρέχονται ως πληρωμές για την εργασία, εκτός από μετρητά.

1. Ναι	8. Δεν γνωρίζω
2. Όχι	9. Δεν απαντώ

2d1. Ποια ήταν η πρώτη χρονιά που οι ιδιοκτήτες εισέπραξαν μισθούς, κέρδη, ή πληρωμές σε είδος; Πληρωμές σε είδος αφορούν αγαθά ή υπηρεσίες που παρέχονται ως πληρωμές για την εργασία εκτός από μετρητά..

#----- (Οι τιμές μεταξύ 1900-2003 και 9997)

Δεν έχει εισπράξεις ακόμα.....9997

Δεν γνωρίζω.....9998

Δεν απαντώ.....9999

2e. Τι είδους επιχείρηση είναι αυτή: Τι θα πουλάει;

Πως θα μπορούσε να καταχωρηθεί σε ένα επαγγελματικό κατάλογο εταιρειών, όπως π.χ. ο χρυσός οδηγός;

2e1. Θα λέγατε ότι όλοι, μερικοί ή κανένας από τους ενδεχόμενους πελάτες σας θα θεωρούσαν αυτό το προϊόν ή την υπηρεσία καινούργιο και πρωτότυπο;

Όλοι 1

Μερικοί.....2

Κανένας δεν τα θεωρεί καινούργια και πρωτότυπα.....3

Δεν γνωρίζω 8

Δεν απαντώ 9

2e2. Αυτή τη στιγμή υπάρχουν πολλές, λίγες ή καμία επιχειρήσεις που να προσφέρουν τα ίδια προϊόντα ή υπηρεσίες στους πιθανούς πελάτες σας;

Πολλές ανταγωνιστικές επιχειρήσεις 1

Μερικές ανταγωνιστικές επιχειρήσεις 2

Καμία ανταγωνιστική επιχείρηση 3

Δεν γνωρίζω 8

Δεν απαντώ 9

2e3. Η τεχνολογία ή οι διαδικασίες που απαιτούνται για αυτό το προϊόν ή την υπηρεσία, ήταν διαθέσιμες πάνω από έτος πριν;

1. Ναι	8. Δεν γνωρίζω
2. Όχι	9. Δεν απαντώ

2e4. Τι ποσοστό περίπου των πελατών σας εκτιμάτε ότι ζει εκτός της Ελλάδας; Πάνω από το 90%, πάνω από το 70%, πάνω από το 50%, πάνω από το 25%, πάνω από το 10%, ή λιγότεροι του 10%;

Πάνω από το 90%	1
Πάνω από το 75%	2
Πάνω από το 50%	3
Πάνω από το 25%	4
Πάνω από το 10%	5
Λιγότεροι από 10%	6
Κανένας (αυθόρμητα)	7
Δεν γνωρίζω (αυθόρμητα)	8
Δεν απαντώ (αυθόρμητα)	9

2e5. Τι ποσοστό περίπου των πελατών σας εκτιμάτε ότι θα χρειάζεται πάνω από μία ώρα για να έρθει στα γραφεία σας με οποιονδήποτε τρόπο εκτός πλοίου ή αεροπλάνου; Πάνω από το 90%, πάνω από το 70%, πάνω από το 50%, πάνω από το 25%, πάνω από το 10%, ή λιγότεροι του 10%;

Πάνω από το 90%	1
Πάνω από το 75%	2
Πάνω από το 50%	3
Πάνω από το 25%	4
Πάνω από το 10%	5
Λιγότεροι από 10%	6
Κανένας (αυθόρμητα)	7

Δεν γνωρίζω (αυθόρμητα)	8
Δεν απαντώ (αυθόρμητα)	9

2f1. Αυτή την περίοδο πόσοι άνθρωποι, εκτός από τους ιδιοκτήτες αλλά συμπεριλαμβανομένων των αποκλειστικών υπεργολάβων, εργάζονται για αυτήν την επιχείρηση; Ως αποκλειστικούς υπεργολάβους, εννοούμε ανθρώπους ή εταιρείες που εργάζονται ΜΟΝΟ για αυτήν την επιχείρηση, και δεν εργάζονται και για άλλες επιχειρήσεις.

#----- (0-999,997)

Δεν γνωρίζω.....999,998

Δεν απαντώ.....999,999

2f2. Πόσοι άνθρωποι, εκτός από τους ιδιοκτήτες αλλά συμπεριλαμβανομένων των αποκλειστικών υπεργολάβων, θα εργάζονται σε αυτήν την επιχείρηση μετά από πέντε χρόνια λειτουργίας της; Ως αποκλειστικούς υπεργολάβους, εννοούμε ανθρώπους ή εταιρείες που εργάζονται ΜΟΝΟ για αυτήν την επιχείρηση, και δεν εργάζονται και για άλλες επιχειρήσεις.

#----- (0-999,997)

Δεν γνωρίζω.....999,998

Δεν απαντώ.....999,999

2g. Θα λέγατε ότι εμπλέκεστε στο ξεκίνημα αυτής της επιχείρησης για να εκμεταλλευτείτε κάποια επιχειρηματική ευκαιρία ή επειδή δεν έχετε καλύτερες επιλογές εργασίας;

Για να εκμεταλλευτεί μια επιχειρηματική ευκαιρία	1
Δεν έχει κάποια καλύτερη επιλογή για εργασία	2
Και τα δύο (αυθόρμητα)	3
Έχει δουλειά αλλά αναζητά καλύτερες επαγγελματικές ευκαιρίες (αυθόρμητα)	4
Άλλος λόγος, (αυθόρμητα)	5

Δεν γνωρίζω (αυθόρμητα)	8
Δεν απαντώ (αυθόρμητα)	9

2h1. Πόσα χρήματα συνολικά απαιτούνται για το ξεκίνημα αυτής της νέας επιχείρησης; Παρακαλώ να συμπεριλάβετε τόσο τα δάνεια, όσο και τις επενδύσεις των ιδιοκτητών στο μετοχικό κεφάλαιο.

€----- (1-999,999,996)	
Δεν απαιτούνται κεφάλαια	999,999,997
Δεν γνωρίζω	999,999,998
Δεν απαντώ	999,999,999

2h2. Πόσα δικά σας χρήματα εκτιμάτε ότι θα επενδύσετε συνολικά σε αυτή τη νέα επιχείρηση; Παρακαλώ να συμπεριλάβετε τόσο τα δάνεια, όσο και τις επενδύσεις των ιδιοκτητών στο μετοχικό κεφάλαιο.

€----- (1-999,999,996)	
Δεν απαιτούνται κεφάλαια	999,999,997
Δεν γνωρίζω	999,999,998
Δεν απαντώ	999,999,999

2h3. Έχετε εισπράξει ή περιμένετε να εισπράξετε χρήματα στο μέλλον - δάνεια ή επενδύσεις στο μετοχικό κεφάλαιο- από

	Ναι	Όχι	Δεν γνωρίζω	Δεν απαντώ
κάποιο μέλος της οικογένειά σας, όπως σύζυγος, γονείς, ή αδελφός.....	1	2	8	9
άλλους συγγενείς.....	1	2	8	9
συναδέλφους.....	1	2	8	9
από τον εργοδότη.....	1	2	8	9
φίλους ή γείτονες.....	1	2	8	9
τράπεζες ή άλλες πιστωτικές/ χρηματοδοτικές εταιρείες.....	1	2	8	9
κυβερνητικά προγράμματα.....	1	2	8	9
άλλη πηγή (διευκρίνισε) Αν ναι ποια;.....	1	2	8	9

Τμήμα 3.

(Μου είπατε ότι ήσαστε ο ιδιοκτήτης και ο διευθύνων μιας επιχείρησης./ Ίσως δεν ήμασταν απόλυτα σαφείς στην προηγούμενη ερώτηση. Αν μετέχετε προσωπικά στα κέρδη των πωλήσεων των προϊόντων ή των υπηρεσιών σε άλλους, αυτό θεωρείτε επιχειρηματική δραστηριότητα.)

3a. Είστε ιδιοκτήτης όλης, ή μέρους, αυτής της επιχείρησης ή δεν είστε ιδιοκτήτης;

1. Όλης.....1
2. Μέρους.....2
3. Καθόλου.....3
4. Δεν ισχύει.....7
8. Δεν γνωρίζω.....8
9. Δεν απαντώ.....9

3b. Πόσοι άνθρωποι είναι ιδιοκτήτες και διοικούν αυτή την επιχείρηση;

#----- (2-998)

Δεν γνωρίζω.....998

Δεν απαντώ.....999

3c. Ποια ήταν η πρώτη χρονιά που οι ιδιοκτήτες εισέπραξαν μισθούς, κέρδη, ή πληρωμές σε είδος;. Πληρωμές σε είδος αφορούν αγαθά ή υπηρεσίες που παρέχονται ως πληρωμές για την εργασία εκτός από μετρητά. .

#----- (Οι τιμές μεταξύ 1900-2003 και 9997)

Δεν έχει εισπράξεις ακόμα.....9997

Δεν γνωρίζω.....9998

Δεν απαντώ.....9999

3d. Τι είδους επιχείρηση είναι αυτή: Τι πουλάει;

Πως θα μπορούσε να καταχωρηθεί σε ένα επαγγελματικό κατάλογο εταιρειών, όπως ο χρυσός οδηγός;

3d1. Θα λέγατε ότι όλοι, μερικοί ή κανένας από τους ενδεχόμενους πελάτες σας θεωρούν αυτό το προϊόν ή την υπηρεσία καινούργιο και πρωτότυπο;

Όλοι	1
Μερικοί.....	2
Κανένας δεν τα θεωρεί καινούργια και άγνωστα.....	3
Δεν γνωρίζω	8
Δεν απαντώ	9

3d2. Αυτή τη στιγμή υπάρχουν πολλές, λίγες ή καμία επιχειρήσεις που να προσφέρουν τα ίδια προϊόντα ή υπηρεσίες στους πιθανούς πελάτες σας;

Πολλές ανταγωνιστικές επιχειρήσεις	1
Μερικές ανταγωνιστικές επιχειρήσεις	2
Καμία ανταγωνιστική επιχείρηση	3
Δεν γνωρίζω	8
Δεν απαντώ	9

3d3. Η τεχνολογία ή οι διαδικασίες που απαιτούνται για αυτό το προϊόν ή την υπηρεσία, ήταν διαθέσιμες πάνω από έτος πριν;

1. Ναι	8. Δεν γνωρίζω
2. Όχι	9. Δεν απαντώ

3d4. Τι ποσοστό περίπου των πελατών σας ζει εκτός Ελλάδας; Πάνω από το 90%, πάνω από το 70%, πάνω από το 50%, πάνω από το 25%, πάνω από το 10%, ή λιγότεροι του 10%;

Πάνω από το 90%	1
Πάνω από το 75%	2
Πάνω από το 50%	3
Πάνω από το 25%	4
Πάνω από το 10%	5
Λιγότεροι από 10%	6
Κανένας (αυθόρμητα)	7

Δεν γνωρίζω (αυθόρμητα)	8
Δεν απαντώ (αυθόρμητα)	9

3d5. Τι ποσοστό περίπου των πελατών σας χρειάζεται πάνω από μία ώρα για να έρθει στα γραφεία σας με οποιονδήποτε τρόπο εκτός πλοίου και αεροπλάνου; Πάνω από το 90%, πάνω από το 70%, πάνω από το 50%, πάνω από το 25%, πάνω από το 10%, ή λιγότεροι του 10%;

Πάνω από το 90%	1
Πάνω από το 75%	2
Πάνω από το 50%	3
Πάνω από το 25%	4
Πάνω από το 10%	5
Λιγότεροι από 10%	6
Κανένας (αυθόρμητα)	7
Δεν γνωρίζω (αυθόρμητα)	8
Δεν απαντώ (αυθόρμητα)	9

3e. Αυτή την περίοδο πόσοι άνθρωποι, εκτός από τους ιδιοκτήτες αλλά συμπεριλαμβανομένων των αποκλειστικών υπεργολάβων, εργάζονται για αυτήν την επιχείρηση; Ως αποκλειστικούς υπεργολάβους, εννοούμε ανθρώπους ή εταιρείες που εργάζονται ΜΟΝΟ για αυτήν την επιχείρηση, και δεν εργάζονται και για άλλες επιχειρήσεις.

#----- (0-999,997)

Δεν γνωρίζω.....999,998

Δεν απαντώ.....999,999

3f. Πόσοι άνθρωποι, εκτός από τους ιδιοκτήτες αλλά συμπεριλαμβανομένων των αποκλειστικών υπεργολάβων, θα εργάζονται σε αυτήν την επιχείρηση μετά από πέντε χρόνια; Ως αποκλειστικούς υπεργολάβους, εννοούμε ανθρώπους ή εταιρείες που

εργάζονται ΜΟΝΟ για αυτήν την επιχείρηση, και δεν εργάζονται και για άλλες επιχειρήσεις.

#----- (0-999,997)

Δεν γνωρίζω.....999,998

Δεν απαντώ.....999,999

3g. Θα λέγατε ότι έχετε εμπλακεί σε αυτή την επιχείρηση για να εκμεταλλευτείτε κάποια επιχειρηματική ευκαιρία ή επειδή δεν έχετε καλύτερες επιλογές εργασίας;

Για να εκμεταλλευτεί μια επιχειρηματική ευκαιρία 1

Δεν έχει κάποια καλύτερη επιλογή για εργασία 2

Και τα δύο (αυθόρμητα) 3

Έχει δουλειά αλλά αναζητά καλύτερες επαγγελματικές ευκαιρίες (αυθόρμητα) 4

Άλλος λόγος, (αυθόρμητα) ποιος; _____ 5

Δεν γνωρίζω (αυθόρμητα) 8

Δεν απαντώ (αυθόρμητα) 9

Τμήμα 4.

(Μου είπατε ότι έχετε χρηματοδοτήσει με κεφάλαια το ξεκίνημα μιας νέας επιχείρησης διαφορετικής από αυτήν που είστε ιδιοκτήτης./ Ίσως να μην ήμασταν απόλυτα σαφείς στο σχετικό ερώτημα μας. Ίσως έχετε δώσει οικονομική βοήθεια σε κάποιο φίλο, ή σε κάποιο μέλος της οικογένειας σας τα τελευταία 3 χρόνια.)

4a. Περίπου πόσα δικά σας χρήματα έχετε δώσει συνολικά για το ξεκίνημα αυτής/ αυτών των επιχειρήσεων τα τελευταία τρία χρόνια μη συμπεριλαμβανομένων των επενδύσεών σας στο χρηματιστήριο ή σε αμοιβαία κεφάλαια;

€----- (1-999,999,996)

Δεν έχει δώσει κεφάλαια 999,999,997

Δεν γνωρίζω 999,999,998

Δεν απαντώ

.....999,999,999

4b. Λαμβάνοντας υπόψη μόνο την πιο πρόσφατη προσωπική σας επένδυση σε ένα επιχειρησιακό ξεκίνημα, σε τι είδος επιχείρησης επενδύσατε;

Τι αναμένατε να πουλάει; Πως θα μπορούσε να καταχωρηθεί σε ένα επαγγελματικό κατάλογο εταιρειών, όπως ο χρυσός οδηγός;

4c. Ποια ήταν η σχέση σας με το άτομο που έλαβε από εσάς την πιο πρόσφατη επένδυση σας; Ήταν..

κάποιο μέλος της οικογένειά σας όπως σύζυγος,

αδελφός, παιδί, γονέας, ή εγγόνι 1

άλλος συγγενής, ...2

συνάδελφος 3

φίλους ή γείτονες 4

ένας άγνωστος που είχε μια καλή επιχειρηματική ιδέα 5

άλλος **(διευκρίνισε)** ποιος; _____ 6

Δεν γνωρίζω 8

Δεν απαντώ 9

Δημογραφικά στοιχεία

5a. Πότε γεννηθήκατε; # _____

5b. Φύλο

Άντρας.....1

Γυναίκα.....2

5c. Ποιο είναι το ανώτερο επίπεδο εκπαίδευσης που έχετε ολοκληρώσει;

Μέχρι μερικές τάξεις Δημοτικού 1

Απόφοιτος Δημοτικού 2

Απόφοιτος τριταξίου Γυμνασίου	3
Απόφοιτος εξαταξίου Γυμνασίου ή Λυκείου	4
Απόφοιτος Ανώτερης Σχολής (ΚΑΤΕΕ, ΤΕΙ)	5
Απόφοιτος ΑΕΙ και άνω	6
ΔΑ	9

5d. ΘΕΣΗ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

Εργοδότης εκτός γεωργών, κτηνοτρόφων, ψαράδων

(απασχολεί μισθωτούς σε μόνιμη βάση) 1

Αυτοαπασχολούμενος εκτός γεωργών, κτηνοτρόφων, ψαράδων 2

Γεωργός, Κτηνοτρόφος, Ψαράς 3

Μισθωτός του δημόσιου τομέα 4

Μισθωτός του ιδιωτικού τομέα 5

Άνεργος 6

Συνταξιούχος 7

Νοικοκυρά 8

Φοιτητής/Σπουδαστής/Μαθητής 9

Στρατιώτης 10

Εισοδηματίας 11

Άλλο (τι;) _____

Δεν απαντώ 99

5e. Σε ποια θέση της κλίμακας βρίσκεται το συνολικό, μηνιαίο, οικογενειακό εισόδημα του νοικοκυριού σας;

Καθόλου εισοδήματα 1

Λιγότερο από 150.000 δρχ. (440 ευρώ) 2

150.001-350.000 δρχ. (441-1.027 ευρώ) 3

350.001-500.000 δρχ. (1.028-1.470 ευρώ) 4

500.001-600.000 δρχ. (1.471-1.760 ευρώ) 5

Πάνω από 600.001 δρχ (1.761 ευρώ) 6

ΔΑ 9

5f. Αστικότητα

Αγροτικές περιοχές	1
Ημιαστικές περιοχές	2
Αστικές περιοχές	3

5g. Περιφέρεια

Π.Σ. ΑΘΗΝΩΝ	1	ΙΟΝΙΑ	8
Π.Σ.	2	ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	9
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	3	ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	10
ΑΝ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	3	ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	11
ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ	4	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	12
ΚΕΝΤΡΙΚΗ	4	ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	13
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	5	ΚΡΗΤΗ	14
ΔΥΤΙΚΗ	5		
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	6		
ΗΠΕΙΡΟΣ	6		
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	7		

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ

ΕΙΔΙΚΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ ΕΙΔΙΚΩΝ

ΜΕΡΟΣ Ι

Οι ακόλουθες προτάσεις αξιολογούν τις συνθήκες οι οποίες επηρεάζουν την επιχειρηματική δραστηριότητα στην χώρα σας. Παρακαλώ κυκλώστε την ορθότερη επιλογή.

Μη Εφαρμόσιμο (ΜΕ)								
Δεν Γνωρίζω (ΔΓ)								
Απόλυτα Σωστό (5)								
Σχεδόν Σωστό (4)								
Ούτε Σωστό Ούτε Λάθος (3)								
Σχεδόν Λάθος (2)								
Απόλυτα Λάθος (1)								
Θέμα Α		Λ				Σ		
A01	Στην χώρα μου, διατίθεται επαρκής χρηματοδότηση για το εταιρικό κεφάλαιο νέων και αναπτυσσόμενων επιχειρήσεων.	1	2	3	4	5	Δ	Μ
A02	Στην χώρα μου, διατίθεται επαρκής χρηματοδότηση για δάνεια προς νέες και αναπτυσσόμενες επιχειρήσεις.	1	2	3	4	5	Δ	Μ
A03	Στην χώρα μου, διατίθενται επαρκείς κρατικές επιχορηγήσεις στις νέες και αναπτυσσόμενες επιχειρήσεις.	1	2	3	4	5	Δ	Μ
A04	Στην χώρα μου, διατίθεται επαρκής χρηματοδότηση από ιδιώτες (εκτός των ιδρυτών), προς νέες και αναπτυσσόμενες επιχειρήσεις.	1	2	3	4	5	Δ	Μ
A05	Στην χώρα μου, διατίθεται επαρκής χρηματοδότηση μέσω κεφαλαίων επιχειρηματικών συμμετοχών (venture capital) για νέες και αναπτυσσόμενες επιχειρήσεις.	1	2	3	4	5	Δ	Μ
A06	Στην χώρα μου, διατίθεται επαρκής χρηματοδότηση για νέες και αναπτυσσόμενες επιχειρήσεις μέσω της εισαγωγής τους στο χρηματιστήριο.	1	2	3	4	5	Δ	Μ
Θέμα Β								
B01	Στην χώρα μου, οι κρατικές πολιτικές (π.χ. κρατικές προμήθειες) ευνοούν σταθερά τις νέες επιχειρήσεις.	1	2	3	4	5	Δ	Μ
B02	Στην χώρα μου, η υποστήριξη των νέων και αναπτυσσόμενων επιχειρήσεων αποτελεί υψηλή προτεραιότητα για την κρατική πολιτική.	1	2	3	4	5	Δ	Μ
B03	Στην χώρα μου, η υποστήριξη των νέων και αναπτυσσόμενων επιχειρήσεων αποτελεί υψηλή προτεραιότητα της πολιτικής της τοπικής αυτοδιοίκησης.	1	2	3	4	5	Δ	Μ
B04	Στην χώρα μου, οι νέες επιχειρήσεις μπορούν να έχουν τις περισσότερες από τις απαιτούμενες άδειες και εγκρίσεις, μέσα σε μία εβδομάδα.	1	2	3	4	5	Δ	Μ
B05	Στην χώρα μου, το ύψος των φόρων ΔΕΝ αποτελεί εμπόδιο για τις νέες και αναπτυσσόμενες επιχειρήσεις.	1	2	3	4	5	Δ	Μ
B06	Στην χώρα μου, οι φόροι και οι άλλες κρατικές ρυθμίσεις εφαρμόζονται στις νέες και αναπτυσσόμενες επιχειρήσεις με τρόπο προβλέψιμο και συνεπή.	1	2	3	4	5	Δ	Μ
B07	Στην χώρα μου, οι κρατικές πολιτικές, οι οποίες στοχεύουν στην υποστήριξη νέων και αναπτυσσόμενων επιχειρήσεων, είναι αποτελεσματικές.	1	2	3	4	5	Δ	Μ
Θέμα Γ								
Γ01	Στην χώρα μου, ένα ευρύ φάσμα κρατικής βοήθειας προς νέες και αναπτυσσόμενες επιχειρήσεις μπορεί να αποκτηθεί, μέσω της επαφής με μία μόνο υπηρεσία.	1	2	3	4	5	Δ	Μ
Γ02	Στην χώρα μου, επιστημονικά πάρκα και επιχειρηματικές θερμοκοιτίδες παρέχουν αποτελεσματική υποστήριξη σε νέες και αναπτυσσόμενες επιχειρήσεις.	1	2	3	4	5	Δ	Μ
Γ03	Στην χώρα μου, υπάρχει επαρκής αριθμός κρατικών προγραμμάτων για νέες και αναπτυσσόμενες επιχειρήσεις.	1	2	3	4	5	Δ	Μ
Γ04	Στην χώρα μου, οι δημόσιοι υπάλληλοι είναι ικανοί και αποτελεσματικοί στην υποστήριξη των νέων και αναπτυσσόμενων επιχειρήσεων.	1	2	3	4	5	Δ	Μ
Γ05	Στην χώρα μου, σχεδόν ο καθένας, που χρειάζεται βοήθεια από κυβερνητικά προγράμματα για μια νέα ή αναπτυσσόμενη επιχείρηση, μπορεί να βρει ό,τι χρειάζεται.	1	2	3	4	5	Δ	Μ
Γ06	Στην χώρα μου, τα κρατικά προγράμματα, τα οποία στοχεύουν στην υποστήριξη των νέων και αναπτυσσόμενων επιχειρήσεων, είναι αποτελεσματικά.	1	2	3	4	5	Δ	Μ

Μη Εφαρμόσιμο (ΜΕ)								
Δεν Γνωρίζω (ΔΓ)								
Απόλυτα Σωστό (5)								
Σχεδόν Σωστό (4)								
Ούτε Σωστό Ούτε Λάθος (3)								
Σχεδόν Λάθος (2)								
Απόλυτα Λάθος (1)								
Θέμα Δ		Λ				Σ		
Δ01	Στην χώρα μου, η διδασκαλία στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση ενθαρρύνει την δημιουργικότητα, την αυτάρκεια και την προσωπική πρωτοβουλία.	1	2	3	4	5	Δ	Μ
Δ02	Στην χώρα μου, η διδασκαλία στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση παρέχει επαρκή εκπαίδευση, σχετικά με τις οικονομικές αρχές της αγοράς.	1	2	3	4	5	Δ	Μ
Δ03	Στην χώρα μου, η διδασκαλία στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση δίνει επαρκή προσοχή στην επιχειρηματικότητα και στην δημιουργία νέων επιχειρήσεων.	1	2	3	4	5	Δ	Μ
Δ04	Στην χώρα μου, τα πανεπιστήμια έχουν επαρκή μαθήματα και προγράμματα σχετικά με την επιχειρηματικότητα.	1	2	3	4	5	Δ	Μ
Δ05	Στην χώρα μου, το επίπεδο της επιχειρηματικής παιδείας είναι πραγματικά παγκόσμιος κλάσης.	1	2	3	4	5	Δ	Μ
Δ06	Στην χώρα μου, τα συστήματα επαγγελματικής, τεχνικής, και διά βίου εκπαίδευσης παρέχουν καλή προετοιμασία για αυτοαπασχόληση.	1	2	3	4	5	Δ	Μ
Θέμα Ε								
E01	Στην χώρα μου, νέα τεχνολογική και επιστημονική γνώση μεταδίδεται αποτελεσματικά από τα πανεπιστήμια και τα ερευνητικά κέντρα προς νέες και αναπτυσσόμενες επιχειρήσεις.	1	2	3	4	5	Δ	Μ
E02	Στην χώρα μου, οι νέες και αναπτυσσόμενες επιχειρήσεις έχουν πρόσβαση σε νέα Έρευνα και Τεχνολογία στον ίδιο βαθμό με τις μεγάλες επιχειρήσεις.	1	2	3	4	5	Δ	Μ
E03	Στην χώρα μου, οι νέες και αναπτυσσόμενες επιχειρήσεις μπορούν να έχουν πρόσβαση στην τελευταία λέξη της τεχνολογίας.	1	2	3	4	5	Δ	Μ
E04	Στην χώρα μου, παρέχονται επαρκείς κρατικές επιδοτήσεις στις νέες και αναπτυσσόμενες επιχειρήσεις, προκειμένου να αποκτήσουν νέα τεχνολογία.	1	2	3	4	5	Δ	Μ
E05	Στην χώρα μου, η επιστημονική και τεχνολογική βάση υποστηρίζει αποτελεσματικά εγχειρήματα νέα τεχνολογίας παγκοσμίου κλάσης, τουλάχιστον σε ένα τεχνολογικό πεδίο.	1	2	3	4	5	Δ	Μ
E06	Στην χώρα μου, διατίθεται επαρκής υποστήριξη σε μηχανικούς και επιστήμονες προκειμένου οι ιδέες τους να εμπορευματοποιηθούν, μέσω νέων και αναπτυσσόμενων επιχειρήσεων.	1	2	3	4	5	Δ	Μ
Θέμα ΣΤ								
ΣΤ01	Στην χώρα μου, υπάρχουν αρκετοί υπεργολάβοι, προμηθευτές και σύμβουλοι που υποστηρίζουν τις νέες και αναπτυσσόμενες επιχειρήσεις.	1	2	3	4	5	Δ	Μ
ΣΤ02	Στην χώρα μου, οι νέες και αναπτυσσόμενες επιχειρήσεις είναι σε θέση να επωμιστούν το κόστος της απασχόλησης υπεργολάβων, προμηθευτών και συμβούλων.	1	2	3	4	5	Δ	Μ
ΣΤ03	Στην χώρα μου, είναι εύκολο για τις νέες και αναπτυσσόμενες επιχειρήσεις να βρουν καλούς υπεργολάβους, προμηθευτές και συμβούλους.	1	2	3	4	5	Δ	Μ
ΣΤ04	Στην χώρα μου, είναι εύκολο για τις νέες επιχειρήσεις να προμηθευθούν καλές επαγγελματικές, νομικές και λογιστικές υπηρεσίες.	1	2	3	4	5	Δ	Μ
ΣΤ05	Στην χώρα μου, είναι εύκολο για τις νέες και αναπτυσσόμενες επιχειρήσεις να έχουν καλές τραπεζικές υπηρεσίες (λογαριασμούς όψεως, συναλλαγές με συνάλλαγμα, πιστωτικές επιστολές κ.ο.κ)	1	2	3	4	5	Δ	Μ
Θέμα Η								
H01	Στην χώρα μου, οι αγορές καταναλωτικών αγαθών και υπηρεσιών μεταβάλλονται δραματικά από χρόνο σε χρόνο.	1	2	3	4	5	Δ	Μ
H02	Στην χώρα μου, η αγορά αγαθών και υπηρεσιών ανάμεσα σε επιχειρήσεις μεταβάλλεται δραματικά από χρόνο σε χρόνο.	1	2	3	4	5	Δ	Μ
H03	Στην χώρα μου, οι νέες και αναπτυσσόμενες επιχειρήσεις μπορούν εύκολα να εισέρχονται σε νέες αγορές.	1	2	3	4	5	Δ	Μ
H04	Στην χώρα μου, οι νέες και αναπτυσσόμενες επιχειρήσεις μπορούν να αντέξουν το κόστος εισόδου σε μία αγορά.	1	2	3	4	5	Δ	Μ
H05	Στην χώρα μου, οι νέες και αναπτυσσόμενες επιχειρήσεις μπορούν να εισέρχονται στις αγορές, χωρίς να εμποδίζονται άδικα από τις ήδη υπάρχουσες επιχειρήσεις.	1	2	3	4	5	Δ	Μ
H06	Στην χώρα μου, η αντιμονοπωλιακή νομοθεσία είναι αποτελεσματική και καλά εφαρμοζόμενη.	1	2	3	4	5	Δ	Μ

Μη Εφαρμόσιμο (ΜΕ)													
Δεν Γνωρίζω (ΔΓ)													
Απόλυτα Σωστό (5)													
Σχεδόν Σωστό (4)													
Ούτε Σωστό Ούτε Λάθος (3)													
Σχεδόν Λάθος (2)													
Απόλυτα Λάθος (1)													
Θέμα Θ										Λ	Σ		
Θ01	Στην χώρα μου, η υλική υποδομή (δρόμοι, υπηρεσίες κοινής ωφέλειας, χώροι απόθεσης αποβλήτων κλπ.) παρέχει καλή υποστήριξη στις νέες και αναπτυσσόμενες επιχειρήσεις.	1	2	3	4	5					Δ	Μ	
Θ02	Στην χώρα μου, δεν είναι ιδιαίτερα δαπανηρή για μια νέα ή αναπτυσσόμενη επιχείρηση η πρόσβαση στις επικοινωνίες (τηλέφωνο, διαδίκτυο κ.ο.κ) μέσα σχεδόν σε μία εβδομάδα.	1	2	3	4	5					Δ	Μ	
Θ03	Στην χώρα μου, μια νέα ή αναπτυσσόμενη επιχείρηση μπορεί να έχει πρόσβαση στις επικοινωνίες (τηλέφωνο, διαδίκτυο κ.ο.κ) μέσα σχεδόν σε μία εβδομάδα.	1	2	3	4	5					Δ	Μ	
Θ04	Στην χώρα μου, οι νέες και αναπτυσσόμενες επιχειρήσεις μπορούν να αντέξουν το κόστος των βασικών τους αναγκών για καύσιμα, νερό, ηλεκτρισμό, αποχέτευση, κλπ.	1	2	3	4	5					Δ	Μ	
Θ05	Στην χώρα μου, οι νέες και αναπτυσσόμενες επιχειρήσεις μπορούν να εξασφαλίσουν πρόσβαση σε υπηρεσίες κοινής ωφέλειας σχεδόν μέσα σε ένα μήνα από την ίδρυσή τους.	1	2	3	4	5					Δ	Μ	
Θέμα Ι													
Ι01	Στην χώρα μου, η εθνική κουλτούρα ενθαρρύνει σε υψηλό βαθμό την προσωπική επιτυχία, η οποία επέρχεται μέσω της ατομικής προσπάθειας.	1	2	3	4	5					Δ	Μ	
Ι02	Στην χώρα μου, η εθνική κουλτούρα δίνει έμφαση στις έννοιες της αυτάρκειας, της αυτονομίας και της ατομικής πρωτοβουλίας.	1	2	3	4	5					Δ	Μ	
Ι03	Στην χώρα μου, η εθνική κουλτούρα ενθαρρύνει την ανάληψη επιχειρηματικού ρίσκου.	1	2	3	4	5					Δ	Μ	
Ι04	Στην χώρα μου, η εθνική κουλτούρα ενθαρρύνει την δημιουργικότητα και την καινοτομία.	1	2	3	4	5					Δ	Μ	
Ι05	Στην χώρα μου, η εθνική κουλτούρα δίνει έμφαση στην υπευθυνότητα, την οποία δείχνει το άτομο (παρά η ομάδα), στην οργάνωση της ζωής του.	1	2	3	4	5					Δ	Μ	
Θέμα ΙΑ													
ΙΑ01	Στην χώρα μου, υπάρχουν πολλές και καλές ευκαιρίες για την δημιουργία νέων επιχειρήσεων.	1	2	3	4	5					Δ	Μ	
ΙΑ02	Στην χώρα μου, το πλήθος των ευκαιριών για την δημιουργία νέων επιχειρήσεων είναι μεγαλύτερο από τον αριθμό των ατόμων που μπορούν να τις εκμεταλλευτούν.	1	2	3	4	5					Δ	Μ	
ΙΑ03	Στην χώρα μου, το πλήθος των ευκαιριών για δημιουργία νέων επιχειρήσεων έχει αυξηθεί σημαντικά τα τελευταία πέντε χρόνια.	1	2	3	4	5					Δ	Μ	
ΙΑ04	Στην χώρα μου, είναι εύκολο να έχεις την πληροφόρηση που απαιτείται σχετικά με τις επιχειρηματικές ευκαιρίες που υπάρχουν.	1	2	3	4	5					Δ	Μ	
ΙΑ05	Στην χώρα μου, υπάρχουν πραγματικά καλές ευκαιρίες για την δημιουργία μιας επιχείρησης με υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης.	1	2	3	4	5					Δ	Μ	
Θέμα ΙΒ													
ΙΒ01	Στην χώρα μου, οι περισσότεροι άνθρωποι πιστεύουν ότι είναι εύκολο να δημιουργηθεί μια νέα ή υψηλού ρυθμού ανάπτυξης επιχείρηση.	1	2	3	4	5					Δ	Μ	
ΙΒ02	Στην χώρα μου, πολλοί άνθρωποι γνωρίζουν πώς διοικείται μια μικρή επιχείρηση.	1	2	3	4	5					Δ	Μ	
ΙΒ03	Στην χώρα μου, πολλοί άνθρωποι έχουν εμπειρία στο να ξεκινάνε μια νέα επιχείρηση.	1	2	3	4	5					Δ	Μ	
ΙΒ04	Στην χώρα μου, πολλοί άνθρωποι μπορούν να αντιδρούν γρήγορα σε καλές ευκαιρίες που παρουσιάζονται για την δημιουργία μιας νέας επιχείρησης.	1	2	3	4	5					Δ	Μ	
ΙΒ05	Στην χώρα μου, πολλοί άνθρωποι έχουν την ικανότητα να οργανώνουν τους πόρους, που απαιτούνται για το ξεκίνημα μιας επιχείρησης.	1	2	3	4	5					Δ	Μ	
Μη Εφαρμόσιμο (ΜΕ)													
Δεν Γνωρίζω (ΔΓ)													
Απόλυτα Σωστό (5)													
Σχεδόν Σωστό (4)													
Ούτε Σωστό Ούτε Λάθος (3)													
Σχεδόν Λάθος (2)													
Απόλυτα Λάθος (1)													
Θέμα ΙΓ										Λ	Σ		
ΙΓ01	Στην χώρα μου, η πραγματοποίηση νέων εγχειρημάτων θεωρείται κατάλληλος τρόπος, να γίνει κανείς πλούσιος.	1	2	3	4	5					Δ	Μ	
ΙΓ02	Στην χώρα μου, οι περισσότεροι άνθρωποι θεωρούν ότι το να γίνει κάποιος επιχειρηματίας	1	2	3	4	5					Δ	Μ	

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ IV

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Χρηματοδοτική Υποστήριξη: Ο βαθμός στον οποίο είναι διαθέσιμοι πόροι και χρηματοδοτική υποστήριξη για νέες και αναπτυσσόμενες επιχειρήσεις, συμπεριλαμβανομένων των επιδοτήσεων και των επιχορηγήσεων.

Η διάσταση αυτή εξετάζει επίσης την ποιότητα και τον βαθμό στον οποίο είναι διαθέσιμη χρηματοδοτική υποστήριξη –με τη μορφή μετοχικού κεφαλαίου, κεφαλαίου σποράς (seed capital), ή μέσω δανειοδότησης- καθώς και την κατανόηση της επιχειρηματικότητας από τους φορείς της χρηματοπιστωτικής κοινότητας (π.χ, γνώση και ικανότητα αποτίμησης επιχειρηματικών ευκαιριών, αξιολόγηση των επιχειρηματικών σχεδίων και των κεφαλαιακών αναγκών μικρών επιχειρήσεων, διάθεση για συνεργασία με επιχειρηματίες, και αντιμετώπιση του ρίσκου).

Κυβερνητικές Πολιτικές: Ο βαθμός στον οποίο οι περιφερειακές, αλλά και οι εθνικές οικονομικές πολιτικές, καθώς και η εφαρμογή τους (σχετικά με τη γενική και ειδική φορολογία, τις κυβερνητικές ρυθμίσεις και τη διοίκηση κλπ.) είναι ουδέτερες ως προς το μέγεθος των επιχειρήσεων και το κατά πόσο οι πολιτικές αυτές αποθαρρύνουν ή ενθαρρύνουν νέες και αναπτυσσόμενες επιχειρήσεις.

Κυβερνητικά Προγράμματα: Η ύπαρξη άμεσων προγραμμάτων ενίσχυσης νέων και αναπτυσσόμενων επιχειρήσεων σε όλα τα επίπεδα κυβερνητικής πολιτικής - εθνικό, περιφερειακό και τοπικής αυτοδιοίκησης. Επίσης, η διάσταση αυτή εξετάζει την ποιότητα και την ευκολία πρόσβασης σε προγράμματα, τη διαθεσιμότητα και την ποιότητα του κυβερνητικού προσωπικού, αλλά και την ικανότητά του να διαχειρίζεται ειδικά προγράμματα, καθώς και την αποτελεσματικότητα των δημοσίων υπηρεσιών.

Παιδεία και Μόρφωση: Ο βαθμός στον οποίο παρέχεται εκπαίδευση σχετικά με το πώς ξεκινάει ή διοικείται μια μικρή, νέα ή αναπτυσσόμενη επιχείρηση, σε όλες τις βαθμίδες του εκπαιδευτικού συστήματος (πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση, ιδρύματα τεχνολογικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης,

μαθήματα σχετικά με την επιχειρηματικότητα σε οικονομικά και μη πανεπιστήμια και σε επίπεδο προπτυχιακών και μεταπτυχιακών προγραμμάτων).

Η διάσταση αυτή εξετάζει επίσης την ποιότητα, τη χρησιμότητα και το εύρος μιας τέτοιας εκπαίδευσης για τη δημιουργία και τη διοίκηση μιας μικρής, νέας ή αναπτυσσόμενης επιχείρησης, τη φιλοσοφία του εκπαιδευτικού συστήματος απέναντι στις δημιουργικές και καινοτομικές σπουδές σε όλες τις βαθμίδες του, την ικανότητα, καθώς και την ειδίκευση των αντίστοιχων εκπαιδευτών που διδάσκουν στοιχεία επιχειρηματικότητας.

Μεταφορά Έρευνας και Ανάπτυξης: Ο βαθμός στον οποίο η έρευνα και ανάπτυξη σε εθνικό επίπεδο οδηγεί την χώρα σε νέες εμπορικά εκμεταλλεύσιμες ευκαιρίες, καθώς και το (αν) και κατά πόσο νέες και αναπτυσσόμενες επιχειρήσεις έχουν πρόσβαση σε δραστηριότητες έρευνας και ανάπτυξης (R&D).

Η διάσταση αυτή εξετάζει επίσης τις συνέπειες του θεσμικού πλαισίου σχετικά με τις ευρεσιτεχνίες, τη δυνατότητα των ερευνητών να διαπραγματεύονται με τους ομολόγους τους στη βιομηχανία και το αντίστροφο, τα επίπεδα καινοτομικότητας της χώρας, τον εθνικό προσανατολισμό των δαπανών για έρευνα και ανάπτυξη (δηλαδή το κατά πόσο τα κρατικά, βιομηχανικά και εκπαιδευτικά ιδρύματα αναγνωρίζουν και προάγουν τη σπουδαιότητα της εφαρμοσμένης έρευνας), καθώς και την ποιότητα και τη διαθεσιμότητα υποδομών τέτοιων που να στηρίζουν πρωτοβουλίες υψηλής τεχνολογίας.

Εμπορική και Επαγγελματική Υποδομή: Η επίδραση εμπορικών, λογιστικών και άλλων νομικών υπηρεσιών (συμπεριλαμβανομένου του κόστους, της ποιότητας και του βαθμού διαθεσιμότητας), αλλά και ιδρυμάτων που επιτρέπουν ή ευνοούν την λειτουργία μιας νέας, μικρής ή αναπτυσσόμενης επιχείρησης. Επίσης, εξετάζεται η πρόσβαση σε πληροφορίες που προέρχονται από ευρύτερες πηγές και περιλαμβάνουν το διαδίκτυο, τα επιστημονικά περιοδικά, τις εφημερίδες και σεμινάρια σχετικά με την εγχώρια και διεθνή οικονομία, τη διαδικασία δημιουργίας μιας επιχείρησης, το πώς ετοιμάζεται ένα επιχειρηματικό σχέδιο, αλλά και πληροφορίες σχετικά με τις απαιτήσεις της αγοράς.

Πόσο «ανοιχτή» είναι η Αγορά / Εμπόδια Εισόδου: Ο βαθμός στον οποίο οι εμπορικές συναλλαγές είναι τόσο σταθερές και δύσκολα μετατρέψιμες, ώστε να εμποδίζουν τις μικρές και αναπτυσσόμενες επιχειρήσεις να ανταγωνιστούν αποτελεσματικά και να επιτυγχάνουν να υποκαθιστούν προμηθευτές, υπεργολάβους ή συμβούλους που ήδη λειτουργούν. Η διάσταση αυτή εξετάζει επίσης την ύπαρξη ή μη διαφάνειας στην αγορά (π.χ ύπαρξη ασυμμετριών στην πληροφόρηση: το αν και κατά πόσο οι πληροφορίες για τις συνθήκες της αγοράς είναι διαθέσιμες σε όλους τους πωλητές και τους αγοραστές), τις κυβερνητικές πολιτικές που αποσκοπούν στη δημιουργία ανοιχτής αγοράς (π.χ κρατικές προμήθειες, μείωση των εμπορικών δασμών, φραγμών κ.λ.π), τη δομή της αγοράς (π.χ ευκολία εισόδου, κυριαρχία μεγάλων ή μικρών επιχειρήσεων, πλεονεκτήματα διαφήμισης, ανταγωνισμός τιμών κ.λ.π) και το κατά πόσο όλες οι επιχειρήσεις ανταγωνίζονται με βάση τους ίδιους κανόνες του παιχνιδιού.

Πρόσβαση στην Υλική Υποδομή: Η ποιότητα και ο βαθμός πρόσβασης σε υλικούς πόρους, συμπεριλαμβανομένων των τηλεφωνικών επικοινωνιών, του ταχυδρομείου, του διαδικτύου, των οδικών μεταφορών, των εναέριων και θαλάσσιων μεταφορών, χώρων γραφείων αλλά και στάθμευσης. Επίσης εξετάζονται το κόστος της γης, των γηπέδων και των ενοικίων, αλλά και η ποιότητα και ο βαθμός πρόσβασης σε πρώτες ύλες και φυσικούς πόρους, (π.χ. ξύλο, έδαφος), οι κλιματολογικές συνθήκες, παράγοντες δηλαδή που μπορούν να είναι επωφελείς για την εκδήλωση και ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας.

Πολιτισμικά και Κοινωνικά Πρότυπα: Ο βαθμός, στον οποίο τα υπάρχοντα κοινωνικά και πολιτισμικά πρότυπα ενθαρρύνουν, ή τουλάχιστον δεν αποθαρρύνουν, την ατομική δράση, η οποία πιθανόν να οδηγήσει σε νέους τρόπους επιχειρηματικής δράσης, ή οικονομικές δραστηριότητες που, με τις σειρά τους, μπορούν να οδηγήσουν στην ευρύτερη διάχυση του πλούτου και του εισοδήματος.

Η διάσταση αυτή εξετάζει επίσης τις ευρύτερες στάσεις του πληθυσμού απέναντι στην επιχειρηματικότητα, τις συμπεριφορές απέναντι στο ρίσκο, την επιχειρηματική αποτυχία και τη δημιουργία πλούτου (καθώς και την αντίστοιχη επίδρασή τους στην ανάπτυξη επιχειρηματικότητας), την επίδραση των κοινωνικών προτύπων στην

επιχειρηματική συμπεριφορά, την κοινωνική αξία ή απαξία του επιχειρηματία και τέλος την επίδραση που ασκούν οι πολιτισμικές και κοινωνικές συμπεριφορές για την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας σε τοπικές κοινότητες και μειονοτικές ομάδες (εθνικές ή θρησκευτικές ομάδες, γυναίκες κλπ.).

Επιχειρηματική Ικανότητα: Ο βαθμός στον οποίο ικανότητες που θεωρούνται απαραίτητες για την επιχειρηματική δραστηριότητα κρίνεται ότι είναι ευρέως διαθέσιμες σε εκείνες τις ομάδες του πληθυσμού που έχουν και τις μεγαλύτερες πιθανότητες να δράσουν επιχειρηματικά.

Οικονομικό Κλίμα: Η οικονομική συγκυρία, ως παράγοντας ενθάρρυνσης ή αποθάρρυνσης επιχειρηματικών πρωτοβουλιών.

Σύνθεση του Πληθυσμού: Η διάσταση αυτή αφορά στον τρόπο με τον οποίο το μέγεθος του πληθυσμού, αλλά κυρίως η σύνθεσή του ως προς εθνικές μειονότητες, μεταναστευτικές ομάδες ή θρησκευτικές και άλλες πολιτισμικές ταυτότητες, ευνοούν την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας.

Χαρακτηριστικά της Εργασίας: Η διάσταση αυτή αναφέρεται στα χαρακτηριστικά και τις δεξιότητες του εργατικού δυναμικού, καθώς και στο ύψος του εργατικού κόστους τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο.

Πολιτικό, Θεσμικό και Κοινωνικό Πλαίσιο: Η διάσταση αυτή αφορά στη γενική ποιότητα του πολιτικού συστήματος, της δημόσιας διοίκησης, του δικαστικού συστήματος, του επιπέδου της διαφθοράς στην διοίκηση, κλπ. και στους τρόπους με τους οποίους όλοι αυτοί οι παράγοντες είτε ενθαρρύνουν, είτε αποθαρρύνουν την επιχειρηματικότητα.